

Årsrapport 2024

Sammen trygger vi framtiden for
mennesker, dyr og natur

Innhold

1	Leders beretning	2
2	Introduksjon til virksomheten og hovedtall	5
2.1	Slik oppfyller Mattilsynet samfunnsoppdraget	6
2.2	Organisasjon	10
2.3	Hovedtall	12
3	Årets aktiviteter og resultater.....	14
3.1	Sikre helsemessig trygg mat og trygt drikkevann	14
3.2	Fremme god helse hos planter, fisk og landdyr.....	23
3.3	Fremme god dyrevelferd og respekt for dyr	33
3.4	Fremme helse, kvalitet og forbrukerhensyn langs hele matproduksjonskjeden.....	36
3.5	Ivareta miljøvennlig produksjon	45
3.6	Ivareta hensynet til aktørene langs hele matproduksjonskjeden, herunder markedsadgang i utlandet	46
4	Styring og kontroll	49
4.1	Generell vurdering av styring og kontroll.....	49
4.2	Sikkerhet og beredskap.....	50
4.3	Digitalisering forenkler, forbedrer og fornyer våre tjenester.....	52
4.4	Forbedring av forvaltningskvaliteten	53
4.5	Personalforvaltning	57
4.6	Effektiv ressursbruk	58
4.7	Regjeringens fellesføringer	60
5	Vurdering av fremtidsutsikter.....	62
5.1	Geopolitiske og sikkerhetsmessige forhold	62
5.2	Klima- og naturmangfoldkrise.....	62
5.3	Revolusjonerende teknologier.....	63
5.4	Kampen om hodene og tilliten i samfunnet	64
5.5	Hvordan Mattilsynet går framtiden i møte	65
6	Årsregnskapet	66
6.1	Ledelseskommentar.....	66
6.2	Prinsippnote	69
6.3	Bevilgningsrapportering for regnskapsåret 2024	71
6.4	Artskontorapporteringen 31.12.2024.....	74
	Statistikk knyttet til rapporteringskrav	79

1 Leders beretning

Det er viktig at vi har et sterkt Mattilsyn, sa landbruks- og matminister Nils Kristen Sandtrøen på Dagsrevyen 12. februar 2025 og viste til vår oppfølging av aktørene i D-vitamin i fôr-saken. Betydningen av et sterkt Mattilsyn hører vi ofte, både fra virksomheter og næringsorganisasjoner, dyreeiere og dyrevernorganisasjoner – og forbrukere. De trenger oss og at vi virker best mulig for å ivareta vårt viktige samfunnsoppdrag. I dagens sikkerhetspolitiske situasjon, er det spesielt viktig å stå sterkt. Som del av totalforsvaret, må Mattilsynet være forberedt på og kompetente til å håndtere uforutsette hendelser, villedede handlinger og potensielt store samfunnsmessige og handelsmessige omveltninger.

Dette forplikter og motiverer til innsats i våre roller som veileder, myndighetsutøver og beredskapsaktør. Våren 2024 satte vi i gang med organisasjonsutvikling, nettopp for å bli sterkere i møte med virksomheter med ulike behov for veiledning og forvaltningsmessig oppfølging i en ny tid. Fra 1. mai 2025 vil Mattilsynet organiseres som to forvaltningsnivåer og to forvaltningsorganer, det ene med hovedkontor og direktoratsoppgaver, det andre med fire tilsynsfaglige divisjoner. Disse er akvakultur, landdyr og slakteri, mat og grensekontroll, og planter, fôr og drikkevann. Med denne organiseringen vil vi stå sterkere i møte med et endret risikobilde og nye teknologier, det blir enklere å styrke kompetansen vår på viktige områder, og vi får en mer målrettet og strategisk dialog med interessentene våre.

Endringene vi gjør, er også helt nødvendige for å frigjøre kapasitet til å rekke over mer av de risikobaserte oppgavene våre og møte egne og andres forventninger. Kombinasjonen av et stramt budsjett, svært mange lovpålagte oppgaver og samfunnskritiske funksjoner som må bemannes, gjør at vi må jobbe annerledes for å forbli et sterkt Mattilsyn framover.

Årets viktigste resultater er sortert under de kommende tilsynsfaglige områdene.

Akvakultur

I 2024 har vi fortsatt arbeidet med systemrevisjoner av de største oppdrettsselskapene og delt resultatene på nettsidene våre. Større åpenhet i næringen er viktig, men foreløpig ser vi lite læring mellom aktørene. Systematisk datainnsamling, bedre biosikkerhetsplaner og bedre dokumentert velferd er forhold vi vil følge opp videre. Gjennom digitaliseringsarbeidet vårt er det i 2024 blitt enklere for oppdrettsnæringen å varsle om listeførte sykdommer, og for oss å få oversikt. Vi ser en nedgang av fiskesykdommene PD og ILA, men fortsatt er det for høy dødelighet og velferdsutfordringer. Vi ser fram til behandlingen av både dyrevelferdsmeldingen og den kommende havbruksmeldingen, som vi venter vil gi tydeligere politiske ambisjoner og føringer både for regelverket og for den offentlige kontrollen vår.

Landdyr og slakteri

Våre medarbeidere på slakteriene har en samfunnskritisk funksjon. Uten deres kontroll av dyrene før og etter slakting, blir det ikke produsert mat fra dyr. Datainnsamling fra slakteri gir viktig informasjon tilbake til det risikobaserte tilsynet og kan avdekke kronisk dårlige dyrehold og brudd på dyrevelferdsregelverket. Nytt av året er automatiserte løsninger for innhenting av data på fjørfe før og etter slakt, utviklet i samarbeid med Norsk Kylling. Dette gir mer presis informasjon og sparer oss for manuelt arbeid.

Vi har som vanlig håndtert en rekke utbrudd av dyresykdommer. I høst kom påvisningen av blåtunge på sau og storfe, for første gang i Norge siden 2009. Vi har jobbet for å veilede dyreeiere og forebygge spredning av sykdommen.

En digital nyvinning for inspektørene våre er en prøvetakingsapp til bruk i overvåking av fremmedstoffer for landdyr. Med dette reduserer vi feil i rekvisisjoner og får bedre tilgang til strukturerte data. Disse dataene rapporterer vi også til EU og EFSA. Også for landdyr ser vi fram til tydeligere føringer etter stortingsbehandlingen av dyrevelferdsmeldingen.

Mat og grensekontroll

Utstedelse av eksportattester og grensekontrollen utgjør sammen med slakteriene Mattilsynets samfunnskritiske funksjoner. Både import og eksport er områder som påvirkes av en mer uforutsigbar verden. Vi jobber videre for å automatisere utstedelsen av eksportattester og frigjøre kapasitet til et stadig mer komplekst arbeid med markedsadgang. Vi har hatt god nytte av økte tildelinger til dette arbeidet.

I 2024 håndterte vi flere matbårne utbrudd, blant annet det hittil største kjente utbruddet av salmonella i Norge. I samarbeid med kunnskapsstøtte fant vi kilden til utbruddet i alfalfaspirer og produksjonen ble stoppet. I slike utbrudd- og tilbaketrekkingssaker er det viktig for oss å informere forbrukere godt, også om den usikkerheten som kan være til stede underveis i oppfølgingen av saken. En slik åpenhet bygger tillit til myndighetene. I 2024 prioriterte vi ned tilsyn ved serveringssteder som har fått smilefjes de siste fem årene. Det er i stigende grad nødvendig å prioritere ressursene til de områdene som representerer størst risiko. Også her digitaliserer vi deler av vår oppfølging, og vi vil på sikt koble bekymringsmeldinger automatisk med serveringsstedet.

Planter, fôr og drikkevann

Drikkevann kommer tydelig på kartet i vår nye organisering, med god grunn. Drikkevannsforsyning er utsatt for angrep på kritisk infrastruktur, og vår kontroll har fått økt strategisk betydning. Mattilsynet leder utvalget for vannforsyningsberedskap, etablert i 2024 som ett av flere tiltak etter helseberedskapsmeldingen. Både vannverkseiere og tilsyn stilles overfor store utfordringer for å følge opp en ny sikkerhetspolitisk situasjon.

I 2024 har vi bidratt aktivt til regjeringens fôrsatsing, og Mattilsynet ble styrket med 15 millioner for å følge opp oppgavene. Målet vårt er å bidra til trygg bruk av bærekraftige og sirkulære bioressurser til fôr og gjødsel, gjennom regelverksarbeid og samarbeid med næringsaktører og FoU-miljøer. Vi har også lansert en veileder for hvilke materialer som kan brukes til fôr og gjødsel.

I 2024 markerte vi Mattilsynets 20-årsjubileum med en fagsamling for alle ansatte. På agendaen var temaer under kapittel 5 i denne rapporten. Vi fikk også en hilsen fra statsminister Jonas Gahr Støre, som ga oss fire utfordringer å jobbe videre med:

- tilpasse oss godt til endringer og hendelser i en foranderlig verden
- bruke innsatsen vår på digitalisering til å omstille oss og bli mer effektive
- bidra til Norges ambisjoner om bærekraftig vekst i akvakultur og ivareta helse og velferd
- fremme dyrevelferd i en tid der holdningene i samfunnet er i endring og engasjerer

Dette er utfordringer vi i Mattilsynet nå jobber med daglig, og jeg vil takke både medarbeidere og samarbeidspartnere for stort engasjement og gode bidrag.

Oslo 14. mars 2025

A handwritten signature in black ink, appearing to read 'Ingunn Midttun Godal'.

Ingunn Midttun Godal
Administrerende direktør

2 Introduksjon til virksomheten og hovedtall

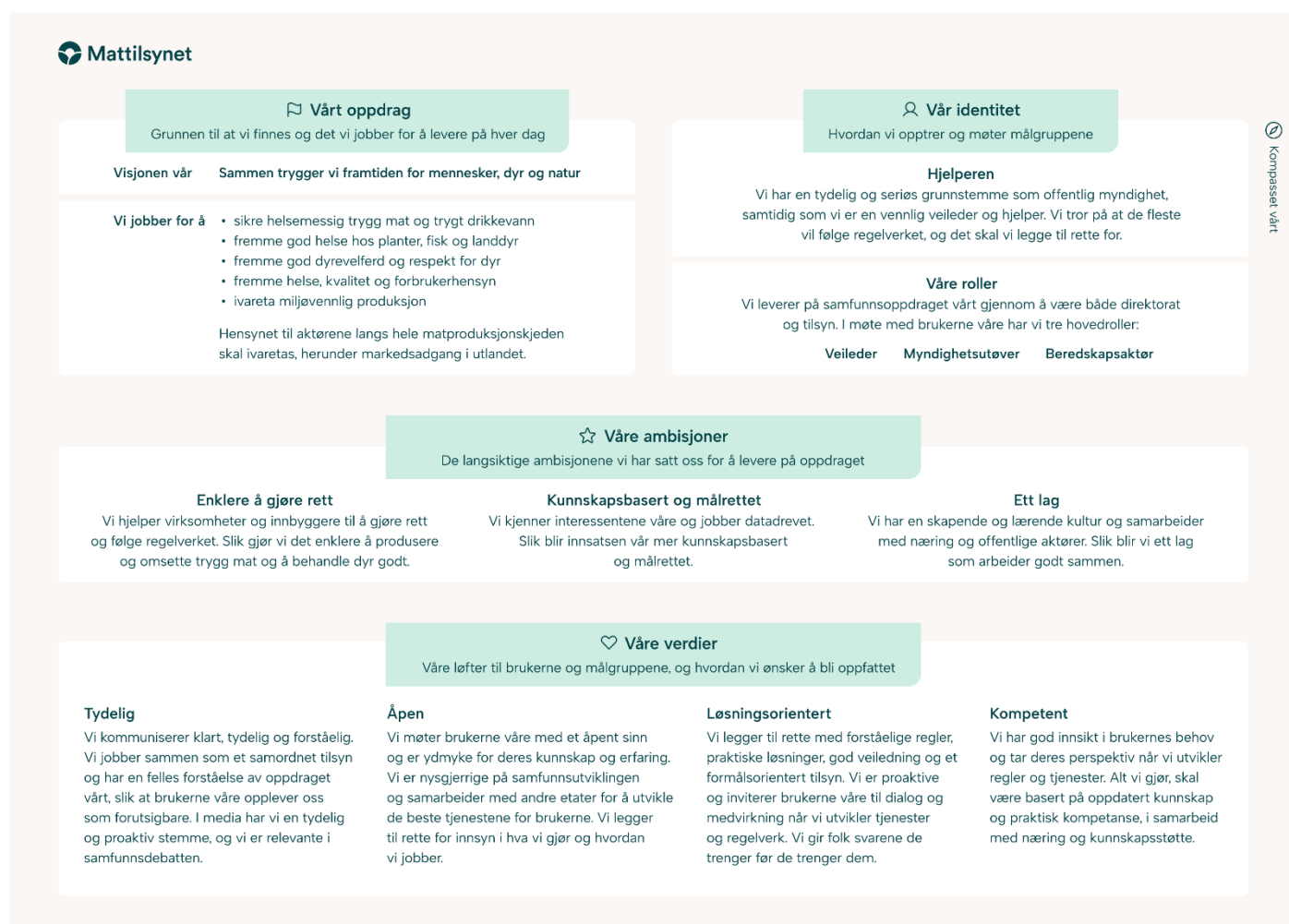
Mattilsynet er et statlig direktorat og tilsyn som skal bidra til å sikre trygg mat og trygt drikkevann, fremme folke-, plante-, fiske- og dyrehelse, miljøvennlig produksjon og etisk forsvarlig hold av dyr. Mattilsynet har også oppgaver knyttet til kosmetikk og legemidler, og fører tilsyn med dyrehelsepersonell. Norske varer og dyr er en del av den globale handelen, og vi har også oppgaver knyttet til importkontroll og eksport.

Vår visjon er: *Sammen trygger vi framtiden for mennesker, dyr og natur.*

Organisasjonen har to nivåer: hovedkontoret, som utøver direktoratsrollen og styrer og utvikler hele virksomheten, og regioner/tilsynsdivisjoner, som er faglig uavhengige og ansvarlige for tilsyn. Begge nivåer er uavhengige forvaltningsorganer etter offentleglova og forvaltningsloven.

Mattilsynet har om lag 1200 ansatte og rundt 70 kontorsteder spredt over hele landet.

Vi har samlet beskrivelsen av vårt samfunnsoppdrag, vår identitet, våre ambisjoner og verdier i Mattilsynets strategiske kompass. Det viser retningen vi skal bevege oss i og tydeliggjør rollen vår som hjelper og veileder, myndighetsutøver og beredskapsaktør.

Figur 1: Strategisk kompass. Kilde: Mattilsynet

Mattilsynet er underlagt Landbruks- og matdepartementet, Nærings- og fiskeridepartementet og Helse- og omsorgsdepartementet. Landbruks- og matdepartementet har det overordnede administrative og budsjettmessige ansvaret for Mattilsynet.

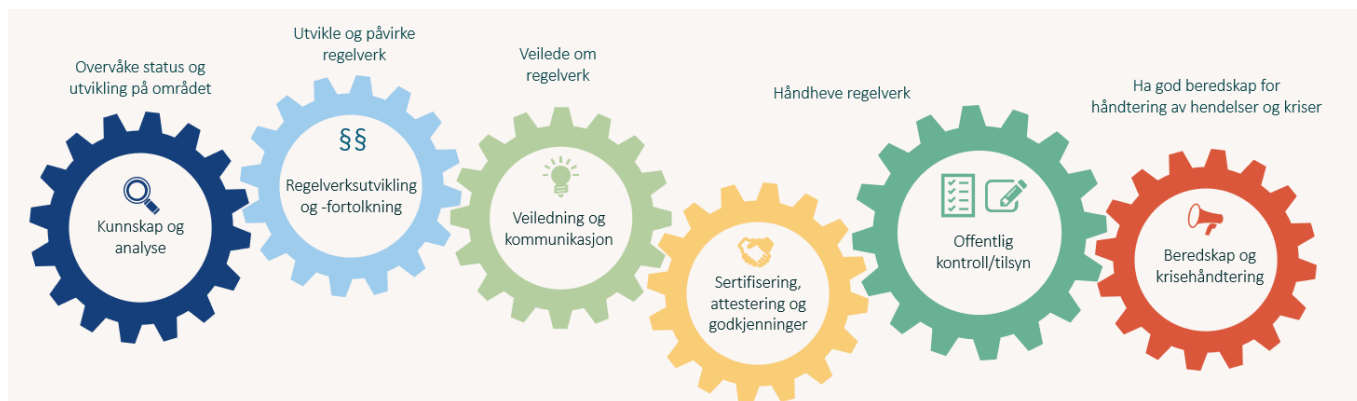
2.1 Slik oppfyller Mattilsynet samfunnsoppdraget

Norsk og europeisk matforvaltning bygger på grunnsynet om at kvaliteten på sluttproduktet er et resultat av de samlede påvirkningene produktet utsettes for i hele produksjonsprosessen. Det du spiser og drikker påvirkes av alt som har foregått på reisen fra fjord og jord til bord.

Den enkelte næringsaktør har ansvaret for å følge regelverket. Vår oppgave er å forebygge og kontrollere gjennom egnede tiltak. Vi har også oppfølgingsansvar for dyr og planter som ikke inngår i matkjeden, slik som sportsdyr og pryddplanter.

Vi utfører oppdraget vårt gjennom å være veileder, myndighetsutøver og beredskapsaktør.

Virksomheter og innbyggere har ansvaret for å følge regelverket. Vår oppgave er å hjelpe dem å gjøre rett, forebygge regelverksbrudd og kontrollere at regelverket følges gjennom målrettede tiltak. Det gjør vi ved å:

Figur 2: Mattilsynets kjerneaktiviteter, jf. Hovedinstruksen (fastsatt av Landbruks- og matdepartementet). Kilde: Mattilsynet

Overvåke status og utvikling

God kunnskap om status og utviklingstrekk er fundamentet for vårt arbeid og blir stadig viktigere med et risikobilde i endring. Vi innhenter kunnskap gjennom våre kunnskapsstøtteinstitutter og gjennom egen aktivitet (offentlig kontroll og annen offentlig aktivitet). Instituttene har nasjonal og internasjonal forskningsaktivitet, er nasjonale referanselaboratorier innenfor sine respektive områder, og bistår Mattilsynet med overvåknings- og kartleggingsprogrammer.

Kunnskapsstøtteinstituttene er:

- Folkehelseinstituttet
- Havforskningsinstituttet
- Norsk institutt for bioøkonomi
- Veterinærinstituttet

Vi får også kunnskapsstøtte fra Norges miljø- og biovitenskapelige universitet (NMBU), Kimen Såvarelaboratoriet AS, Danmarks tekniske universitet (DTU), Wageningen Food Safety Research og en rekke laboratorier. Vi samarbeider med næringene, kunnskapsstøtteinstituttene og Norges forskningsråd for å frembringe kunnskap.

I tillegg benytter vi Vitenskapskomiteen for mat og miljø (VKM) til å utarbeide uavhengige, vitenskapelige risikovurderinger og kunnskapssammenstillinger.

Vi kartlegger og overvåker status og utvikling av sykdom, smittestoffer, skadegjørere, fremmedstoffer og tilsetningsstoffer som kan finnes langs matkjeden.

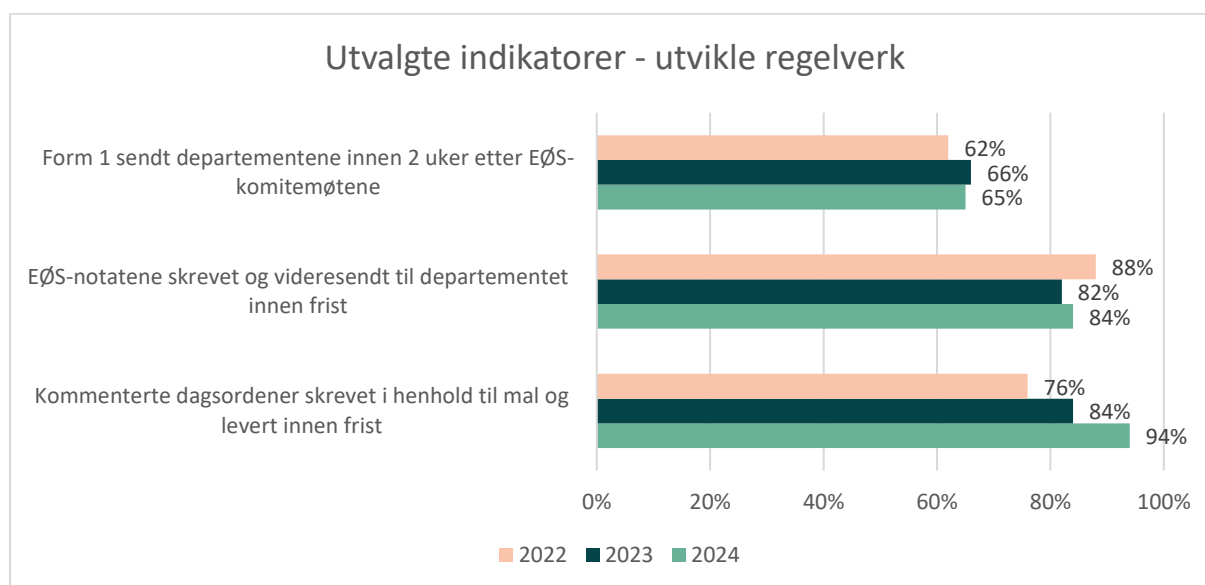
Mattilsynet gjennomfører årlig rundt 60 ulike overvåkings- og kartleggingsprogrammer (OK-program). Mange av programmene ivaretar krav fra EU om dokumentasjon av status, og vi prioriterer og tilpasser programmene så de skal fange opp det aktuelle risikobildet og dokumentere tilstanden i Norge.

Vi kjøpte analysetjenester til OK-programmene våre for om lag 108 millioner kroner fra kunnskapsinstitusjoner og eksterne laboratorier. Det er omtrent på samme nivå som tidligere år.

Utvikle og påvirke regelverk

Et viktig virkemiddel vi har i arbeidet med å oppfylle samfunnsoppdraget er å utvikle og følge opp regelverket vi forvalter.

Regelverket vi forvalter på vegne av departementene er i all hovedsak EU-regelverk som er tatt inn i norsk rett gjennom EØS-avtalen. Om lag 40 prosent av alt regelverk som er tatt inn i EØS-avtalen i Norge er innenfor Mattilsynets samfunnsoppdrag. Vi deltar og medvirker i regelverksutviklingen og har en ambisjon om å prioritere områdene som er viktigst for norske interessenter og myndigheter.

Figur 3: Utvalgte indikatorer knyttet til utvikling av regelverk. Kilde: Mattilsynet

Vi ser at vi i for liten grad lykkes med å sende Form 1 innen frist. Det er flere grunner til det, blant annet at Form 1 ikke kan sendes før forskriften er kunngjort av Lovdata, og noen ganger der det er forskrifter som gjennomfører mange rettsakter eller der vi har mange tilgrensende forskrifter, bruker Lovdata en del tid på kunngjøringen. Om Form 1 er sendt departementene i tide er imidlertid ikke en måling av rettidig gjennomføring av EØS-rettsakter i norsk rett. Vi skal i 2025 ha en gjennomgang og oppdatering av rutiner og prosedyrer for regelverksutviklingen og dette vil bli et av punktene vi skal forbedre.

Ved behov lager vi utfyllende nasjonalt regelverk der EØS-avtalen åpner for det og på områder som ikke er omfattet av EØS-avtalen. Vi forvalter over 300 forskrifter, og har stor oppmerksomhet på å gjennomføre forpliktelsene i EØS-avtalen på en god måte, med utgangspunkt i de ressursene vi har.

I alt regelverksarbeid har vi ambisjon om å innhente synspunkter fra berørte parter og avveie ulike hensyn og interesser. Vi jobber med å bli bedre på å synliggjøre konsekvensene av det regelverket som foreslås.

Alle regelverksendringer legges ut til åpne høringer på våre nettsider. Da kan både virksomheter, innbyggere og andre interessenter komme med høringssvar.

Der regelverksutviklingen foregår på EU-nivå, er det viktig at denne interessentinvolveringen skjer tidlig nok, slik at innspillene kan brukes i forhandlingene i Brussel. Her ser vi rom for å styrke innsatsen ytterligere, i samarbeid med våre eierdepartementer og næringenes interesseorganisasjoner.

Vi bidrar også til å styrke aktørene på matområdet gjennom informasjons- og dialogmøter. Vi har jevnlig interessentmøter for EU/EØS-saker. Møtene bidrar til å øke kompetansen, deling av aktuelle saker, innspill til oss og perspektiver fra Brussel delt av EU-delegasjonen. På våre nettsider deler vi relevante saker fra EUs høringsportal «Have your say», for å gi informasjon om at våre interessenter kan gi høringsinnspill direkte til Europakommisjonen. Vi har også jevnlig dialogmøter med ulike næringsorganisasjoner for å dele erfaringer og samarbeide om tiltak som kan bidra til bedre etterlevelse av eksisterende regelverk.

Regelverksarbeidet, både i Norge, EU/EØS og resten av verden, påvirkes gjennom arbeidet med globale standarder og normer som legger grunnlaget for enkeltlands beskyttelsesnivå, herunder fra de tre standardsettende organisasjonene:

- Codex Alimentarius (matområdet),
- International Plant Protection Convention (hindre introduksjon og spredning av skadegjørere på planter og planteprodukter)
- World Organisation for Animal Health (WOAH)

Ved å delta i disse organisasjonene har vi ambisjon om å ivareta prioriterte norske interesser i de standardsettende aktivitetene, som danner rammene for internasjonal handel med dyr, planter og produkter. Arbeidet blir både viktigere og mer krevende som følge av endringer i den geopolitiske situasjonen i verden.

Veilede om regelverk

Vi legger vekt på god dialog med og veiledning til virksomheter og innbyggere. Vi informerer og veileder via nettsider, på telefon, på tilsyn, i dialogmøter og via sosiale og tradisjonelle medier. Vi kartlegger hva brukerne lurte på eller ikke forstår, og bruker det i videreutvikling av våre budskap.

For å gi enhetlig veiledning, samler vi regelverksforståelsen i en innholdsplattform som distribuerer relevant innhold til andre nettsteder og systemer i eller utenfor Mattilsynet.

Vi klargjør innholdet for kunstig intelligens, slik at vi kan møte fremtidens løsninger og behov. Vi arbeider også med å hente inn veiledning fra tilgrensede etater maskinelt.

Medierapport 2024

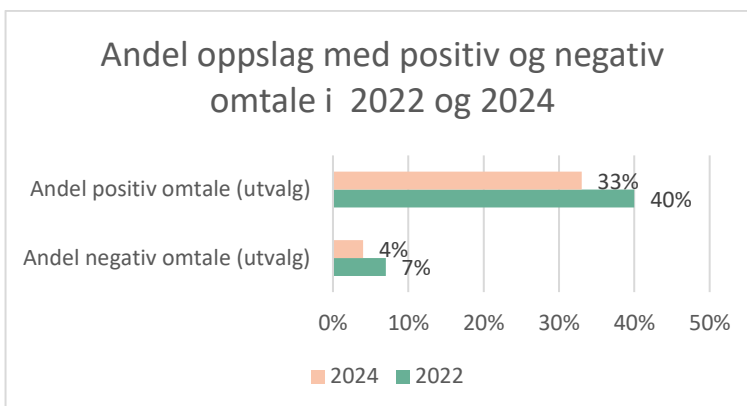
Det ble publisert totalt 15 180 mediesaker i 2024 om Mattilsynet, mot 11 850 i 2022. De mest fremtredende sakene er knyttet til temaene matproduksjon- og servering, dyrevelferd, dyrehelse og akvakultur, hvor de mest sentrale temaene inkluderer tilbakekalling av produkter, tilsynsrapporter og sykdomsutbrudd. Mattilsynet er godt synlig innen sine kjerneområder: planter, fisk, dyr og næringsmidler.

Samlet sett har Mattilsynet en positiv medieprofil, men møter utfordringer knyttet til saksbehandling, og økonomibruk. Mattilsynet er en særlig synlig aktør innen mattrygghet og dyrevelferd og -helse.

Nasjonen, NRK og Adresseavisen er kildene som har publisert flest oppslag om Mattilsynet.

Figur 4: Antall medieoppslag 2022 til 2024.
Kilde: Mattilsynet

Figur 5: Andel oppslag med positiv og negativ omtale 2022 og 2024.
Kilde: Mattilsynet

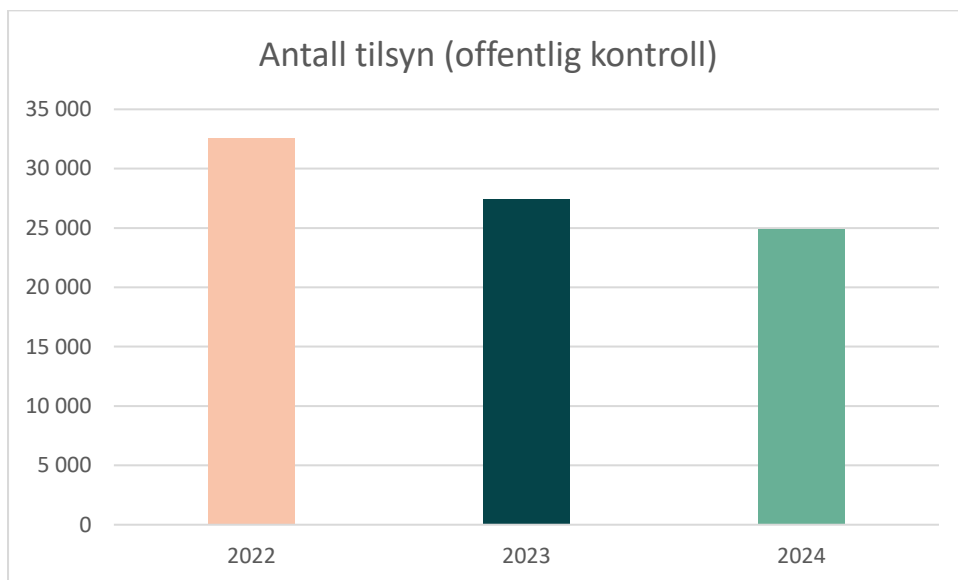
Håndheve regelverk

Vi forvalter lover og forskrifter, vi fører tilsyn med at krav og regler blir etterlevd og følger opp med passende virkemidler, der det er nødvendig for å bidra til at regelverksbrudd rettes opp og ikke gjentar seg.

Gjennom tilsynsaktiviteten følger vi opp og kontrollerer at regelverket følges av virksomheter og innbyggere. Kontrollforordningen setter krav til hvordan kontrollene skal foregå.

God og tillitsfull dialog med de vi er på tilsyn hos er grunnleggende. Tilsynsaktiviteten er risikobasert, vi ønsker å bruke ressursene der de gir størst effekt, og å bruke nødvendige og forholdsmessige virkemidler for å sikre at regelverket følges.

Antall tilsyn, spesielt en-til-en tilsyn, har gått ned de siste årene. Vi jobber mer risikobasert, noe som fører til at vi i større grad gjennomfører tilsyn der behovet er størst. Den tiden vi sparer på færre tilsyn gir oss mulighet til å følge opp de tunge sakene på en bedre måte. I tillegg prioriterer vi veiledning og dialog med interessentene og nye måter å jobbe på, inklusive systemrevisjon på konsernnivå. Dette er mer arbeidskrevende arbeidsmåter som vi samtidig har tro på at gir raskere regelverksetterlevelse.

Figur 6: Antall tilsyn. Kilde: Mattilsynet

Inspektører som er trygge i rollen og som kommuniserer godt, i kombinasjon med verktøy som hjelper inspektøren i arbeidet, er viktig. Vi jobber med kompetanseutvikling, utvikling av generelle tilsynsverktøy, samt registrering og bruk av data for en mer kunnskaps- og risikobasert offentlig kontroll. På mattilsynet.no gir vi utfyllende forklaringer om hvordan enkelte regler skal forstås, og vi har også utarbeidet en kontrollveileder som informerer om hvordan vi utøver den offentlige kontrollen.

Ha god beredskap for håndtering av hendelser og kriser

Mattilsynet håndterer hvert år en rekke beredskapshendelser, dvs. små og store hendelser innen våre forvaltningsområder. Vi har lang erfaring med beredskap og å håndtere utbrudd av sykdommer. Tidlig oppdagelse og god håndtering av hendelser, i samarbeid med næringene, virksomheter og innbyggere, er avgjørende både for å redusere konsekvensene av hendelser og for å opprettholde eller forbedre status på Mattilsynets forvaltningsområder. Antall hendelser varierer fra år til år. De mest omfattende hendelsene er beskrevet under respektive fagområder i kapittel 3.

I tillegg har vi som følge av den geopolitiske og sikkerhetspolitiske situasjonen, styrket vårt arbeid med samfunnssikkerhet og beredskap. Vi videreutvikler vår egen beredskap og samarbeider med andre aktører på sivil- og militær side for å styrke Norges totalberedskap. Mattilsynet har en viktig rolle i totalforsvaret av Norge.

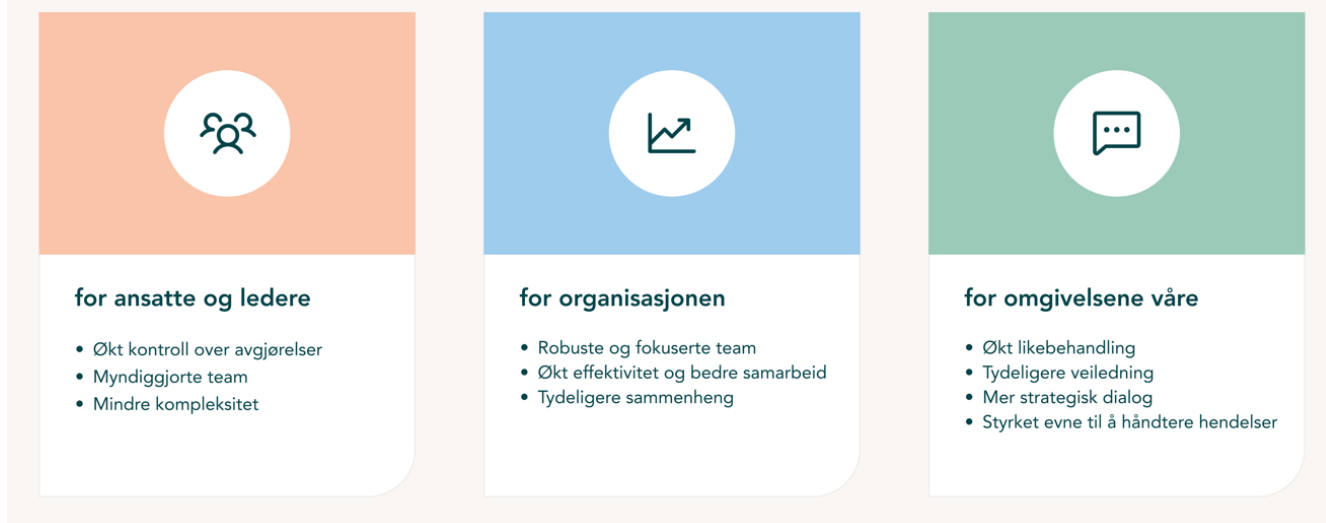
2.2 Organisasjon

Organisasjonsutvikling

Mattilsynet er i gang med en stor organisasjonsutviklingsprosess. 21. november besluttet administrerende direktør omleggingen fra regioner til tilsynsdivisjoner.

Vi forventer at endret organisering skal bidra til å samle og styrke de enkelte fagområdene, slik at vi i enda større grad kan levere effektivt på vårt samfunnsoppdrag.

Forventede effekter

Figur 7: Forventede effekter av omorganisering. Kilde: Mattilsynet

Tilsynsdivisjon akvakultur ble etablert 1. september 2024 og har gitt oss nyttige erfaringer som vi tar med oss i omleggingen av resten av tilsynet.

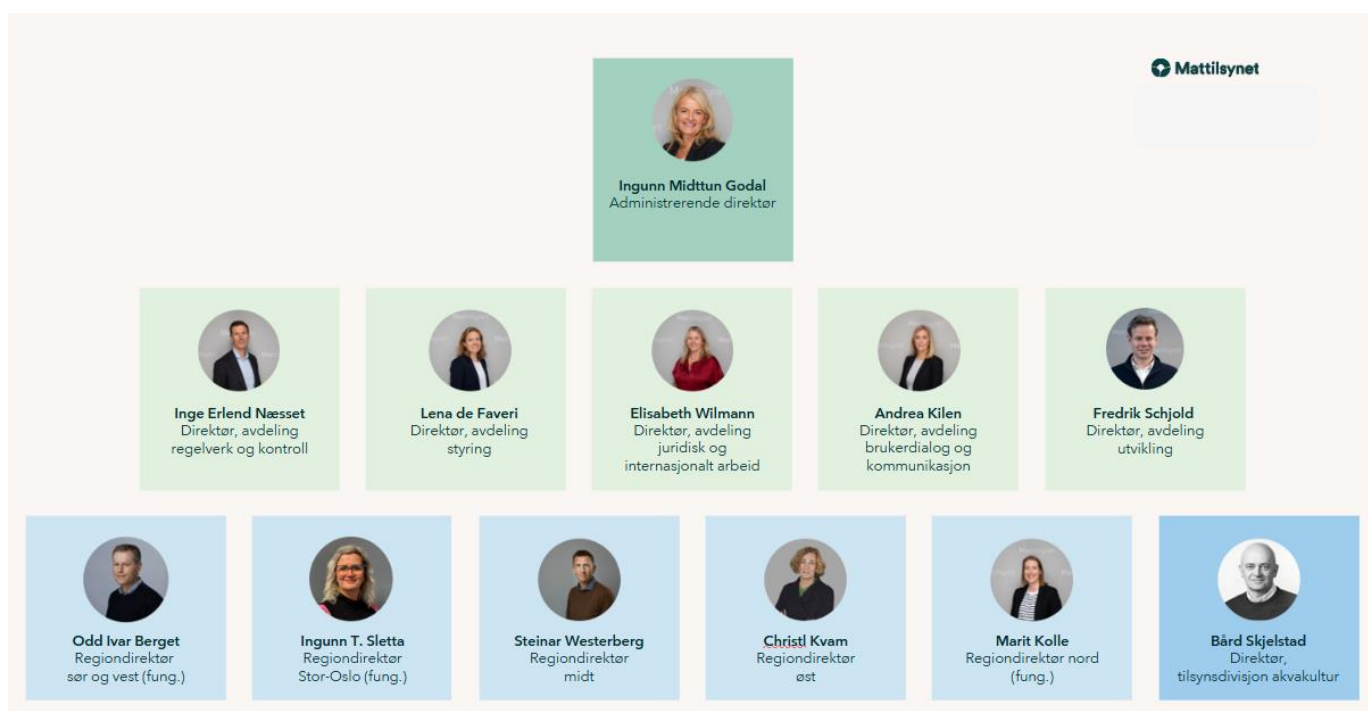
Ny organisasjon skal være på plass og i drift fra 1. mai 2025, og vil da bestå av hovedkontoret og tilsynet med fire tilsynsdivisjoner. Mattilsynet vil være en organisasjon med to forvaltningsnivåer og to forvaltningsorganer.

Slik vil tilsynet være inndelt:

- Tilsynsdivisjon akvakultur
- Tilsynsdivisjon landdyr og slakteri
- Tilsynsdivisjon mat og grensekontroll
- Tilsynsdivisjon planter, fôr og drikkevann

Organisasjonskartet fram til 1. mai 2025

I 2024 ble direktoratsfunksjonen i Mattilsynet ivaretatt av de fem avdelingene ved hovedkontoret. Den offentlige kontrollen ble utøvd av regionene og den nyopprettede tilsynsdivisjonen akvakultur.

Figur 8: Mattilsynets organisasjonskart per 15. mars 2025. Kilde: Mattilsynet

2.3 Hovedtall

Tabell 1: Økonomiske hovedtall

	2022	2023	2024
Antall ansatte	1 245	1 291	1 271
Antall avtalte årsverk	1 190	1 232	1 210
Antall utførte årsverk	1 064	1 097	1 073
Samlet tildeling og mottatte belastningsfullmakter post 01-99	1 550 648 000	1 603 784 000	1 639 931 000
Utnyttelsesgrad post 01-29	97 %	99 %	95 %
Driftsutgifter ¹	1 460 796 690	1 571 398 642	1 563 863 521
Lønnsandel av driftsutgifter	66 %	70 %	69 %
Lønnsutgifter per årsverk	893 722	994 295	999 337
Gebyrinntekter	195 942 929	200 522 977	208 350 474
Andel gebyrinntekt av totale utgifter	13,4 %	12,7 %	13,5 %

Tabell 2: Utvalgte volumtall

	2022	2023	2024
Antall bekymringsmeldinger landdyr	11 134	13 253	13 393
Antall helsesertifikater for eksport av fisk og sjømat ²	81 817	87 710	100 637
Antall elektroniske sunnhetssertifikater for planter mm – DigiPlant (ny 2024)	-	-	31 092
Mottatt klagesaker i klagesaksenheten	444	621	447
Antall besøkende mattilsynet.no	1 872 995	1 827 271	2 393 125

¹ Det er benyttet regnskapstall fra artskontorrapporteringen for nøkkeltall på driftsutgifter og lønnsutgifter.

² Antallet for 2022 og 2023 er korrigert pga. endret praksis for telling av utstedelsestidspunktet for erstatningssertifikater.

	2022	2023	2024
Antall besøkende på matvaretabellen.no*	-	-	492 812
Tidsbruk kjøttkontroll i årsverk**	-	-	96,0
Tidsbruk grensekontroll i årsverk**	-	-	21,1
Antall OK-programmer	54	55	59
Tidsbruk søknader, godkjenning og attestasjoner i årsverk**	-	-	45,7
Tidsbruk beredskap og hendelseshåndtering i årsverk**			39,6
Antall tilsyn (offentlig kontroll)***	32 558	27 417	24 902

* Nytt system benyttet fra og med 2024. Tidsbrudd med tidligere statistikk.

** Tidsbrudd pga. endret tiltaksstruktur i 2024. Alle tidsdata er eksklusive ferie.

*** Med dette menes all aktivitet som gjennomføres for å verifisere at virksomheter, dyr eller varer innfrir krav gitt i lov eller i samsvar med lov.

Flere av temaene i tabell 2 er kommentert i kapittel 3.

3 Årets aktiviteter og resultater

EUs kontrollforordning, som er implementert i norsk rett gjennom EØS-avtalen, gir regler for offentlig kontroll og andre offentlige aktiviteter for å sikre etterlevelse av regelverket for mat, fôr, plantevernmidler, dyrehelse og dyrevelferd. Det stilles strenge krav til vår organisering, planlegging, gjennomføring og oppfølging av offentlig kontroll og andre offentlige aktiviteter. Målet med forordningen er å sikre at europeiske myndigheter gjennomfører sine kontroller på en enhetlig måte, og at det er systemer, organisering og tiltak på plass for å sikre etterlevelse av regelverket på Mattilsynet sine ansvarsområder.

I henhold til kontrollforordningen har vi en rekke oppgaver som skal gjøres med en fastsatt frekvens. Kjøttkontroll og grensekontroll er eksempler på dette. Mattilsynet må være til stede hver gang et landdyr slaktes, også viltlevende dyr på mobile slakterier. Mattilsynet skal også være til stede hver gang et parti med grensekontrollpliktige varer kommer til fri omsetting i EØS gjennom en norsk grensekontrollstasjon. Vi har også 59 overvåkingsprogrammer som det krever mye ressurser å gjennomføre.

I tillegg har vi en rekke andre pålagte oppgaver som for eksempel tilsyn med sporbarhet og merking, tilsyn med EØS-godkjente rugerier og anlegg for landdyr. Vi har også oppgaver som er pålagt gjennom nasjonalt regelverk slik som for eksempel smilefjes, legemidler utenfor apotek, og kontroll med såvarer og settepoteter.

I tillegg til de pålagte oppgavene har vi en rekke oppgaver som er initiert av brukerne våre. Dette gjelder for eksempel ulike former for sertifikater, godkjenning av virksomheter, søknader om etablering, søknader om flytting av fisk, klagesaker, erstatningssaker og bekymringsmeldinger. Tidsregistreringen viser at vi bruker nesten 40 årsverk bare på søknader, godkjenninger og attestasjoner og 20 årsverk på klagesaker og erstatninger.

Vi må alltid prioritere oppgavene med pålagt frekvens, men kravet om kvalitet og effektivitet i forvaltningen gjør at det også er viktig at brukerne våre får den nødvendige prioritet. For å sikre en tilfredsstillende kundebehandling må vi også prioritere de brukerinitierte oppgavene.

Vi håndterer årlig mellom 200 og 300 hendelser. Disse varierer både i omfang og alvorlighetsgrad, men mye av Mattilsynets ressurser (40 årsverk) går med til å håndtere disse.

Omfanget av pålagte og brukerinitierte oppgaver og hendelser avgjør hvilken kapasitet vi har til å utføre planlagte, risikobaserte tilsynsoppgaver på alle våre tilsynsområder.

3.1 Sikre helsemessig trygg mat og trygt drikkevann

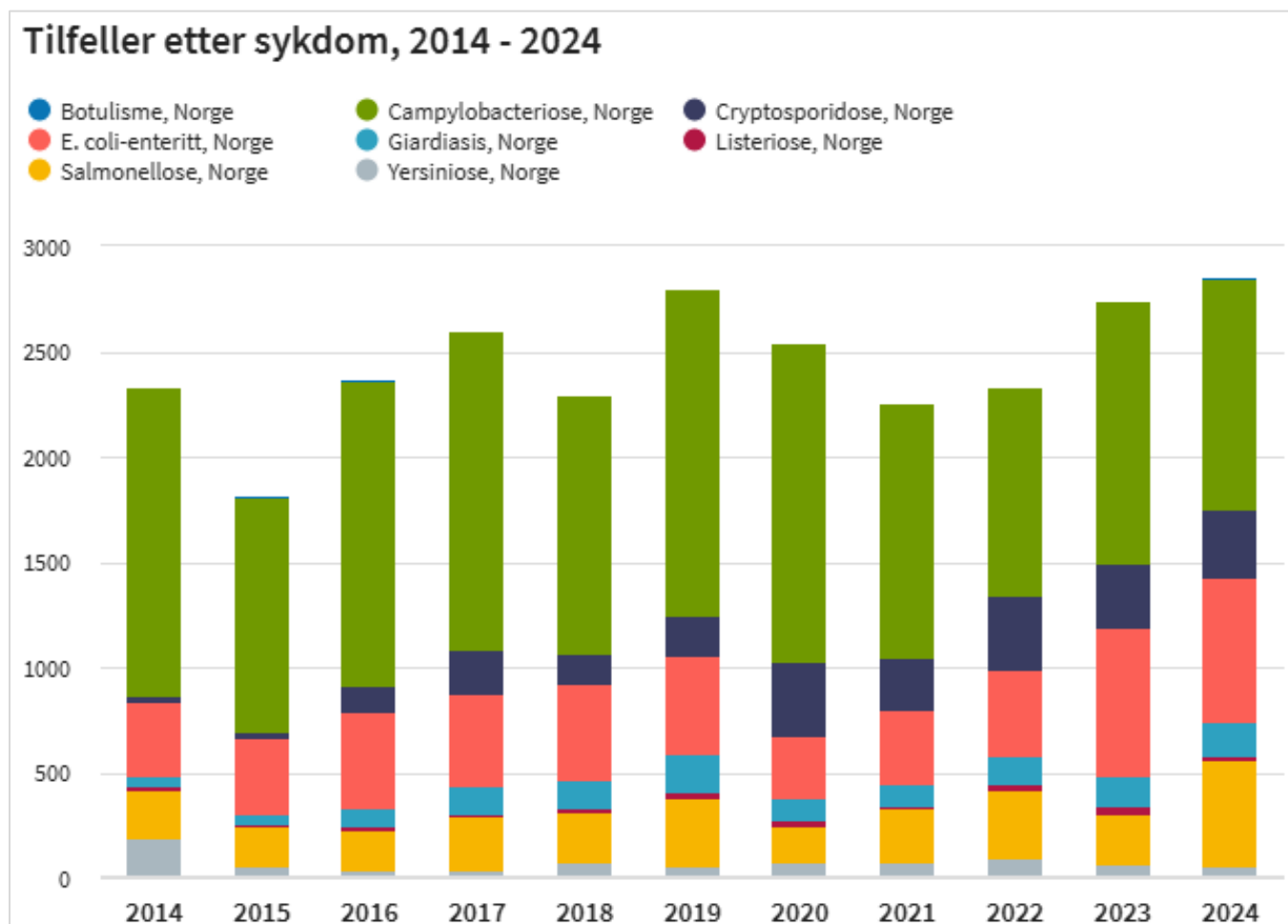
3.1.1 Trygg mat

Antall registrerte smittetilfeller er tilbake på samme nivå som før pandemien

Mattryggheten i Norge anses generelt som god. Etter en liten nedgang i antallet rapporterte tilfeller av vann- og matbåren smitte i Norge de siste årene, viser de nyeste tallene at nivået nå er tilbake på samme nivå som før pandemien. I 2024 ble det registrert i overkant av 7 700 tilfeller av vann- og matbårne sykdommer totalt. Om lag 2 800 av disse ble kategorisert som smittet i Norge, mens smittested for de øvrige tilfellene enten var ukjent (ca. 1 700 tilfeller) eller relatert til reiser i utlandet (ca. 3 200 tilfeller).

Antall enkelthendelser ser altså ut til å være stabilt eller svakt økende. Det er usikkert om den lille økningen skyldes forbedret diagnostikk, økt testing eller en faktisk økning i smitte.

Figuren nedenfor ble oppdatert 20.02.2025 kl. 00:13. Det tar noe tid fra et smittetilfelle blir påvist til tilfellet registreres i Meldingssystem for smittsomme sykdommer (MSIS). Dette medfører at tallene i MSIS ikke alltid reflekterer det reelle antall smittede i sanntid. Tallene for 2024 er foreløpige. Folkehelseinstituttet (FHI) publiserer endelige tall i løpet av året på sine nettsider.

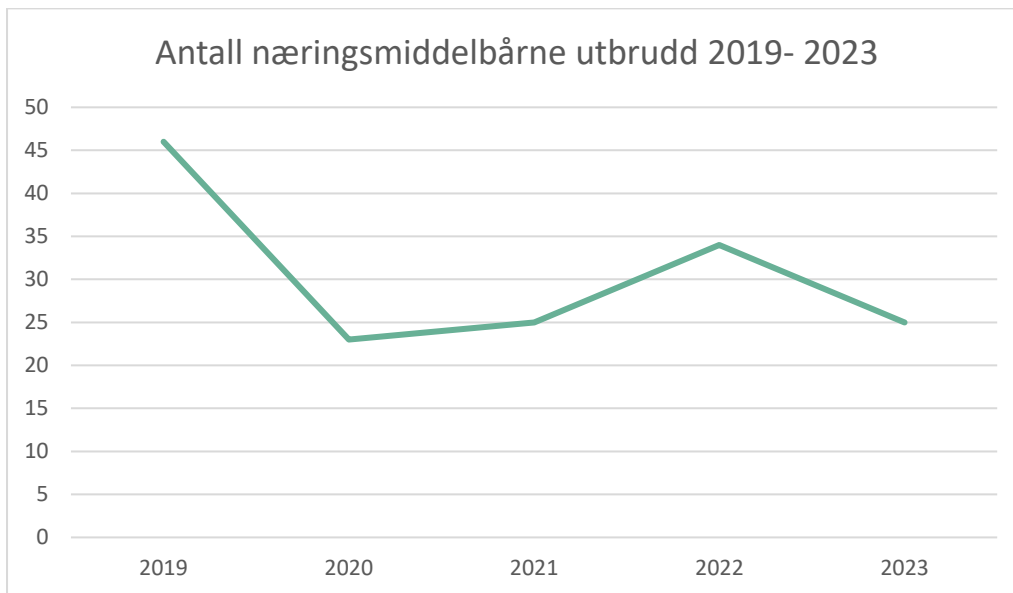
Figur 9: Sykdomstilfeller i perioden 2014 til 2024. Kilde: Folkehelseinstituttet

E. coli-infeksjoner (EHEC og andre enteritter) ser ut til å være en økende utfordring i Norge.

Antall innenlands tilfeller av salmonellose har også vist en økende tendens. *Campylobacter*-infeksjoner er fortsatt den vanligste enkeltårsaken, med rundt 1 000 rapporterte tilfeller.

Antall registrerte næringsmiddelbårne utbrudd

De siste årene har antallet registrerte næringsmiddelbårne utbrudd variert mellom om lag 20 og 50 per år, med alt fra to til flere hundre smittetilfeller per utbrudd (figur 10). Bedre smittesporingsmetoder, inkludert helgenomsekvensering, har gjort det mulig å avdekke sammenhenger mellom tilsynelatende isolerte tilfeller, spesielt ved *Listeria*- og *Salmonella*-utbrudd.

Figur 10: Mistenkte eller verifiserte næringsmiddelbårne utbrudd utenfor helseinstitusjoner. Tall for 2024 foreligger ikke per 15. mars.
Kilde: Folkehelseinstituttet

Multinasjonalt utbrudd av Salmonella i økologiske alfalfaspirer

Over 200 personer i Norge ble syke av Salmonella på grunn av forurensede alfalfaspirer. Produksjonen ble stoppet, og spirene ble trukket fra markedet. Dette var det største salmonellautbruddet i Norge siden 1980-tallet. Frøene som ble brukt til disse spirene, kom fra en stor leverandør i Italia, som også leverer frø til mange andre europeiske land. Sverige har også hatt stort utbrudd knyttet til alfalfaspirer fra samme leverandør. Vi samarbeider med europeiske folkehelsemyndigheter (ECDC) og matmyndigheter (EFSA) for å avdekke mulig sammenheng med utbrudd i andre land der spirer enten er mistenkt som smittekilde eller hvor det er påvist Salmonella.

Styrket innsats for å unngå alvorlige utbrudd av listeriose

Internasjonale og nasjonale sykdomsutbrudd med røykelaks og -ørret som smittekilde, har fått stor oppmerksomhet de siste årene. For å redusere risikoen har Mattilsynet prioritert tilsyn med produsenter av røkt laks og rakfisk. Målet er å sikre at virksomhetene følger regelverket for produksjon av spiseferdige næringsmidler. I tillegg til tilsyn legger vi stor vekt på veiledning og informasjon, slik at virksomhetene blir bevisste på risikoen og iverksetter nødvendige tiltak for å levere trygge produkter.

Mattilsynet har også gjennomført dialogmøter med sjømatnæringen for å oppmuntre næringen til å utarbeide retningslinjer for god hygienep praksis. Parallelt har vi, i samarbeid med Folkehelseinstituttet, fått i oppdrag å revidere gjeldende råd og advarsler til forbrukere om Listeria.

For å få bedre oversikt over situasjonen gjennomfører vi et overvåkings- og kartleggingsprogram for Listeria i røykelaks i 2024 og 2025. Dette programmet vil gi oss oppdatert kunnskap om forekomsten av Listeria i norske virksomheter, og bidra til å forebygge og begrense fremtidige listerioseutbrudd.

Styrket innsats for å unngå alvorlige E. coli-utbrudd

De siste to årene har det vært to alvorlige utbrudd av *Enterohemoragisk E. coli* (EHEC) i norske kjøttvarer. EHEC-bakterier kan finnes i tarmen hos drøvtyggere som storfe og sau, og kan overføres til kjøttet under slakteprosessen. For å hindre at slike bakterier kommer inn i matkjeden, er det flere viktige tiltak som må følges.

Det er viktig at dyr som sendes til slakt er rene for å minimere risikoen for kontaminasjon, og slakteriene må ha gode rutiner for slaktehygiene for å hindre at bakterier overføres til kjøttet.

Mattilsynet har prioritert revisjoner i slakteriene, for å kontrollere at de følger regelverket og har rutiner for å unngå at skitne slaktedyr kommer inn, og hvordan de håndterer risikoen dersom dette likevel skjer.

Flere slakterier har ikke gode nok rutiner for å følge opp skitne slaktedyr, og vi følger opp disse med nødvendige tiltak. Vi har økt søkelys på faren med skitne slaktedyr både hos slakteriene og i næringen generelt, og det er en økende forståelse for viktigheten av å ta tak i dette problemet.

Det ble samlet inn avføringsprøver av storfe for analyse for utvalgte varianter av *Shiga toksinproduserende E. coli* (STEC). Prøvetakingen fungerte godt, og analysene pågår også i 2025. Resultater forventes å være klare i løpet av første tertial 2025.

Vi vil følge opp med ytterligere tiltak for å påse at slakteriene opprettholder høye hygienestandarder og dermed reduserer risikoen for EHEC-utbrudd.

Smilefjes i utvikling: smarte løsninger for forbrukere og tilsyn

For å sikre forbrukere god informasjon om de hygieniske forholdene ved et spisested, ble smilefjesordningen innført i 2016. I 2024 nedprioriterte vi å gjennomføre smilefjestilsyn på virksomheter som har hatt gode resultater de siste fem årene. Dette resulterte i ca. 5 400 smilefjestilsyn, som likevel er ti prosent økning fra året før. I januar lanserte vi en ny og mer brukervennlig tjeneste for visning av resultater fra smilefjestilsyn.

Tjenesten gjør det enklere for forbrukere å få innsyn i inspeksjonsresultater, samtidig som vi har lagt til rette for at media raskt kan se nye tilsynsresultater. Interessen har vært stor, nettsiden har hatt over 60 000 besøk i løpet av året, og vi har sett en betydelig økning i medieomtale av smilefjesordningen.

For å utvikle mer brukervennlige tjenester har vi utarbeidet en helt ny datamodell for smilefjestilsynet. Denne modellen gjør det mulig å målrette tilsynet mer effektivt, noe som på sikt vil gi bedre mattrygghet. Som en del av dette arbeidet har vi gjennomført en omfattende datavask for å forbedre kvaliteten på datagrunnlaget. Dette åpner for nye løsninger, som for eksempel at bekymringsmeldinger snart kan knyttes automatisk til riktig serveringssted, noe som vil effektivisere saksbehandlingen.

Vi lanserte også en ny tjeneste for data og statistikk. Denne bygger på arbeidet med kvalitetssikring av data og er basert på den nye datamodellen. Tjenesten gir inspektører og ledere bedre innsikt i hvordan tilsyn faktisk utføres over hele landet, noe som bidrar til et mer kunnskapsbasert og effektivt tilsyn, blant annet for spisesteder som er del av en kjede eller et konsern.

Blåskjellovervåking forbedret og forenklet

Vi lanserte i 2024 en ny og forbedret tjeneste for blåskjellvarsel på mattilsynet.no. Denne tjenesten gir publikum enkel tilgang til prøveresultater for blåskjell langs hele kysten.

Med dette verktøyet kan folk raskt sjekke om blåskjell i deres område er trygge å spise, noe som øker bevisstheten om mattrygghet ved å spise selvplukkede skjell.

I tillegg til å gi informasjon til forbrukerne, er blåskjellovervåkingen en viktig del av Mattilsynets nasjonale tilsynsprogram for muslingproduksjon. Programmet omfattet 32 faste uttakssteder fordelt mellom kommersiell produksjon og lokale prøver for Blåskjellvarslet.

I løpet av året ble det også gjennomført tilsyn og prøveuttak ved produksjonsområder, ekspedisjonssentraler og rensesentraler, som bidrar til å sikre at skjellene er frie for mikrobiologisk forurensning før de omsettes.

Omfattende kontroll med kjemiske farer i mat

Kartlegging og overvåking av stoffer i mat, matemballasje og drikke i Norge er med på å sikre mattryggheten.

Det er viktig at maten vi spiser ikke inneholder stoffer i mengder som gjør den helseskadelig. I de fleste tilfellene er innholdet av stoffene i maten lave og under grenseverdiene, men noen ganger kan de være til stede i mengder som kan være helseskadelig for oss. Det handler i ytterst få tilfeller om akutte skadelige effekter, men noen ganger påvises det stoffer som etter gjentatt eksponering over tålegrensen kan bidra til langsiktige skadevirkninger som lever-, nyreskade eller kreft.

Årlig analyserer vi utvalgte mat- og drikkevarer for forurensende stoffer (miljøgifter, mykotoksiner, plantetoksiner osv.), veterinære legemiddelrester og plantevernmiddelrester. Her kontrollerer vi om grenseverdiene overholdes og om det er gitt ulovlige legemidler til landdyr og fisk.

Tabell 3: Antall og andel undersøkte prøver med ulovlig innhold av fremmedstoffer, som for eksempel plantevernmiddelrester, dioksiner, PCB og legemiddelrester. Kilde: Mattilsynet

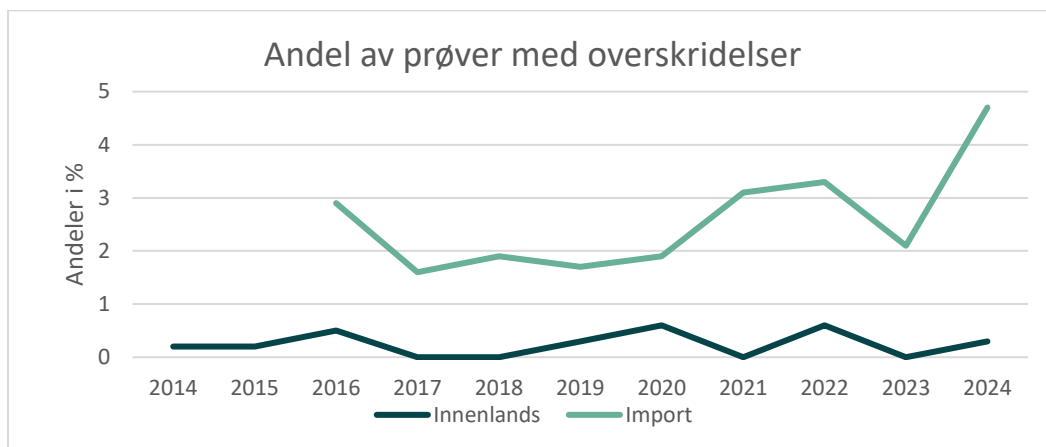
Fremmedstoffer		2022	2023	2024
Plantevernmiddelrester innenlands	Antall prøver	353	298	352
	Andel prøver med overskridelser	0,6 %	0,0 %	0,3 %
Plantevernmiddelrester import	Antall prøver	789	680	770
	Andel prøver med overskridelser	3,3 %	2,1 %	4,7 %
Fremmedstoffer i landdyr innenlands	Antall prøver	4 075	2 143	2 142
	Andel prøver med overskridelser*	0,0 %	0,0 %	1,5 %
Fremmedstoffer i landdyr import	Antall prøver	80	22	22
	Andel prøver med overskridelser	0,0 %	0,0 %	0,0 %
Fremmedstoffer i fisk innenlands	Antall prøver	14 771	2 709	2 757
	Andel prøver med overskridelser	0,0 %	0,0 %	0,0 %
Fremmedstoffer i fisk og sjømat import**	Antall prøver	80	47	157
	Andel prøver med overskridelser	0,0 %	0,0 %	1,3 %

* Inkluderer funn av tungmetaller i lever

** Disse prøvene blir tatt ut av produkter som vi av erfaring vet at det er en viss risiko ved, og funn representerer derfor ikke den generelle tilstanden. Fremmedstoffer i fisk blir undersøkt for miljøgifter, legemiddelrester og ulovlige legemidler.

Økning i andel overskridelser for plantevernmiddelrester i næringsmidler

Resultatene fra 2024 viser en økning i overskridelser (innhold over grenseverdi), sammenliknet med 2023. For importerte produkter (EU og tredjeland) var det 4,7 prosent overskridelser, mens det var 0,3 prosent overskridelser i norske produkter. Sammenliknet med data for de siste ti årene er dette den høyeste andelen overskridelser for produkter fra andre land. I likhet med foregående år viser resultatene at det spesielt er utfordringer med overskridelser av grenseverdier for plantevernmiddelrester ved import av vegetabiliske produkter fra tredjeland. Produkter fra tredjeland står for 80 prosent av overskridelsene i 2024. Mattilsynet har i lengre tid gjennomført overvåkings- og kontrollprogram for plantevernmiddelrester i næringsmidler årlig og vil på bakgrunn av resultater for 2025 og senere år, vurdere om denne økningen i overskridelser var et engangstilfelle eller en trend vi må ha økt oppmerksomhet på.

Figur 11: Andel av prøver av plantevernmiddelrester med overskridelser av grenseverdi i norske produkter og produkter fra EU og tredjeland (import). Kilde: Mattilsynet

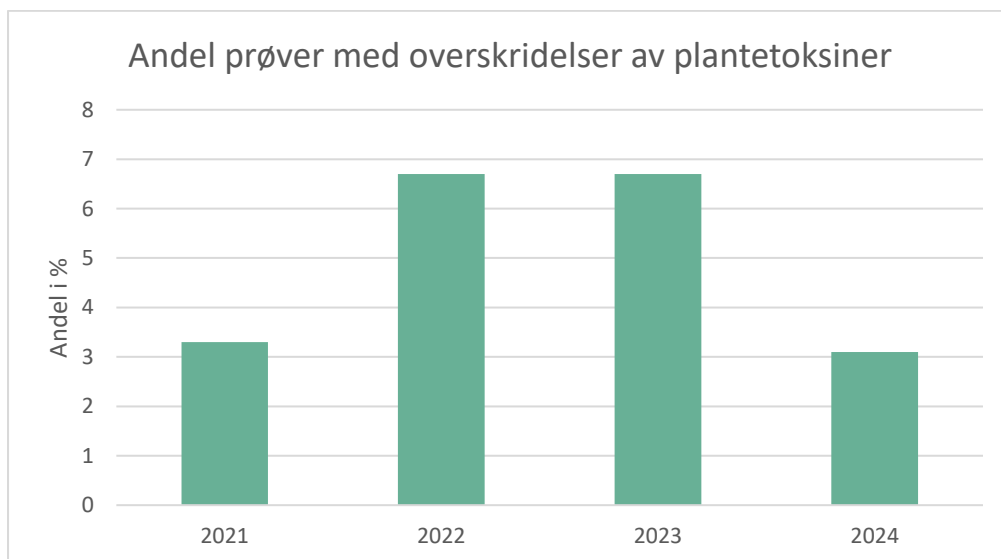
Høye nivåer av plantetoksiner i hirse og urtete, og positiv nedgang av opiumalkaloider i valmuefrø

Vi analyserer også for stoffer som kan finnes naturlig i maten vår. Det ble tatt ut plantetoksinprøver av rapsolje, tranolje, sorghum, hirse, teff, linfrø, urtete-blandinger, krydderblandinger med spisskum og/eller oregano og valmuefrø til forbruker.

Det ble påvist overskridelser av tropane alkaloider i hirse og overskridelse av pyrrolizidin alkaloider i urtete. Dette prøvematerialet vil følges opp i 2025. I tillegg ble tranolje analysert for erukasyre. Her ble det påvist lave funn som ikke ansees for å være helsefarlige.

Nivåene av opiumalkaloider i valmuefrøprøvene var under grenseverdi. Dette er positivt, da tall for 2023 viste funn over grenseverdi i 30 prosent av prøvene.

I mykotoksinprøver av mais, mandler, pistasjnøtter, kornbasert barnegrøt, pasta, havregryn og havremel, og frokostblandinger, ble det påvist overskridelser i både mandler og pistasjnøtter. Både pistasjnøtter og mandler følges opp med nye prøveuttak i 2025.

Figur 12: Andel av prøver av plantetoksiner med overskridelser av grenseverdi. Kilde: Mattilsynet

Aktiv overvåking av miljøgifter i sjømat - viktig for Norge og norske forbrukere

Vi analyserte et omfattende utvalg av oppdrettsfisk, villfisk, sjømat og importert sjømat for forurensende stoffer. I oppdrettsfisken fant vi ingen ulovlige stoffer eller fremmedstoffer over grenseverdiene. Det ble gjort to funn av ulovlige stoffer i sjømat som var importert fra land utenfor EU.

Metronidazol ble funnet i en prøve av hvitfotreker og fargestoffet leuko malakitt grønt ble funnet i en prøve av abborfisk fra Barramundi. På grunn av disse funnene vil vi ta flere analyser av ulovlige stoffer.

For å sikre trygg sjømat er det viktig at vi fremover følger med på effekter av klimaendringer på havmiljø, endringer i kjemikalieutslipp fra industrien og endringer i prosesser i akvakulturnæringen. I 2025 vil vi for eksempel gjøre analyser av notbehandlingsmiddelet tralopyril i oppdrettsfisk. Vi må også sikre jevnlig overvåking for å oppdatere dokumentasjon og eventuelt oppdage endringer. Vi må følge med på stoffer, arter og områder hvor det kan være risiko for overskridelser av grenseverdier. For eksempel kvikksølv, kadmium, dioksiner og Polyklorete bifenyl (PCB).

Norge er en stor bidragsyter til kunnskapen vi i EU/EØS har om miljøgifter i sjømat. Vi gjør mange analyser og norske data sto for en stor del av datagrunnlaget ved fastsettelse av grenseverdier for uorganisk arsen i fisk. Dette viser viktigheten av at vi fortsetter å analysere for ulike miljøgifter i sjømat for å øke kunnskapen om uønskede stoffer i sjømat.

Vi gir råd til forbrukerne om å unngå fisk og skaldyr fra forurensende havner, fjorder og innsjøer. Flere av rådene er basert på gamle data. Det er derfor behov for å rydde opp i de rådene vi gir, i tillegg til å se nærmere på hvordan vi gir rådene. Vi har derfor bedt Havforskningsinstituttet gå gjennom og sammenstille dataene vi har for de ulike fjordene og havnene. Dette er et viktig arbeid som vi vil bruke som grunnlag i våre fremtidige råd.

Fremmedstoffprogrammet for landdyr først ute med digitalisering av prøvetaking

I januar var første milepæl for digitalisering av prøvetaking i Mattilsynet klar. Overvåkings- og kartleggingsprogrammene (OK-programmer) knyttet til fremmedstoff for landdyr, animalsk mat og import av animalsk mat ble lansert i de nye applikasjonene "Prøveplan" og "Prøveta". Alle prøvene i dette OK-programmet for året er registrert digitalt. Laboratoriet i Nederland forteller at antall feil på rekvisisjonene er betydelig redusert etter digitalisering. I november hadde vi en brukerundersøkelse hos inspektørene som bruker "Prøveta". Resultatet var svært positivt, med en samlet score på 4,8 av 5.

Applikasjonen er videreutviklet med praktiske funksjoner for brukerne og vi sikrer større robusthet, for å kunne skalere opp for å koble på flere laboratorier og flere OK-programmer i årene som kommer. I november var integrasjonen med Veterinærinstituttet klar.

I desember ble det underskrevet en ny fireårskontrakt med Laboratoriet i Wageningen, Nederland, for programmet som analyserer lovlig og ulovlig legemidler og forurensede stoffer i landdyr og produkter av animalsk opprinnelse. Laboratoriet i Wageningen er også et forskningslaboratorium som blant annet utvikler nye metoder og analyser som gir oss ny og nyttig kunnskap. Mattilsynet har hatt kontrakt med dette laboratoriet siden januar 2021.

Inntak av jod: både for mye og for lite kan være helseskadelig

Jod er et essensielt mikronæringsstoff det lett kan bli for lite eller for mye av i kostholdet vårt. Vi har i flere år arbeidet med Folkehelseinstituttet (FHI) og Helsedirektoratet (Hdir) med en strategi for å sikre at befolkningen har et tilfredsstillende inntak av jod. Det er en utfordring å sikre god jod-status i befolkningen, uten at det samtidig gir risiko for mangel eller overskudd i ulike befolkningsgrupper. I 2023 presenterte vi, sammen med Hdir og FHI, et felles forslag til et 10-årig jodberikningsprogram som fikk tildelt midler i statsbudsjettet, og vil iverksettes fra 2025.

Programmet foreslår et forhøyet nivå av jodberikning i enkelte matvaregrupper for å sikre at jodinntaket i befolkningen er på et nivå som gir lavest mulig risiko. I dette arbeidet har vi støttet oss på ulike risikovurderinger.

Vi har gjennomført de nødvendige endringene i berikningsregelverket i perioden 2023-24 for å kunne iverksette programmet i 2025. Tillatt mengde jod i husholdningssalt og i vegetabilsk alternative til melkebaserte drikkevarer er nå økt i tråd med Jodberikningsprogrammet. Disse endringene gjelder kun frivillig berikning.

Vi har også ansvaret for å overvåke jodinnholdet i næringsmidler som del av programmet. Denne overvåkingen består av to hoveddeler: overvåke endringer i markedet (produktutvalg m.m.) og analyseprosjekter der jodinnholdet i utvalgte matvarer blir analysert.

Forenklinger i radioaktivitetsregelverket etter Tsjernobyl

Fra 1.1.2025 er grenseverdiene for radioaktivt cesium i mat opphevet, og det samme er forskrift om nedføring av sau på grunn av radioaktivitet. Alt reinkjøtt skal fra nå av stempelmerkes med ovalt stempelmerke.

Forvaltningen av radioaktivitet i mat og fôr i Norge har siden 1986 vært preget av ulykken i Tsjernobyl.

I snart 40 år har Direktoratet for strålevern og atomsikkerhet (DSA) og Mattilsynet fulgt opp håndtering av konsekvensene igjennom regulering, måling og tiltak for å redusere radioaktivt cesium i mat og helsebelastningen til befolkningen.

Tiltakene har i hovedsak vært rettet mot reinsdyr- og sauenæringen. Innlandet, Trøndelag og Nordland ble hardest rammet av forurensingen fra Tsjernobyl.

Oppheving av grenseverdiene for cesium medfører også at behovet for nasjonalt firkantet stempelmerke på reinkjøtt bortfaller.

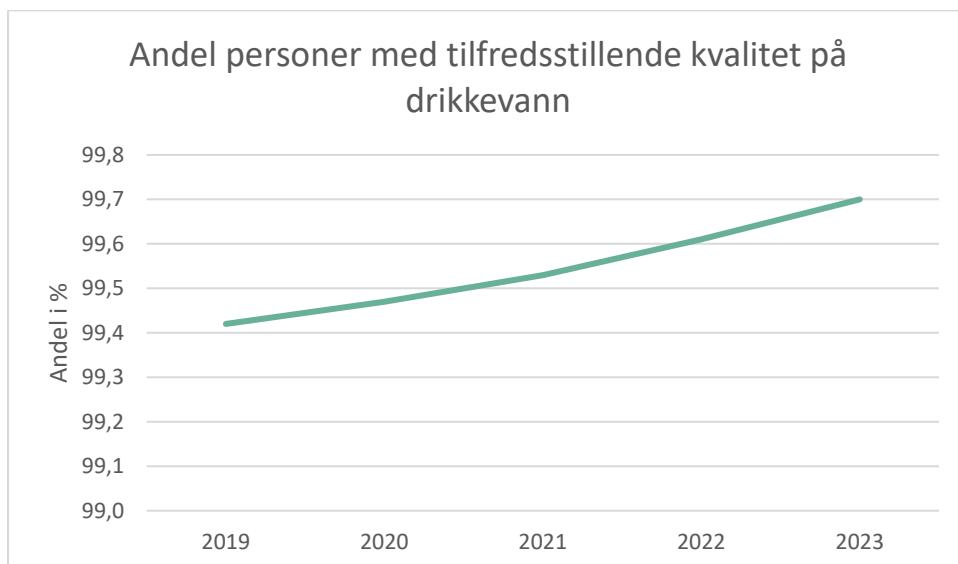
Vi mener det er viktig å oppheve regelverk som ikke lenger trengs, og er glade for at forurensingen etter Tsjernobyl-ulykken ikke lenger krever store ressurser og kostbar oppfølging. Dette betyr forenklinger for berørte kommuner, statsforvaltere, Mattilsynet og Landbruksdirektoratet, slakterier og ikke minst bøndene og reindriftsamene.

Atomberedskap er viktig

Vi har utviklet planene våre og laget maler for raskere håndtering og igangsetting av tiltak i matkjeden ved en ny atomulykke. Slik har vi laget et bedre grunnlag for rask håndtering av hendelser i Kriseutvalget for atomberedskap (KU) og Mattilsynet, både å fastsette forskrift med grenseverdier for flere radioaktive stoffer og maler for tiltak.

3.1.2 Trygt drikkevann

I 2023 ble 0,59 prosent av ledningsnettet til kommunale vannforsyningssystemer for drikkevann fornyet (SSB). Omtrent 29 prosent eller ca. 200 millioner m³ drikkevann lekket ut av vannledningsnettet på vei til abonnentene og ca. 99,7 prosent av befolkningen får drikkevann med tilfredsstillende hygienisk kvalitet.

Figur 13: Andel personer i Norge som er forsynt av et vannforsyningssystem som leverer drikkevann av tilfredsstillende mikrobiologisk kvalitet.
Kilde: Folkehelseinstituttet

Dataene som rapporteres inn om [vannforsyningssystemer i Norge](#) kan være mangelfulle grunnet dagens systemer for rapportering. Det er ett års forsinkelse, derfor er det ikke tall for 2024.

Vi styrker sikkerhet og beredskap knyttet til drikkevannsforsyningen

Vår oppfølging av sikkerhet og beredskap i drikkevannsforsyningen henger tett sammen med innføringen av kravene i Nettverks- og informasjonssikkerhet (NIS) og Critical Entities Resilience (CER) direktivene.

NIS 1-direktivet stiller krav om tiltak for å sikre et høyt felles nivå for sikkerhet i nettverks- og informasjonssystemer og er under implementering gjennom lov og forskrift om digital sikkerhet. NIS 2 vil skjerpe disse kravene vesentlig. CER-direktivet omtaler kritiske enheters motstandsdyktighet mer generelt. Disse direktivene omfatter mer enn bare drikkevann, men beskyttelse av drikkevannsforsyning er av de viktigste elementene for Mattilsynet og er spesielt nevnt i direktivenes virkeområde. Vi er i dialog med både næringen og med andre offentlige etater i vår oppfølging av kravene i disse direktivene.

Vi har gjennomført en spørreundersøkelse om sikkerhet og beredskap rettet mot vannverk i Norge. Undersøkelsen inngår som et viktig grunnlag for det videre sikkerhets- og beredskapsarbeidet. Undersøkelsen er blant annet presentert i møte i utvalg for vannforsyningsberedskap og vi har diskutert grensesnitt mellom kommunal beredskapsplikt og krav i drikkevannsforskriften med Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap (DSB) og Helse- og omsorgsdepartementet (HOD) i den videre oppfølging av funnene.

Vi planlegger å gjennomføre tilsyn med sikkerhet og beredskap i vannforsyningen i 2025, med en målsetning om at flere vannverkseiere får rutiner som sikrer oppdaterte farekartlegginger, beredskapsplaner og gjennomføring av øvelser, basert på blant annet trusselbilde, avhengigheter, vannverkets og kommunens verdivurderinger. Ressurssituasjonen tillater ikke å følge opp undersøkelsen med alle de tiltak vi mener er nødvendige. Vi har prioritert deltakelse i EUs arbeid med en tryggere og mer bærekraftig produksjon av drikkevann høyt og vil fortsette dette arbeidet i 2025. Vi deltar aktivt i diskusjonene både i kommisjonens ekspertgruppe og den mer uformelle "Endwaregruppen" om hvordan vi kan få en god oversikt over drikkevannsforsyningen, redusere lekkasje av drikkevann og kartlegge og beskytte drikkevannskilder mot uønskede hendelser og mot forurensning av uønskede stoffer.

Slik håper vi å forbedre og effektivisere vårt eget forbedringsarbeid, blant annet ved tidlig å fange opp forhold som er spesielt viktige for norsk drikkevannsforsyning. Vi prioriterer både å informere og innhente faglige innspill fra næringen i alle viktige saker.

Drikkevannsforsyningen har langsiktige utfordringer som det krever store og langvarige ressurser å løse, slik som oppgradering av ledningsnett for drikkevann. Den sikkerhetspolitiske situasjonen stiller i tillegg vannverkseierne overfor omfattende nye utfordringer knyttet til sikkerhet, inkludert IKT-sikkerhet. For å løse våre forpliktelser knyttet til sikkerhet i vannforsyningen på en god måte, trenger Mattilsynet kompetanse og kapasitet som vi ikke har i dag. Det er et gap mellom hva Mattilsynet kan levere, og hva som forventes.

Nytt utvalg for vannforsyningsberedskap

Vi har etablert et nasjonalt tverrsektorielt utvalg for vannforsyningsberedskap. Dette er ett av seks prioriterte utvalg for de særskilte risikoområdene som er identifisert i Meld. St. 5 (2023-2024) helseberedskapsmeldingen. En hovedoppgave for utvalgene i det daglige vil være å bidra til oppdatering og samordning av beredskapsplanverket. Viktige oppgaver vil være knyttet til risiko- og sårbarhetsanalyser, bidrag til utarbeidelse av scenarioer, beredskapsanalyser og felles planforutsetninger, samt til gjennomføring av øvelser.

Utvalget består av representanter fra Helsedirektoratet, Folkehelseinstituttet, Regionale helseforetak, Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap (DSB), statsforvalter, kommuner, Miljødirektoratet, Norges vassdrags- og energidirektorat (NVE), Norsk vann og Mattilsynet. Utvalget har et eget mandat og ledes av Mattilsynet. Vi er også sekretariat for utvalget og det er avholdt tre møter i 2024.

Tema så langt i møtene har vært blant annet spørreundersøkelse om sikkerhet ved norske vannverk og trusselvurdering knyttet til vannforsyningen i Norge. Vi har også begynt å kartlegge situasjonen for nødvannforsyning og utredning av om det er behov for eventuelle tiltak.

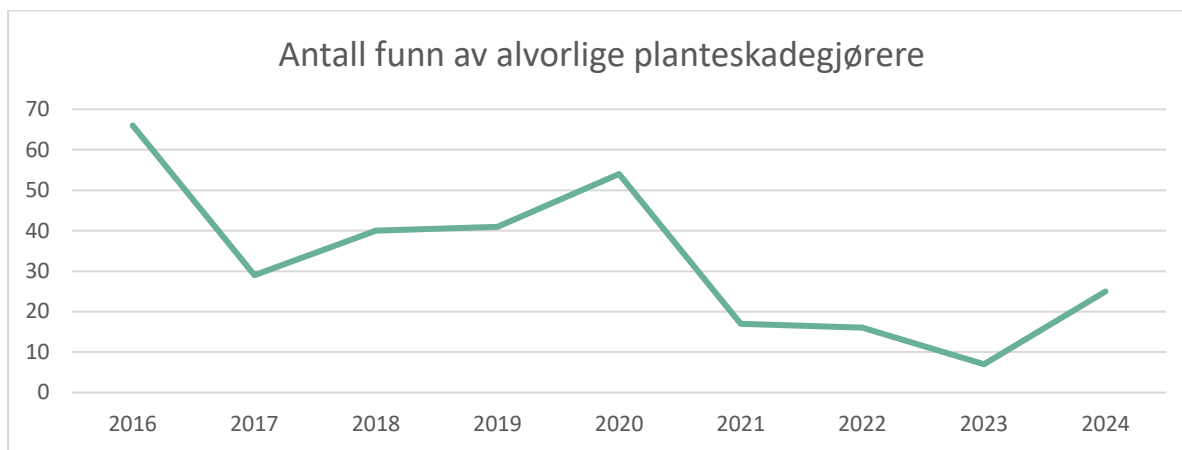
Nødvann er vann med drikkevannskvalitet som leveres og distribueres utenom det ordinære ledningsnett. Vi har også gjennomført en diskusjonsøvelse der scenarioet omhandlet bortfall av vannforsyning som følge av ekstremvær.

3.2 Fremme god helse hos planter, fisk og landdyr

3.2.1 God plantehelse

Utbredelsen av planteskadegjørere kan være en trussel mot plantehelsen

Vi vurderer at plantehelsen i Norge fortsatt er god, sammenliknet med de fleste andre land. Likevel utgjør import av planter og andre smitteførende varer en betydelig risiko for introduksjon av nye, alvorlige planteskadegjørere. Vi har ikke god nok oversikt over utbredelsen av planteskadegjørere i Norge. Figuren viser at funn av planteskadegjørere i stor grad varierer med hva vi leter etter de ulike årene.

Figur 14: Antall funn av alvorlige planteskadegjørere. Kilde: Mattilsynet

Gjennom utviklingen av DigiPlant (digitale plantesunnhetssertifikater) har vi lagt til rette for en digitalisert planteimport. Dette gjør at vi får bedre kontroll på hva som kommer over grensene våre, og vi får mulighet til å risikobasere tilsynet vårt. Etter hvert som DigiPlant blir mer utviklet, kan vi bruke tiden vår mer målrettet på det som krever plantefaglig kompetanse, og det blir enklere for importørene å gjøre rett. Fra lanseringen av DigiPlant og frem til årsskiftet, har vi mottatt nesten 32 000 digitale plantesunnhetssertifikater fra 22 ulike land.

I oktober leverte vi forslag til endringer i plantehelseforskriften til Landbruks- og matdepartementet (LMD) for klarering før høring. Vi har i den forbindelse også styrket samarbeidet med Tolletaten, og har foreslått endringer for meldepliktige sendinger som følge av Tolletatens innføring av Digitoll.

En av planteskadegjørerne vi ikke har god nok oversikt over utbredelsen av, til tross for relativt høy ressursbruk, er pærebrann (*Erwinia amylovora*).

Bakterien påvises i stadig nye kommuner, og i år ble den for første gang påvist i Telemark fylke, i kommunene Kragerø og Porsgrunn. Fordi den har blitt påvist i nærområdene til en del planteskoler de siste årene, fant vi det nødvendig å endre forvaltningspraksis for denne skadegjøreren allerede i år, før forslaget til endringer i plantehelseforskriften er hørt og fastsatt. Endringene i årets forvaltningspraksis er gjort i samarbeid med planteskolenæringen, og innebærer en dispensasjonsordning for produksjon av vertsplanter for pærebrann i områder der sykdommen finnes. Dette innebærer at planteskoler som ikke fullt ut innfrir dagens omsetningskrav, likevel kan omsette sin produksjon på visse vilkår.

Fremover vil vi gjøre det enklere for importører å melde sin import til Mattilsynet, samt videreutvikle DigiPlant som verktøy for både inspektører og importører. Vi ønsker også å få bedre oversikt over planteskadegjørere ved å videreutvikle kartleggings- og overvåkningsprogrammene våre. Her vil vi ta i bruk anerkjente verktøy som sikrer best mulig ressursbruk og dekning av kritiske områder for plantehelsen, og følge opp vurderinger fra VKM om skadegjørere som er aktuelle for regulering i Norge.

Tilgang på nødvendige plantevernmidler kan være en utfordring

En annen utfordring for norsk plantehelse er tilgangen på nødvendige plantevernmidler. Det er et politisk ønske om å redusere avhengigheten av kjemiske plantevernmidler og risikoen for helse- og miljøeffekter ved bruk av slike midler. Regelverket er derfor strengt, med detaljerte krav for godkjenning og regodkjenning både i Norge og EU.

Godkjenningsprosessen er ressurskrevende, og vi har et stort antall kjemiske plantevernmidler i kø som venter på å bli vurdert for godkjenning. Regelverket er dessuten på etterskudd med den teknologiske utviklingen når det gjelder muligheten for å bruke lavere, mer presise doser for lik eller bedre effekt.

Ved inngangen av året hadde vi litt over 80 plantevernmidler i godkjenningsskøen, hvorav tre av disse var biologiske midler. Dette bidrar til uforutsigbarhet og utfordringer for næringen, som er avhengig av å ha tilgjengelige midler for å ivareta plantehelsen under de forholdene som råder i Norge. Vi har tatt flere grep for å redusere køen. Blant annet har vi hatt god dialog med næringen for å forstå hvilke typer preparater som haster mest. Vi er enige om at vurdering av biologiske midler skal ha høy prioritet, for å bidra til målet om å redusere risikoen for helse- og miljø ved bruk. Dette har resultert i at alle søknader om godkjenning av biologiske midler er ferdigbehandlet ved utgangen av året. Vi er også enige med næringen om at nye preparater skal ha høy prioritet. En tredje gruppe søknader som er viktige, både for næringen og oss, er det som kalles gjensidig godkjenning. Gjensidig godkjenning er vurdering av preparater som allerede er godkjent i et annet EU/EØS-land, og som derfor innebærer en enklere og raskere vurdering hos oss. Ved inngangen til året innførte vi en regel om at alle nye søknader om gjensidig godkjenning skulle få prioritet, slik at de behandles innen fristen på 120 dager. Dette har vi klart. Ved utgangen av året har vi likevel en godkjenningsskø på cirka 70 kjemiske plantevernmidler, som fortsatt er et svært høyt antall. Vi har klart å vurdere flere søknader om gjensidig godkjenning enn vi har fått inn, men sitter fortsatt med mange plantevernmidler som venter på vurdering. En stor andel av disse gjelder søknader om fornyet godkjenning, det vil si plantevernmidler som er på markedet i dag, men hvor godkjenningen nærmer seg utløpsdatoen.

Bruk av sprøyterobot for å spre plantevernmidler presist, er en relativt ny teknologi som kan bidra til mindre bruk av kjemiske plantevernmidler uten at det går ut over størrelsen på avlingene. I påvente av oppdatert regulering har vi laget en veileder som skal gjøre det enklere for sprøyterobotbrukere å forholde seg til reglene som gjelder. Veilederen avklarer at sprøyterobot kan brukes til spredning av godkjente ugrasmidler som vanligvis spres med bomsprøyte, forutsatt at sprøyteroboten oppfyller kravene til spredeutstyr. I tillegg må det dokumenteres at bruken gir minst de samme fordelene, og ingen flere ulemper, enn bruk av bomsprøyte. Fremover vil vi fortsette å gi søknader om godkjenning av biologiske midler, gjensidig godkjenning og nye preparater prioritet.

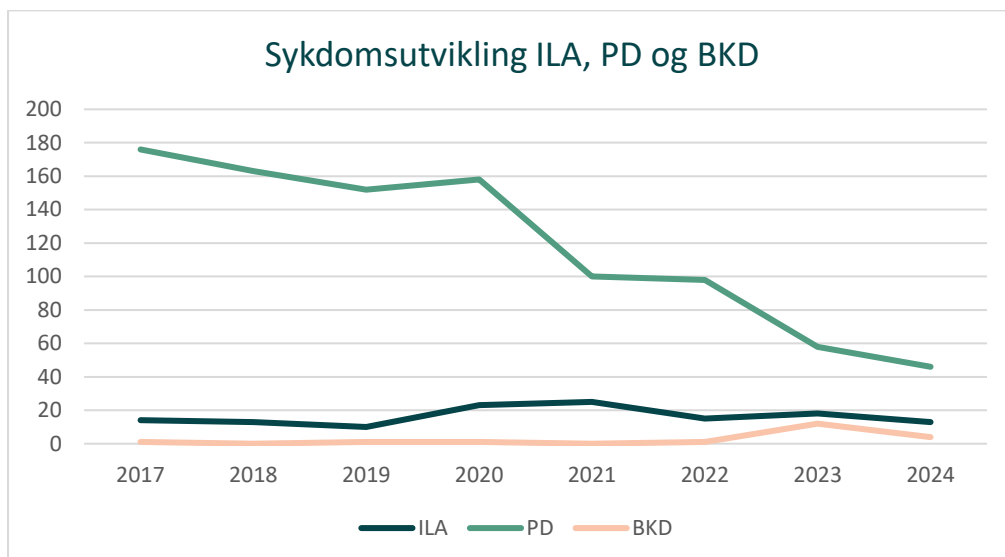
Vi vil fortsette tett dialog med næringen for å forstå behovet best mulig, og vi vil se på muligheter vi har for å prioritere ressurser til godkjenningsarbeidet enda høyere. Vi vil også fortsette å vurdere mulighetene som ligger i ny teknologi for spredeutstyr, i tillegg til å utvikle et digitalt system som yrkesbrukere skal bruke for å føre elektronisk journal over plantevernmiddelbruken. Det digitale systemet skal gjøre det enklere å følge med på bruken av plantevernmidler i Norge, slik at vi kan måle om bruken av kjemiske plantevernmidler blir redusert.

3.2.2 God fiskehelse og fiskevelferd

Fortsatt utfordrende sykdomssituasjon, men bedring på enkelt områder

Det var 13 bekreftede utbrudd av infeksjøs lakseanemi (ILA) noe som er en liten nedgang fra 2023 og det laveste antallet de siste fem årene. Hovedutfordringen har vært i produksjonsområde 6, der det er påvist ILA på fem lokaliteter. Beredskapsplanen for ILA har blitt oppdatert. På risikobasert grunnlag åpnes det for mer merdvis tømning av anlegg med ILA-diagnose. Det er en forutsetning for merdvis tømning at utbruddslokaliteten ligger innenfor et koordinert brakkleggingsområde og at det gjennomføres en grundig overvåking av fisken i anlegget. Oppdatert mal for restriksjonssoneforskrift ble sendt på høring i slutten av 2024.

Nedgangen i antall utbrudd av pankreassykdom (PD) fortsatte også, og med totalt 48 tilfeller er dette det laveste antallet PD utbrudd siden 2005 (figur 12). Det er ikke registrert nye utbrudd av PD utenfor endemisk sone. Åtte anlegg fikk bekreftet diagnosen bakteriell nyresykdom (BKD).

Figur 15: Antall utbrudd av ILA, PD og BKD. Kilde: Mattilsynet

Sykdommer som etter vår kjennskap har skapt særlige utfordringer er piscirickettsiose i nord og pasteurellose langs hele kysten. Mattilsynet følger med på utviklingen av piscirickettsiose og vurderer å gjøre denne sykdommen meldepliktig. Flere sykdommer som ikke er listeførte, som en del sår sykdommer, dominerer helsesituasjonen til oppdrettsfisk. Utbrudd av ikke-listeført sykdom er ikke varslingspliktig, og vi har derfor ikke god oversikt over disse.

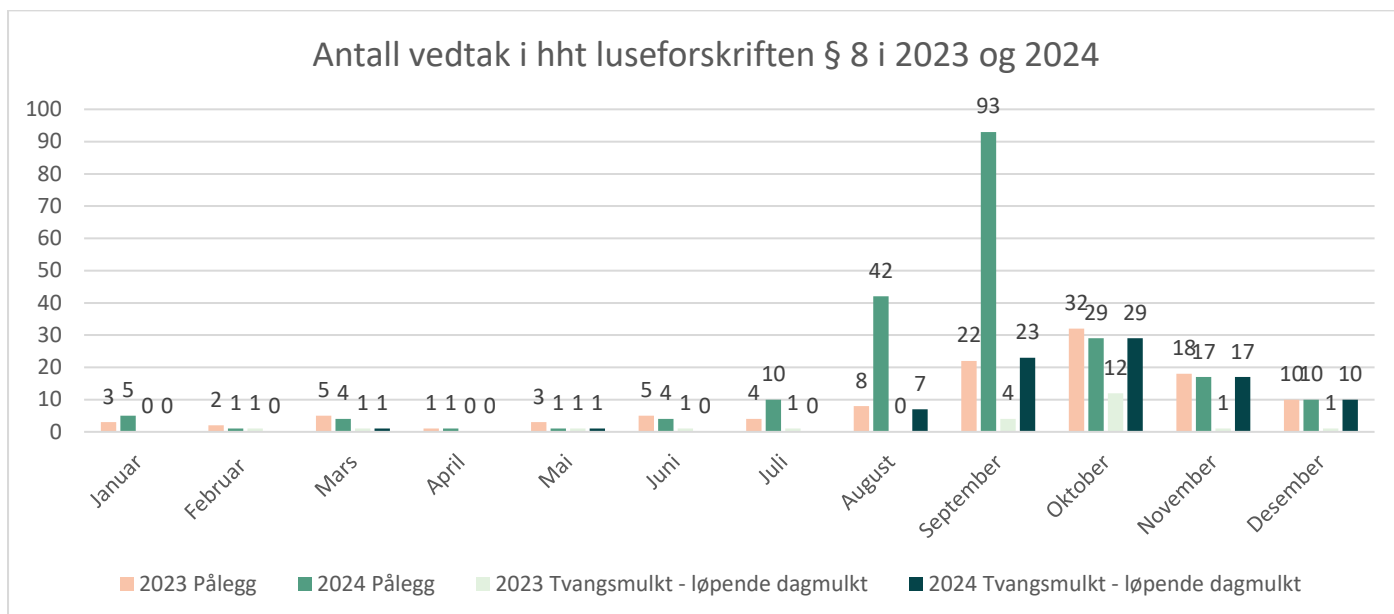
God biosikkerhet skal begrense smittespredning. Koordinerte brakkleggingsområder er et viktig biosikkerhetstiltak for åpne merder, og vi forventer at aktørene etablerer koordinerte brakkleggingsområder for å øke biosikkerheten i åpne merder.

Det ble påvist *Gyrodactylus salaris* i Bergerelva i Drammensregionen. Totalt er det 11 elver som er infisert i Norge. Mattilsynet jobber med kontrollområdeforskrift og gjennomfører overvåkingsprogram for *Gyrodactylus salaris*.

For høye nivåer av lakselus er fortsatt en utfordring både for vill laksefisk og oppdrettsfisken

Overvåking av lakselus på vill laksefisk viser at situasjonen fortsatt er alvorlig for utvandrende laksefisk i flere lakseførende vassdrag. Lakselus i seg selv og særlig behandling for å få lusenivåene ned, er også en utfordring for oppdrettslaksens helse og velferd.

Mattilsynet følger opp anlegg som overskrider den fastsatte lusegrensen gjennom varsel og eventuelt vedtak om tvangsmulkt (figur 16).

Figur 16: Oversikt over antall vedtak i henhold til luseforskriften. Kilde: Mattilsynet

Antall overskridelser av tillatt nivå for lakselus har økt i Midt- og Nord-Norge, på grunn av høyt lusepress som følge av høye sjøtemperaturer i 2024. Forebyggingen ved hjelp av luselasere, skjørt og dypdrift gav ikke tilstrekkelig effekt og lusenivået ble i områder for høyt til å bekjempe også med behandling. Det førte til flere avlusinger enn normalt og dermed en kapasitetsutfordring. Fisk som burde ha vært slaktet ut tidlig, ble stående for lenge i sjøen på grunn av for dårlig beredskap i næringen.

Antall uker med ikke-medikamentell behandling av lus har økt sammenlignet med 2023, mens antall uker med medikamentell behandling er gått ned.

For å gi strukturerte og detaljerte data om metoder for lusebehandling har vi lansert en datadelingstjeneste for lakselusdata. Tjenesten er tilgjengelig for alle.

Vi jobber også med rammer for automatisk lusetelling slik at aktørene kan telle lus i anlegg der det ikke er mulig å telle lus manuelt. Det jobbes med metode og forskrift for å sikre at utstyret teller riktig.

Kunnskap om lusesituasjonen for vill laksefisk er viktig. Vi finansierer flere overvåkingsprogram og prosjekter som gjennomføres av Havforskningsinstituttet. Kunnskapen brukes til trafikklyssystemet og til vurdering av tilstand i vannforekomster som er krav i EU sitt vannrammedirektiv.

Fortsatt utfordringer med dårlig velferd hos laks, ørret og rensefisk

God dyrevelferd bidrar til bærekraftig produksjon av trygg mat og opprettholder forbrukernes tillit til norsk matproduksjon. Oppdrettsaktørene har ansvar for at dyr og behandles godt og beskyttes mot unødige påkjenninger. Det er enighet om at dødeligheten i oppdrettsnæringen må reduseres.

I 2024 døde om lag 57,8 millioner laks i sjøfasen. Dette var noe lavere enn i 2023. Det ble meldt inn 1611 velferdshendelser av ulik alvorlighetsgrad i 2024. Dette er omtrent på samme nivå som i 2023.

Meldingene gjaldt (antallet saker i parentes): medikamentfri avlusing med håndtering (430) uavklart dødelighet (263), annet (491), håndtering (60) og sortering eller pumping (20).

Slaktedata viser at andelen laks med superior-kvalitet er redusert gradvis fra 2018 til 2024, noe som indikerer mye fisk med sår og skader.

Tabell 4: Andel laks med superior-kvalitet. Kilde: Mattilsynet

År slaktet	Art	Superior (%)
2018	Laks	90,4
2019	Laks	90,5
2020	Laks	88,7
2021	Laks	87,1
2022	Laks	86,2
2023	Laks	83,3
2024	Laks	80,2

Vi har endret innmeldingsskjemaet for mistanke om sykdom og velferdshendelser på oppdrettsfisk. De nye løsningene gir bedre oversikt og forenkler biosikkerhetsarbeidet.

Dødeligheten og de innrapportert hendelsene viser at helse og velferdssituasjonen ikke er god nok. Årsakene er sammensatt. Fisken har ofte flere sykdomsdiagnoser og tåler håndtering dårlig. Hyppige behandlinger svekker fisken og gjør den mer mottakelig for sykdom.

I settefiskanlegg fører teknisk svikt til dødelighet og skader på fisk. Mattilsynet har fulgt opp med pålegg om utslakting for å sikre velferden til fisken. I noen tilfeller er det også brukt overtredelsesgebyr for brudd på dyrevelferdsloven.

I sjøfasen er sår fra sykdom, infeksjoner eller skader et vesentlig problem. Skader fra avlusingsoperasjoner er den hyppigste årsaken. Dødelighet, enten akutt eller over tid, oppstår ofte etter hyppige håndtering i kombinasjon med underliggende sykdommer.

Det er positivt at antall rensefisk bruk til å bekjempe laksefisk har gått ned fra over 60 millioner individer i 2019 til 30,2 millioner i 2023. Tilsyn vi har gjennomført viser at dødelighet og sykdom hos rensefisk fortsatt ikke er på et akseptabelt nivå. Status rensefisk er også beskrevet i [Fiskehelse rapporten for 2023](#). For å bedre velferd og helse hos rensefisken, jobbes det med ny rapporteringsløsning og en forskriftsendring om krav til utsortering av rensefisk.

Torskeoppdrett i utvikling

Torskeoppdrettsnæringen er inne i en ny vekstfase. Det har vært en økning i utsett av torsk, fra 3,7 millioner i 2023 til 4,8 millioner i 2024 (kilde: Fiskeridirektoratet).

Vi følger utviklingen i næringen og skal bidra til at det bygges en robust og bærekraftig næring, som ivaretar helse og velferd hos oppdrettsfisken og ville torskebestander. Vi har sammen med næringen og Havforskningsinstituttet publisert ny veileder for etableringssøknader.

Etablering av en nasjonal tilsynsdivisjon for akvakultur for å møte utfordringene

Vi har samlet tilsyn på akvakultur fra fem regioner til én tilsynsdivisjon, for bedre å møte utfordringene og utviklingen i akvakulturnæringen. Dette fører til mer enhetlighet, mer effektiv saksbehandling og felles prioritering av de viktigste utfordringene.

Vi har i 2024 prioritert tilsyn med områder med størst risiko gjennom den operative planen.

Fremover vil vi prioritere oppfølging av de aktørene og anleggene som har høyest dødelighet og rette innsatsen mot biosikkerhet, avlusingsoperasjoner, nødslakting og bruk av rensefisk. Flere selskap har for dårlig risikostyring, og vi forventer at næringen blir bedre på dette.

Vi har gjennomført systemrevisjon med verifikasjonstilsyn på åtte oppdrettsselskap. Revisjonsrapportene er publisert for å bidra til læring i næringen. Revisjonene viser at selskapene har mangelfulle vurderinger av hva som beskytter fisken mot unødige påkjenninger og at de bør forbedre både styringssystemene og den praktiske gjennomføringen. Arbeidet med revisjoner av konsern fortsetter og vil utvides.

Arbeid med rammeverket

Mattilsynet har tidligere avdekket alvorlige avvik på slaktebåter ved utslakting av svekket fisk (såkalt nødslakting). Vi har gitt innspill til retningslinjen som bransjeorganisasjonene har utarbeidet, og vi har oppdatert vår egen veileder for slaktebåter.

Vi ga innspill til syv av kommunenes areal- og kystsoneplaner. For å utnytte ny teknologi, må sonene endres. Etablering av nye soner må baseres på kunnskap og krever god dialog mellom kunnskapsstøtte, næring og myndigheter. Vi vil bidra til kunnskapsgrunnlaget gjennom våre overvåkingsprogrammer og i vårt arbeid med vannforskriften.

Vi har bidratt i arbeidet med ny stortingsmelding dyrevelferd, spilt inn til ny stortingsmelding om havbruk og bidratt i arbeidet med å utvikle regelverk for havbruk til havs.

Andre viktige leveranser i 2024 har blant annet vært nytt veiledningsmateriell om dyrevelferd ved avlusingsoperasjoner, utredning av rapporteringskrav og veiledningsbehov for bruk av rensefisk, og rammeverk for risikoklassifisering og gjennomføring av akvakulturtilsyn i henhold til ny dyrehelseforordning.

Næringen og Mattilsynet i utvikling - behov for flerårige planer

Det er enighet om at utfordringene i norsk oppdrettsnæring krever sektorovergripende tiltak og at næringen må samle seg om å løse utfordringene.

Vi etablerer derfor flerårige planer, med identifiserte fagområder der en rekke forvaltnings- og næringsmessige tiltak sees i sammenheng. Formålet er at summen av disse tiltakene skal gi en betydelig reduksjon i dødeligheten i næringen, noe som også vil gi bedret fiskevelferd.

Nytt velferdsregelverk er et prioritert område for Mattilsynet. Vi styrker arbeidet med utvikling av nasjonalt og internasjonalt regelverk, og faglige utredninger som grunnlag for tilsyn og utvikling av akvakulturforvaltningen.

Vi jobber for at merdteknologi og lokalitetsstruktur kan brukes som forebyggende tiltak mot spredning av sykdom og lus.

Arbeidet med innholdet i de flerårige planene, utvikling av regelverk og standardisert datainnhenting skal foregå sammen med næringen, leverandørindustrien, kunnskapsstøtte og andre sektor-myndigheter.

3.2.3 God landdyrhelse

Dyrehelsa i Norge er blant de beste i verden. Vi har få smittsomme dyresykdommer, lite produksjonssykdommer, lav dødelighet på landdyr og lavt forbruk av antibiotika og andre medisiner. Meticillin-resistente gule stafylokokker (MRSA) er ikke påvist i svinehold i Norge etter 2019.

Animalias rapport [Kjøttets tilstand](#) er en god kilde til mer detaljert informasjon om helsetilstanden.

Det er ingen selvfølge at det vil fortsette å være slik, og det har vært utbrudd av svært alvorlige dyresykdommer med tilhørende bekjempelsestiltak i året som har gått. Endret klima og ikke minst høyere temperaturer bidrar til at vi påviser sykdommer i Norge som tidligere ble omtalt som eksotiske. Klimaendringene har betydning for risikobildet, og vi må være forberedt på nye utbrudd av dyresykdommer og zoonoser.

God overvåking og godt smittevern viktig for å opprettholde status

Vi prioriterer aktiv og passiv overvåking høyt. Slik overvåking er viktig for å ha god oversikt over tilstanden og raskt kunne håndtere eventuelle påvisninger.

Aktiv overvåking er planlagte prøveuttak av en rekke ulike agens, såkalte overvåkings- og kartleggingsprogrammer (OK-programmer). Passiv overvåking er undersøkelser og prøvetaking av mistenkte tilfeller. Her er vi avhengige av at årvåkne dyreholdere og veterinærer fatter mistanke og varsler Mattilsynet.

Vi har jobbet systematisk med å standardisere, harmonisere og kontrollere OK-programmer. Det er viktig å ivareta kontrollforordningens krav om akkreditering av analysemetoder som benyttes ved offentlig kontroll og annen offentlig aktivitet. Dette er spesielt viktig for de sykdommene vi har eller ønsker å oppnå fristatus for.

Norge har internasjonale forpliktelser til å overvåke og kontrollere en rekke dyresykdommer. Siden Norge har fristatus for mange av disse, er det ekstra viktig å overvåke dem for å opprettholde fristatus. Dokumentasjon på at vi er frie for en sykdom bidrar til å vi kan stille strengere krav ved eventuell innførsel av dyr og produkter og det kan gi markedsadgang ved eksport. Smittesporing av landdyr er vesentlig ved sykdomsutbrudd. Mattilsynet er i gang med å utvikle et anleggsregister for landdyr og har etablert en skjematjeneste som inneholder funksjonalitet for å registrere nye anlegg for næringsrettet fjørfehold. I denne løsningen kan også produsentene oppdatere informasjon om sine anlegg i påkrevde felter og dermed oppfylle krav som kom i nytt dyrehelseregelverk (AHL).

Smittevernet i det enkelte dyreholdet er den viktigste enkeltfaktoren for å hindre sykdomsutbrudd. I 2024 har vi ført tilsyn med, og lagt stor vekt på kommunikasjon om, smitteforebyggende tiltak i fjørfe- og svinehold. Det fortsetter vi også med i 2025.

Aktiv oppfølging av hendelser for å hindre spredning av dyresykdommer

Blåtunge

I begynnelsen av september ble det påvist blåtungevirus i Norge, BTV - serotype 3. Smitten er vektorbåren og overføres via en sviknott mellom dyr.

På den tiden var det utbrudd i Danmark, og det ble antatt at infisert sviknott ble ført med vinden over til Sør-Norge. I smittede anlegg ble enkeltdyr av sau og storfe syke, og noen døde. Prøvetaking har vist at det er smittede dyrehold langs hele kysten fra Rogaland og til Østfold.

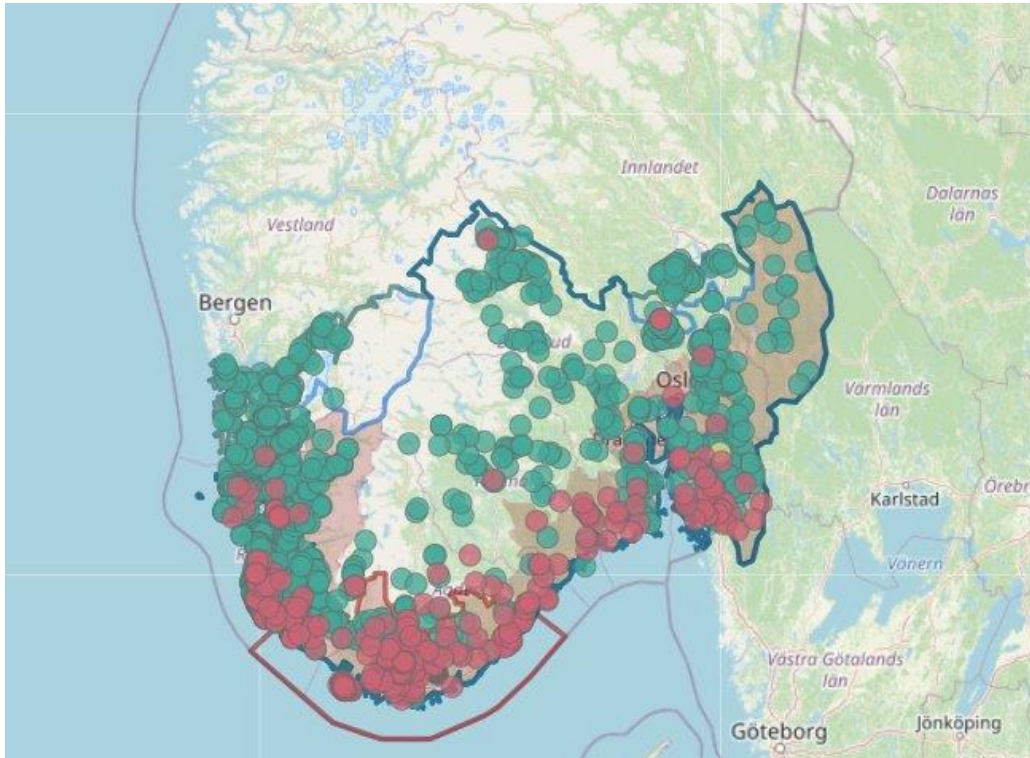
I 2009 ble det også påvist blåtungevirus (serotype 8) i Norge, men da viste ikke dyrene kliniske symptomer. Den gangen var blåtunge en kategori A-sykdom i EU, mye fordi det på den tiden ble ansett som en eksotisk sykdom med spredte forekomster helt sør i Europa. Kategori A innebærer full utryddelse.

Siden har blåtunge spredt seg nordover, og ved innføring av AHL ble sykdommen nedklassifisert til en kategori C-sykdom i EU, med dertil frihet til å velge om man vil bekjempe sykdommen eller ikke. I Norge er blåtunge en liste 1-sykdom. Vi har likevel ikke kunnet håndtere sykdommen så strengt, fordi mye av smittespredningen skjer med vektor.

Det ble innført en tiltakssone og en vaksinasjonssone med regler for flytting av dyr, i et forsøk på å bremse spredningen noe. Det ble også åpnet for vaksinerings i disse sonene. Vaksinasjon er frivillig og skjer på dyreholders bekostning.

Antistoffer mot blåtungevirus ble funnet i tankmelk i 15 prosent av anleggene som det ble tatt prøver av på slutten av året. Grønne prikker viser besetninger hvor det ikke ble påvist antistoffer mot blåtungevirus, og røde prikker viser besetninger hvor det ble påvist.

Vi vil i 2025 vurdere videre bekjempingsstrategi for blåtunge i Norge.

Figur 17: Oversikt over påvist og ikke påvist antistoffer mot blåtungevirus, Kilde: Veterinærinstituttet

Fugleinfluensa HPAI

Det har vært noe HPAI – høypatogen aviær influensa - dette året også, både blant villfugl, i et kommersielt anlegg og i et anlegg med fugler i fangenskap, som også drev besøksgård. Etter det store utbruddet blant villfugl i Finnmark i 2023, ble det satt i gang et arbeid for å finne ut hvordan slike kadavre, som er kategori 1 materiale, skulle avhendes uten å spre sykdom. Det har også vært uklarhet om hvem som har ansvar for innsamlingen.

I møter med Helsedirektoratet og DSB har vi fått en bedre forståelse av hvilke plikter kommunene har under regelverket som disse direktoratene forvalter. Mattilsynet vil fortsette å være den sentrale aktøren i slike hendelser.

Mattilsynet jobber tett med FHI og VI om risiko ved høypatogen fugleinfluensa hos storfe etter påvisningene av H5N1 på storfe i USA i 2024. Det er i forbindelse med utbruddet påvist HPAI-smitte fra storfe på 66 personer (pr. 6.1.25) som har hatt direkte kontakt med smittede anlegg, men ingen tegn til at det har forekommet smitte mellom mennesker.

Det er viktig at vi følger nøye med på smitte av fugleinfluensa til pattedyr. Dersom viruset tilpasser seg pattedyr, vil det være økt risiko for smitte til mennesker, og dermed økt sannsynlighet for en influensapandemi.

Et godt og effektivt samarbeid på tvers av sektorer som arbeider med dyrehelse og humanhelse er derfor vesentlig for beredskapen. Vi har laget en egen beredskapsplan for høypatogen fugleinfluenza hos holdte pattedyr.

Skrantesjuka

Vi har fulgt opp håndteringen av skrantesjuka (CWD) bl.a. ved å gjennomføre omfattende kartlegginger. Videre er det utført tilsyn og vedlikehold av grunder og tilsyn med salteinnetninger og bruken av salt i Hardangervidda- og Nordfjella-sonen. Det er påvist en atypisk variant av skrantesjuka hos en elg i april i Buskerud og en i september i Telemark.

I samarbeid med næringen og Landbruksdirektoratet har vi utarbeidet en beredskapsplan for håndtering av mistanke og påvisning av skrantesjuka på tamrein. Det ble avholdt en øvelse for å teste det nye planverket i november.

Afrikansk svinepest

Etter utbruddet av afrikansk svinepest i Sverige høsten 2023 bestemte Landbruks- og matdepartementet (LMD) at villsvin skal utryddes fra Norge. I tråd med det nye målet leverte vi sammen med Miljødirektoratet forslag til oppdaterte tiltak i Handlingsplanen mot villsvin. Noen av tiltakene som ble anbefalt er allerede innført, blant annet økt godtgjørelse for å sende inn prøver av felte villsvin. I tillegg er det innført en ny godtgjørelse for grunneiere når det gjelder villsvin felt på egen eiendom. Mattilsynet vil fortsette å jobbe med tiltak for å utrydde villsvin fra Norge også fremover.

Ny nasjonal én-helse strategi mot antimikrobiell resistens

Vi har gitt innspill til LMD om den nye nasjonale én-helse-strategien mot antimikrobiell resistens (AMR), som ble lansert i september. Internasjonalt deltar vi på ekspertmøter og utveksler informasjon både i EU-sammenheng og i Nordisk ministerråd.

Rapportering av forbruk av antimikrobielle midler

Alle EU-land måtte levere rapporter på salg og forbruk av antimikrobielle midler for dyreslagene storfe, svin, kalkun og høns for året 2023. Tidligere er det bare blitt rapportert inn salgstall og dette har vært frivillig. Nå er det regelverkskrav, og vi skal også rapportere forbruk av antimikrobielle midler.

Det arbeides med å bedre kvaliteten på data i VetReg. Fra 2026 skal det leveres inn tilsvarende tall for de resterende matproduserende dyreslagene, og fra 2029 fra hund og katt.

Planverk og animalske biprodukter

Arbeidet med planverket for håndtering av smittsomme dyresykdommer vil fortsette. Erfaringer vi har gjort oss de siste årene, viser at håndtering av animalske biprodukter som oppstår ved sykdomsutbrudd (kadaver og husdyrgjødsel) er særlig krevende.

De avfallsforbrenningsanleggene vi har i Norge i dag, er ikke egnet for å ta imot og forbrenne større mengder med store kadaver. Det kan derfor bli utfordrende å avhende kadaver av større dyr ved utbrudd av listeført sykdom.

Fremover vil det være nødvendig å se nærmere på hvordan kapasitetsutfordringene kan løses, og å videreutvikle beredskapsplanverket for håndtering av animalske biprodukter.

3.3 Fremme god dyrevelferd og respekt for dyr

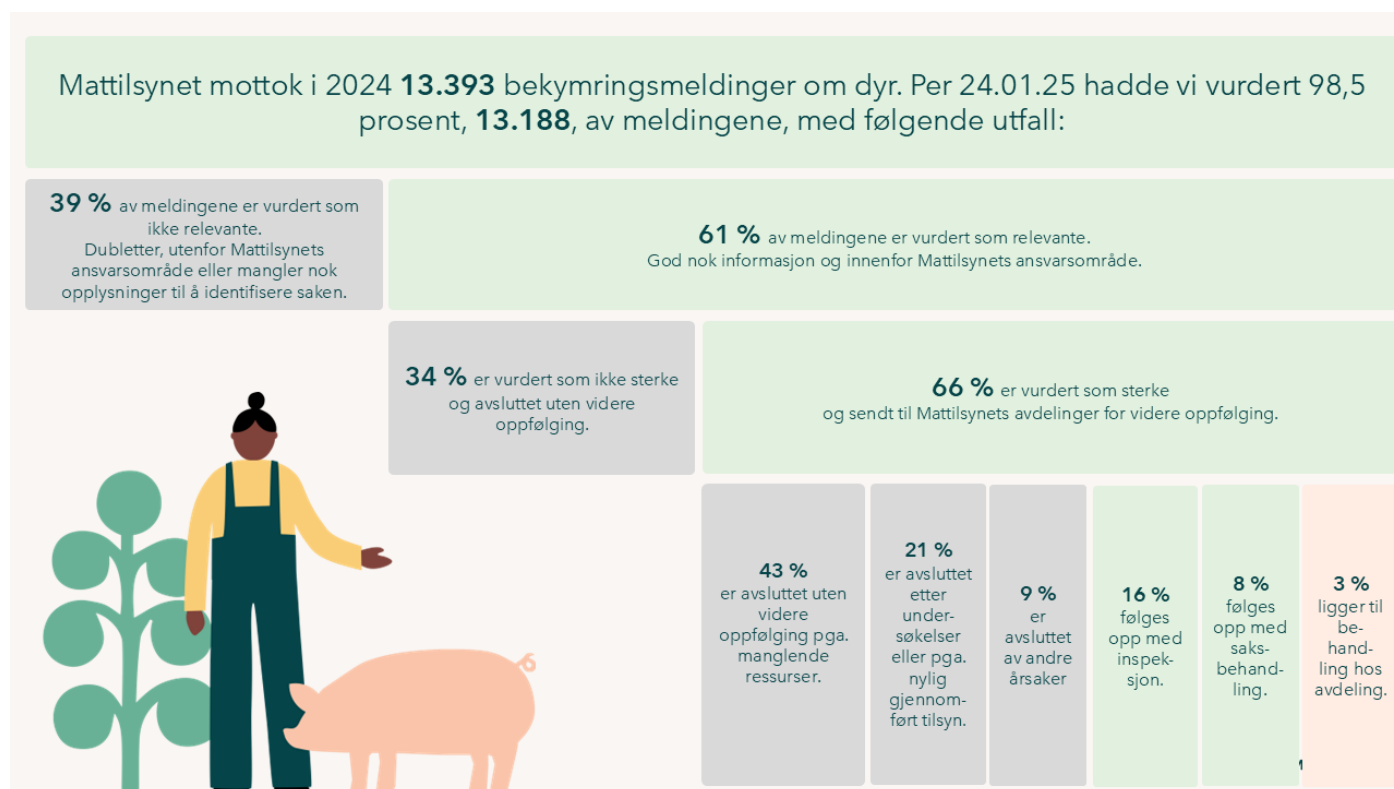
Alle med ansvar for dyr skal sørge for at dyra holdes i samsvar med regelverket om dyrevelferd. Dette gjelder både for produksjonsdyr, selskapsdyr og sportsdyr. Vi har også i 2024 avdekket regelbrudd i mange dyrehold, noe som viser at dyrevelferden ivaretas i varierende grad av ulike dyreholdere.

Mattilsynet skal og må arbeide risikobasert, også innenfor landdyrområdet. Vi må til enhver tid utnytte de ressursene vi har best mulig, ved å rette innsatsen mot de mest alvorlige sakene og der risikoen for regelverksbrudd er størst. Det betyr at nye tilsyn og oppfølging av mindre alvorlige funn kan bli nedprioritert på grunn av andre, mer alvorlige og ressurskrevende hendelser eller pågående saker.

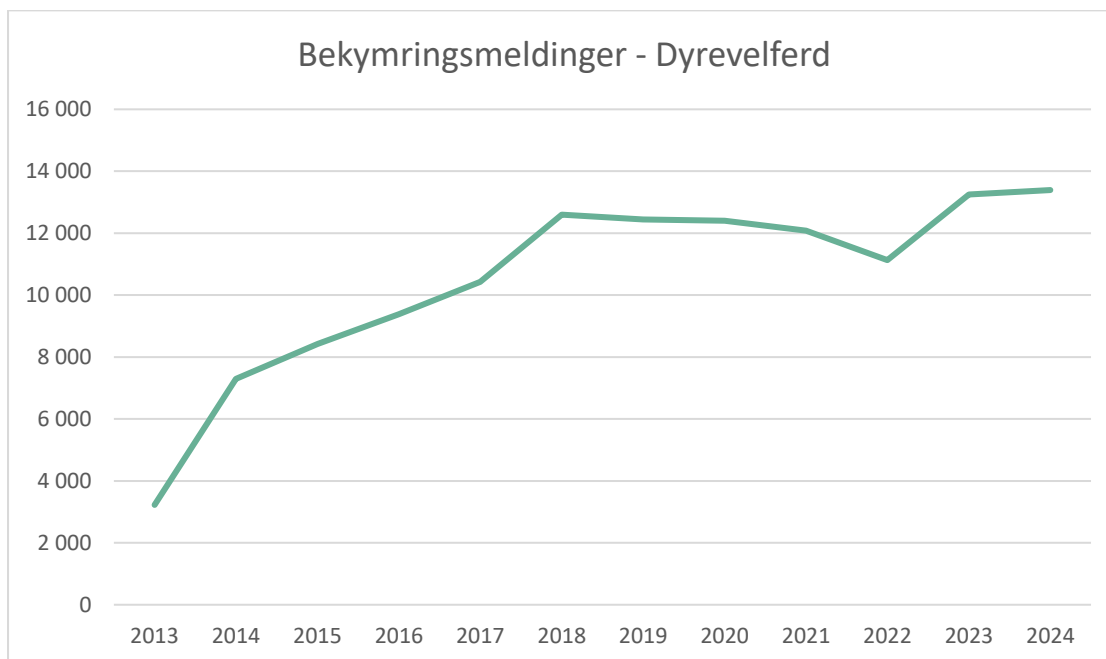
Det har vært utfordrende å følge opp dyrevelferd i samsvar med planen for 2024. Årsaken er at vi har måttet prioritere pålagte oppgaver innen kjøttkontroll og slakteritilsyn, oppfølging av produsenter med vedvarende utfordringer, samt hendelser, i all hovedsak knyttet til dyrehelse. Situasjonen er ikke enestående for 2024, da vi også tidligere år har måttet omprioritere fra dyrevelferdsarbeidet til andre viktige og/eller pålagte oppgaver.

Oppfølging av bekymringsmeldinger krever harde prioriteringer

Antall bekymringsmeldinger øker stadig. I 2024 mottok vi 13 393 bekymringsmeldinger om dyrevelferd. De fleste bekymringsmeldingene vi mottar gjelder hund og katt. Av de mottatte meldingene ble 8 057 vurdert som relevante. Vi fulgte opp 1 261 av disse meldingene med inspeksjon eller annen saksbehandling.

Figur 18: Fakta om bekymringsmeldinger. Kilde: Mattilsynet

Figur 19: Utvikling i antall bekymringsmeldinger 2013-2024. Kilde: Mattilsynet.

Utvikling av nye digitale løsninger

Vi har utviklet og lansert et nytt saksbehandlingssystem for vurdering og behandling av bekymringsmeldinger knyttet til landdyr. I tillegg har vi lansert et nytt digitalt skjema på mattilsynet.no for innmelding av bekymringsmeldinger om dyr. Målet med løsningene er å forbedre datakvaliteten, øke brukervennligheten og støtte arbeidsprosessene våre.

Vi har også introdusert *Dyretavla i MJØLK*, en app som samler historiske data og analyser om dyreholdere. Denne appen gir inspektørene et helhetlig bilde av dyreholdere, styrker risikovurderingene og effektiviserer arbeidsprosessene ved å redusere tidsbruken på manuell datainnsamling ved å gi rask tilgang til riktig informasjon. Resultatene så langt er svært positive.

Oppfølging av dyrehold med vedvarende utfordringer krever mye ressurser

I noen dyrehold får dyra dårlig tilsyn og stell over lang tid, og vi har fattet gjentatte vedtak om vesentlige utbedringer, uten at det har ført til at dyra får det varig bedre. Arbeidet med disse dyreholdene er høyt prioritert, men også svært ressurskrevende. Dette til tross for at vi de siste årene har jobbet for å effektivisere arbeidet, slik at vi reduserer tiden frem til varig bedring i eller avvikling av slike dyrehold.

Flere slike dyrehold ble enten avviklet eller oppnådde varig bedring. Antall dyrehold i denne kategorien er likevel rimelig stabil, fordi vi hvert år avdekker nye slik dyrehold. Arbeidet med disse må fortsatt ha høy prioritet i tiden fremover.

Dyrevelferden for gris er fortsatt ikke god nok hos en del produsenter

Tilsyn med gris var et prioritert område i Mattilsynets operative plan. Dette fordi tilsynskampanjen viste at det er for mange brudd på regelverkskrav som angår vesentlige forhold ved driften, som særlig er av betydning for dyrevelferden. Vi gjennomførte 80 tilsyn med gris i 2024, ulikt fordelt mellom regionene.

Resultatene fra tilsynet viser samme tendens som i tilsynskampanjen i 2021 og 2022. Syke og skadde dyr får ikke god nok oppfølging og grisene får ikke nok rotemateriale og strø. I 2025 skal vi derfor igjen prioritere velferdstilsyn med gris.

Vi ser alvorlig på at en del produsenter fortsatt har utfordringer knyttet til avliving av syke og skadde dyr. Mattilsynet skal i 2025 derfor utarbeide veiledning for produsentene om hvordan kravene i regelverket skal forstås, og følge opp med risikobasert tilsyn for å påse at påviste regelbrudd ikke fortsetter.

Fortsatt store tap av dyr på beite mange steder i landet

Dyr som har naturlig behov for å beite, skal ifølge regelverket om dyrevelferd ha mulighet for å beite i løpet av normal beiteperiode. Dyreholderne skal sørge for at beiteområdet er egna.

Utmarksbeite gir dyrene gode muligheter til et naturlig liv med god velferd, og legger til rette for høsting av naturens ressurser. I reindriften finnes dessuten ingen alternativer. Til tross for god velferd, blir likevel dyrene på utmarksbeite utsatt for farer. Det er flere ulike årsaker til at beitedyr skades eller dør gjennom beitesesongen.

Tall fra statsforvalterne viser at det samlede tapet av sau og lam i Norge for 2024 var 70 748 dyr, som gir en tapsprosent på > 5 prosent (sau 3 prosent og lam 6,8 prosent) på landsbasis. Tapstallene i enkelte beitelag er svært høye, og mange har tapstall langt over det Mattilsynet har vurdert som uakseptabelt for dyrevelferden (totale tap på over 6 prosent på søyer, 15 prosent på lam og 10 prosent på besetningsnivå).

Tall fra Ressursregnskap for reindriftsnæringen, rapport nr. 51/2024, viser at det var 215 361 tamrein i næringa i reindriftsåret 2023/2024. Det samlede totale tapet var 80 177 dyr i samme periode, som gir en tapsprosent på 22 prosent (voksne dyr 8 prosent og kalver 41 prosent). Årsakene til tap av rein er komplekse og varierer fra år til år, med ulike geografiske områder og mellom forskjellige distrikter og siidaenheter, men overnevnte rapport viser at 81 prosent av voksne dyr og 92 prosent av kalvene oppgis som tapt til fredet rovvilt.

De høye tapene av beitedyr på utmarksbeite er bekymringsfulle. Mange dyr utsettes årlig for store lidelser, frykt og død. Noen regioner er mer utsatt enn andre, og lokalt kan rovdyr være den viktigste trusselen mot velferden til beitedyrene.

Det er i årene etter det siste rovviltforliket (2011) dokumentert store tap av beitedyr til rovdyr hver beitesesong, både i beiteprioriterte og rovdyrprioriterte områder. Målet om at det i beiteprioriterte områder ikke skal være skadepotensial grunnet rovdyr, har i flere områder ikke vært mulig å oppnå, til tross for mange iverksatte tiltak fra dyreeiere og forvaltning.

I mange områder har dyreholderne også forsøkt forebyggende tiltak i de rovdyrprioriterte områdene der det fortsatt holdes beitedyr, men tapene er fremdeles høye.

I løpet av beitesesongen sendte Mattilsynet totalt 21 varsler om hendelser som omhandlet akutte hendelser om skadde/drepte beitedyr som følge av rovviltangrep til LMD.

Det høye antallet dyr som årlig dør på beite tilsier at vi må prioritere arbeid for å bedre dyrevelferden på beite. I 2025 er derfor velferd for dyr på beite tatt inn i Mattilsynets operative plan.

Som i andre sammenhenger skal kontrollen være risikobasert. Det vil si at Mattilsynet vil prioritere å kontrollere og følge opp dyreholdere som mister eller risikerer å miste mange dyr på beite.

Forslag til nytt EU-regelverk om transport av dyr og sporbarheten og velferden til hund og katt

Europakommisjonen la i desember 2023 fram utkast til to forordninger. Den ene om transport av levende dyr, skal erstatte dagens transportforordning. Den andre er et utkast til nytt regelverk om velferden til hunder og katter som holdes for avl. I tillegg regulerer forordningen også id-merking, registrering, handel og omsetning av dyrene.

Begge forordningene ligger nå til behandling i Europarådet og Europaparlamentet. Rådet kom i juni til enighet om forslaget om velferden til hund og katt, mens Parlamentet fortsatt behandler utkastet. Hverken Rådet eller Parlamentet er ferdig med å vurdere utkastet til nytt regelverk om transport av dyr.

Vi kom med skriftlige innspill til begge regelverksutkastene i høringene som EU-kommisjonen gjennomførte i februar.

Vi hadde også et møte med EU-kommisjonen i juni om bestemmelsene som berører transport av akvakulturdyr, og har hatt flere samtaler med andre medlemsland om forslaget til nye regler for transport av dyr. Vi er medlem av EU-plattformen om dyrevelferd samt en av dens undergrupper. I tillegg deltar vi også i andre EU-ekspertgrupper.

3.4 Fremme helse, kvalitet og forbrukerhensyn langs hele matproduksjonskjeden

3.4.1 Matmerking

Riktig matmerking er viktig

Korrekt allergenmerking av næringsmidler har vært en av hovedprioriteringene innen matområdet. Mangelfull merking av allergener kan utgjøre en betydelig helsefare for allergikere, og feilmerking er en av de vanligste årsakene til tilbaketrekking av matvarer. Feilmerking kan delvis skyldes utfordringer knyttet til tolkning av regelverket for allergenmerking.

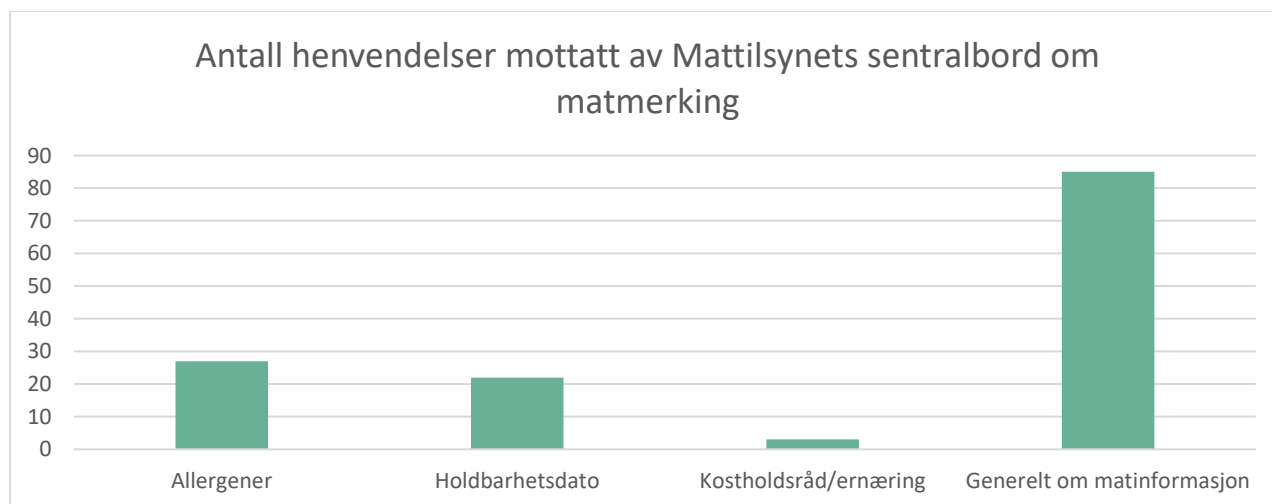
For å identifisere forbedringsområder gjennomførte vi en spørreundersøkelse blant produsenter av bake- og konditorvarer samt sammensatte produkter. I tillegg ble det gjennomført tilsyn hos et utvalg virksomheter som produserer slike produkter. Ifølge matprodusentene skyldes feil allergenmerking ofte spor av allergener, svikt i rutiner for allergenhåndtering i produksjonslokaler og mangelfull kvalitetssikring av allergeninhold opp mot merkingen på emballasjen ved lansering av nye produkter.

Av de ti virksomhetene som ble kontrollert, var det kun én som hadde avvik som førte til pålegg om oppfølging.

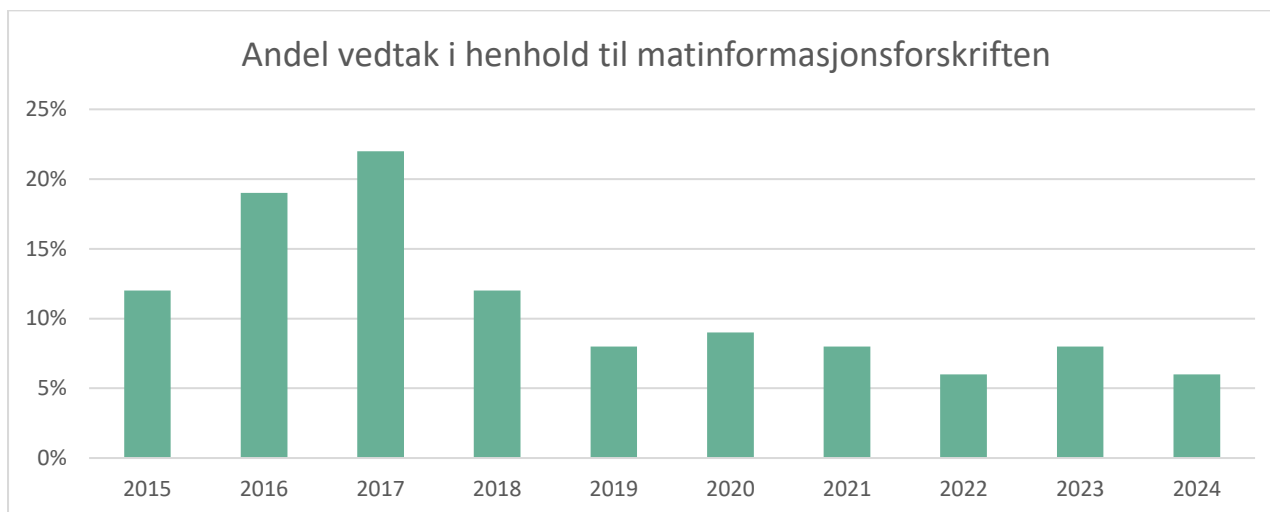
Matmerking engasjerer forbrukerne

Matmerking er et tema som engasjerer norske forbrukere i stor grad. Mattilsynet har besvart en rekke spørsmål fra både media og forbrukere, hvor villedende merking knyttet til opprinnelse, produktnavn og ingredienser er blant de mest etterspurte temaene.

Vi ser også en økende interesse for matmerking relatert til ernæring og bærekraft. I 2024 har forbrukere særlig vært opptatt av holdbarhetsmerking og skriftstørrelsen på matopplysninger.

Figur 20: Antall henvendelser mottatt av Mattilsynets sentralbord om matmerking. Kilde: Mattilsynet

Figur 21: Andel vedtak med hjemmel i matinformasjonsforskriften for næringsmidler. Kilde: Mattilsynet

3.4.2 Kosmetikk

Kosmetikkmarkedet er i vekst, og mange følger ikke regelverket

Tall fra SSB viser at omsetningen i kosmetikknæringen økte også i 2023, mens det i 2024 har vært en liten nedgang. Generelt er dette en næring med god økonomisk vekst og lønnsomhet. Samtidig avdekker tilsyn stadig flere produkter og aktører som ikke følger regelverket. Gitt næringens omfang i produktvariasjon og økonomisk verdi, er det sannsynlig at regelverksbrudd forekommer i større grad enn det som fanges opp.

Vi observerer at det selges kosmetiske produkter med ulovlig innhold, ulovlig eller mangelfull merking, og at det markedsføres produkter med ulovlige påstander. Noen aktører bryter regelverket på grunn av manglende kunnskap, mens andre gjør det bevisst. Ulovlige ingredienser og feilmerking kan medføre negative helsemessige konsekvenser.

Netthandel utgjør en utfordring, særlig på grunn av det store antallet aktører som gjør kosmetikk og kroppsspleieprodukter tilgjengelig på det norske markedet. I tillegg omfatter ikke det harmoniserte EU-kosmetikkregelverket privat import av produkter fra nettsider som ikke direkte retter seg mot EU-markedet.

Vi undersøkte 17 solbeskyttende produkter med søkelys på merkekrav, solfaktor og innhold av PFAS. Ingen forbudte ingredienser eller PFAS ble påvist, men det ble avdekket avvik både i merking og oppgitt solfaktor. Av 17 produkter hadde 13 avvik knyttet til merkekrav, som innebærer mangler i forhold til språk, ingrediensliste, påstander og riktig bruk av advarsler. Resultatene viser at næringen har en jobb å gjøre når det gjelder å sikre seg at de selger solkrem som gir den beskyttelsen mot UVA- og UVB-stråling som er oppgitt, og andre krav til merking følges. Riktig informasjon og korrekt merking er avgjørende for å sikre forbrukernes UV-beskyttelse.

Mattilsynet kontrollerte åtte tannblekingsprodukter kjøpt anonymt fra fem ulike nettaktører i 2023. Tre av frem virksomheter fikk omsetningsforbud, og syv produkter ble trukket fra markedet, etter funn av ulovlig innhold av hydrogenperoksid og/eller feilmerking.

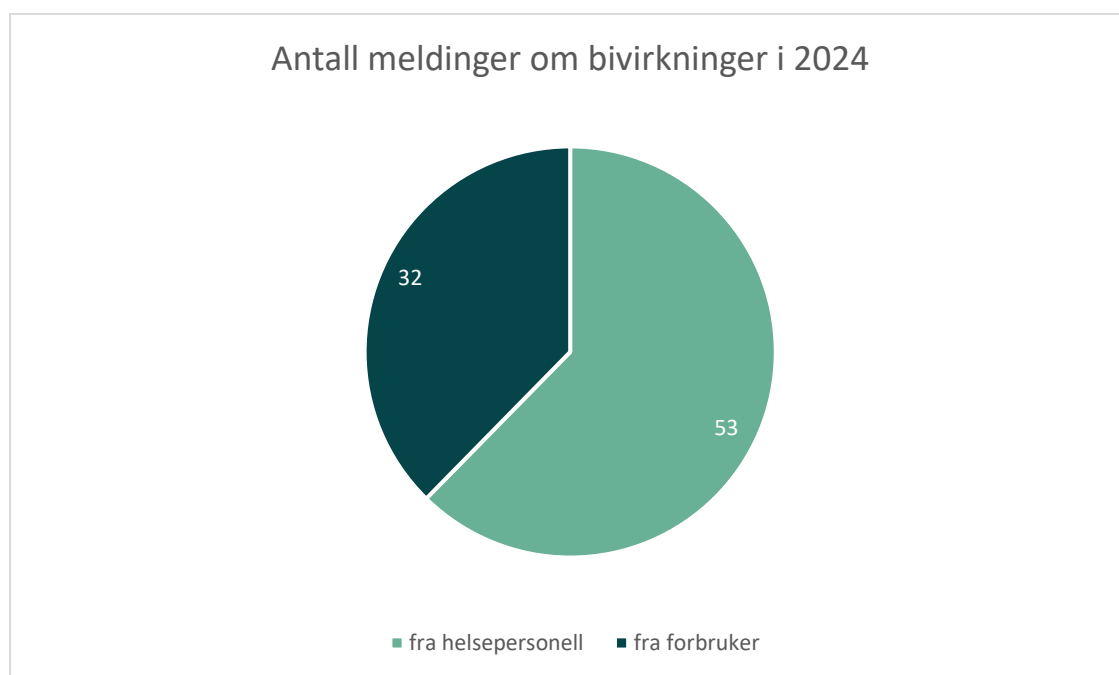
Funnene ble oppsummert i egen prosjektrapport som ble publisert i 2024, og i 2025 vil Mattilsynet føre tilsyn med noen få utvalgte aktører.

Vi forbedret registreringsprosessen for nye importører, distributører og produsenter av kosmetikk og kroppspleieprodukter. Et nytt skjema i Altinn gjør registreringen enklere for aktørene, samtidig som Mattilsynet får bedre oversikt over virksomhetene i næringen.

Nedgang i antall varslinger av bivirkninger

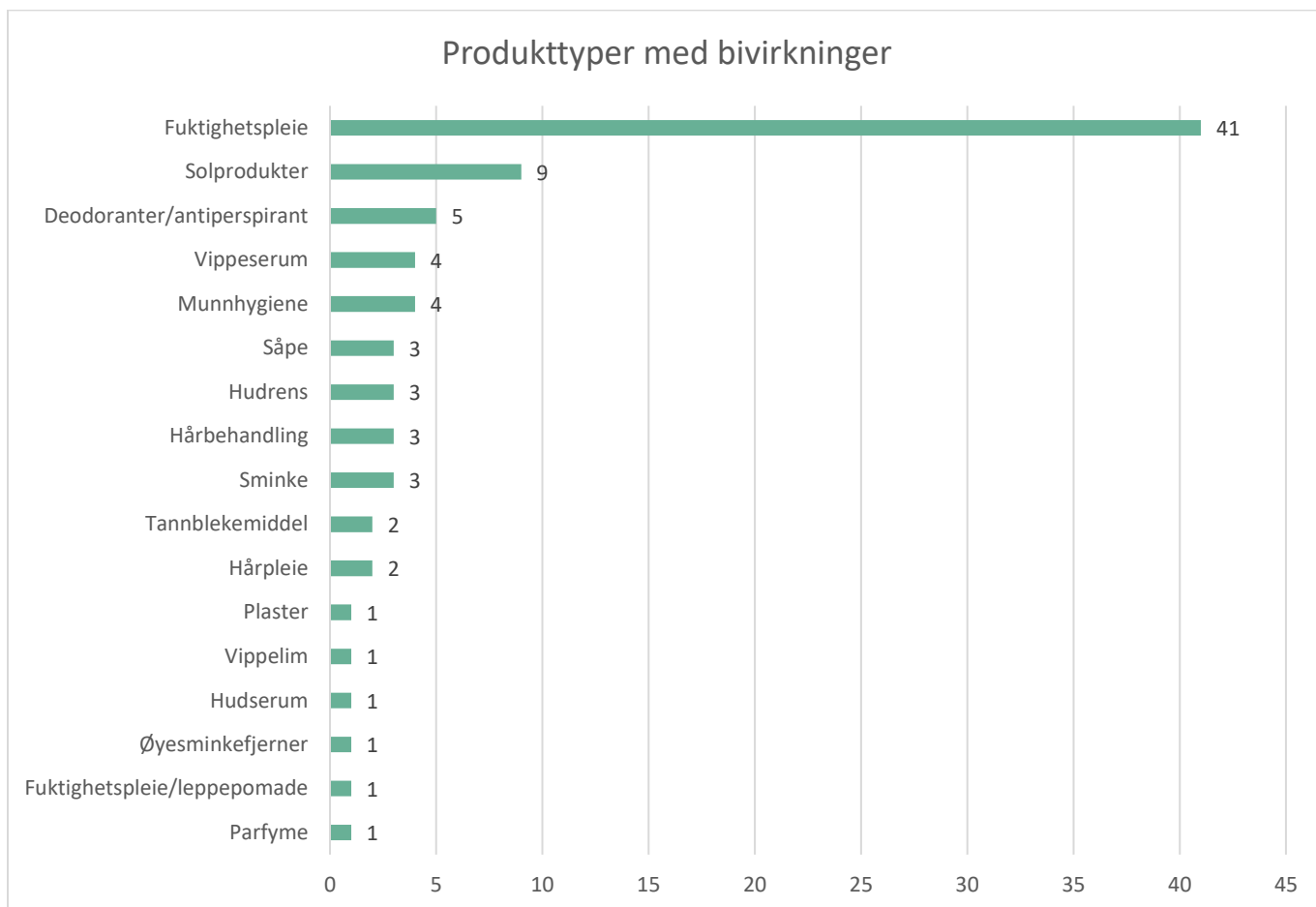
Ved mistanke om bivirkninger fra kosmetikk eller tatoveringsprodukter kan forbrukere melde fra direkte til Mattilsynet via Altinn, eller helsepersonell som apotekfarmasøyter, leger og sykepleiere kan sende melding via melde.no. Disse meldingene kan føre til tiltak for å beskytte forbrukerne.

Vi mottok 85 meldinger om bivirkninger totalt, hvorav 53 bivirkningsmeldinger fra helsepersonell (melde.no) og 32 meldinger fra forbruker (Altinn). Det er en nedgang i antall meldinger i forhold til året før (130 meldinger i 2023).

Figur 22: Fordeling av meldinger om bivirkninger på kosmetikk i 2024. Kilde: Bivirkningsregisteret for kosmetikk

De hyppigst rapporterte bivirkningene er rødhet, kløe, svie og hevelse. De produkttypene som hyppigst har blitt rapportert inn er fuktighetspleie (41 meldinger), solkremprodukter (9 meldinger), deodoranter (5 meldinger) og vippeserum (4 meldinger).

Figur 23: Rapporterte produkttyper med bivirkninger i 2024. Kilde: Bivirkningsregisteret for kosmetikk

Det lave antallet meldinger kan tyde på at få er klar over hvordan bivirkninger kan rapporteres. Derfor ønsker vi å øke bevisstheten om meldeordningen ved å informere om bivirkningsrapportering gjennom ulike digitale informasjonskanaler. I tillegg vil vi kontakte relevante organisasjoner for å informere om hvordan privatpersoner og helsepersonell kan registre bivirkninger via Altinn og melde.no.

Vi vil styrke samarbeidet med andre etater for å dele informasjon om relevante aktiviteter og felles temaer. Dette samarbeidet vil også bidra til å avdekke ulovlige kosmetiske produkter på markedet. Vi vil også forbedre tilgjengelighet og forståelse av regelverk ved å publisere informasjon om regelverksendringer og ved behov krav til ulike aktører på våre nettsider. Vi vil gjøre det enklere for forbrukere å få oversikt over mulige risikoer ved kosmetiske produkter på markedet.

3.4.3 Grensekontroll og import

Norge er en del av EUs indre marked for handel med animalske varer, levende dyr og noen ikke-animalske produkter. Dette sikrer Norge tilgang til EUs marked uten grensekontroll for disse varene. Grensekontrollen er risikobasert, og skal sikre at import av varer og dyr fra tredjestater til EU og Norge kan foregå med lavest mulig risiko for folke- og dyrehelse i det indre, felles markedet. Grensekontrollstasjonene er plassert langs EUs yttergrenser mot tredjestater og bemannet med kompetent kontrollpersonell.

Norge er gjennom EØS-avtalen en del av EUs ytre grense for import av varer og dyr fra tredjestater. Grensekontrollpliktige varer/dyr skal importeres via utpekte grensekontrollstasjoner, der kontrollen gjennomføres før varene kan omsettes på det indre marked.

Av våre 14 grensekontrollstasjoner er 12 lagt til private virksomheter og 2 er offentlige, etter at GKS Oslo Havn gikk over til privat drift i 2024. For GKS Storskog Vei er det uendret status og stasjonen er fortsatt midlertidig suspendert for grensekontroll av kommersiell import.

Tabell 5: Importoversikt, antall forsendelser: Kilde: Mattilsynet

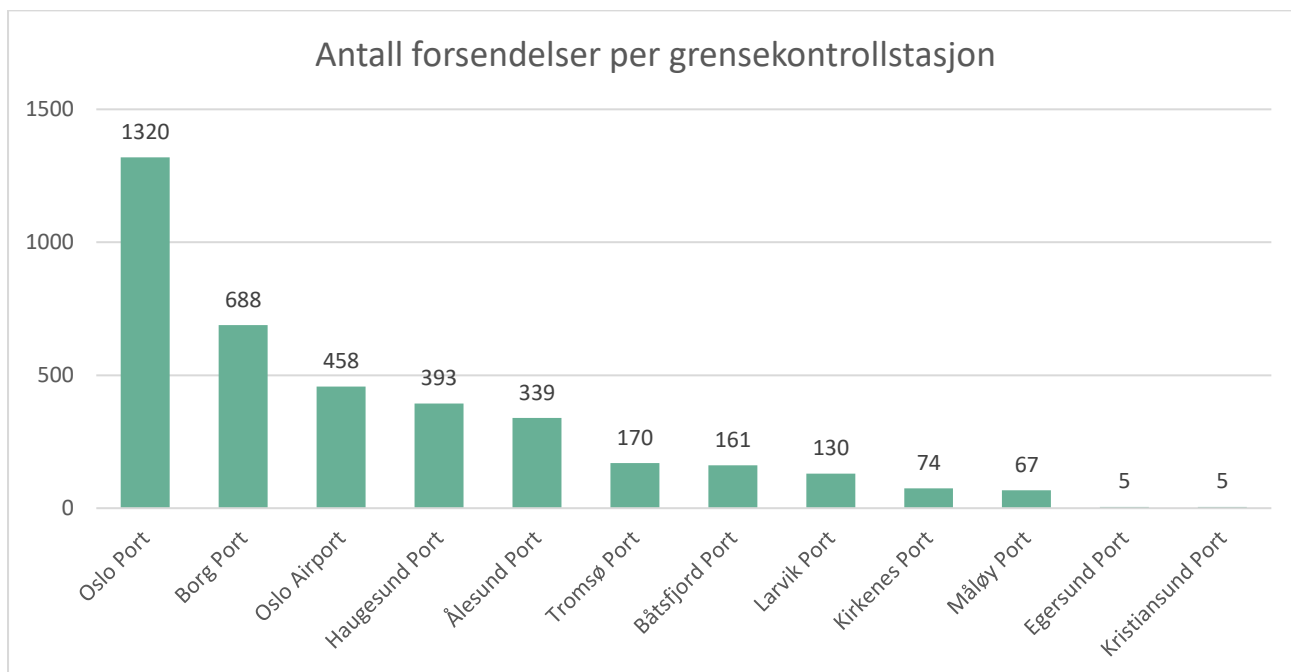
Type forsendelse	2023	2024
Grensekontrollpliktige vegetabler	710	848
Animalske produkter	2941	2901
Levende dyr	69	61
Sum grensekontrollpliktig import	3720	3810

99 forsendelser ble helt, eller delvis, avvist for import. Over en tredjedel av de avviste forsendelsene er ulovlig import og forsendelser som ikke er meldt til grensekontrollene i henhold til regelverkskrav. Temperatur- og dokumentavvik, samt funn av helseskadelige stoffer, særlig plantevernmidler, er de vanligste årsakene til avvisinger. Det var i all hovedsak fisk – og fiskevarer, samt ikke-animalske produkter som ble avvist.

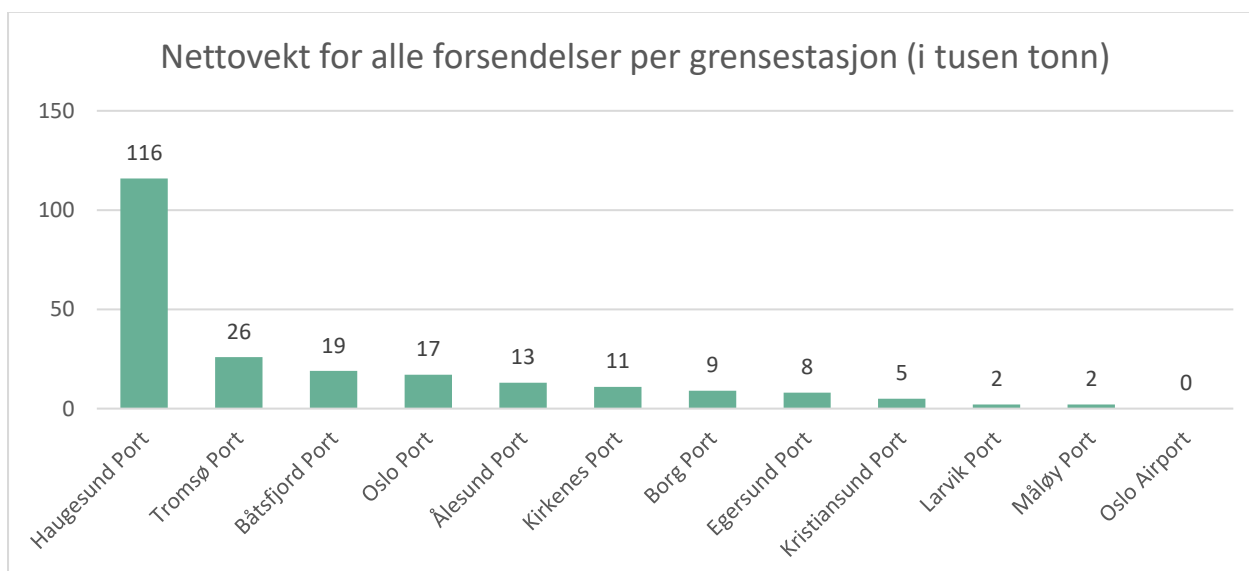
Tabell 6 viser oversikt over antall importører som har benyttet de ulike grensekontrollstasjonene. Noen importører benytter flere grensekontrollstasjoner, derfor er totalsummen av importører lavere enn summen av importører på hver av grensekontrollstasjon.

Tabell 6: Antall importører som har benyttet de ulike grensekontrollstasjonene. Kilde: Mattilsynet

BCP	Importører	Forsendelser
Oslo Port	90	1320
Borg Port	33	688
Oslo Airport	75	458
Haugesund Port	25	393
Ålesund Port	40	339
Tromsø Port	3	170
Båtsfjord Port	4	161
Larvik Port	7	130
Kirkenes Port	3	74
Måløy Port	4	67
Egersund Port	2	5
Kristiansund Port	1	5
Totalt	228	3810

Figur 24: Antall forsendelser fordelt per grensekontrollstasjon. Kilde: Mattilsynet

Figur 25: Nettovekt for alle forsendelser fordelt per grensekontrollstasjon. Kilde: Mattilsynet

Enhetlige systemer i grensekontrollarbeidet

Det ble lagt ned mye arbeid for å sikre enhetlig behandling ved grensekontrollstasjonene, blant annet med felles dagsjournal for alle grensekontrollene og gebyrkontroll. Dette har gitt en enklere og mer enhetlig håndtering av arbeidet på grensekontrollstasjonene, og er en del av den prioriteringen vi har hatt for å gjøre grensekontrollene like der de kan være det.

Godkjenninger og endringer ved grensekontrollstasjonene

Det vært mye aktivitet knyttet til godkjenninger og endringer på flere grensekontrollstasjoner. Ved grensekontroll Ålesund Havn har kontrollsenter Flatholmen blitt godkjent, mens kontrollsenter Skutvika er lagt ned. Ved grensekontrollene i Måløy Havn, Haugesund Havn, Båtsfjord Havn, Borg Havn og Kirkenes Havn har det pågått arbeid med endringer i fasiliteter/kategorier. Det har vært ressurskrevende prosesser og arbeidet er ennå ikke slutført.

3.4.4 Europeiske meldesystemer

Meldesystemene RASFF, AAC og FF

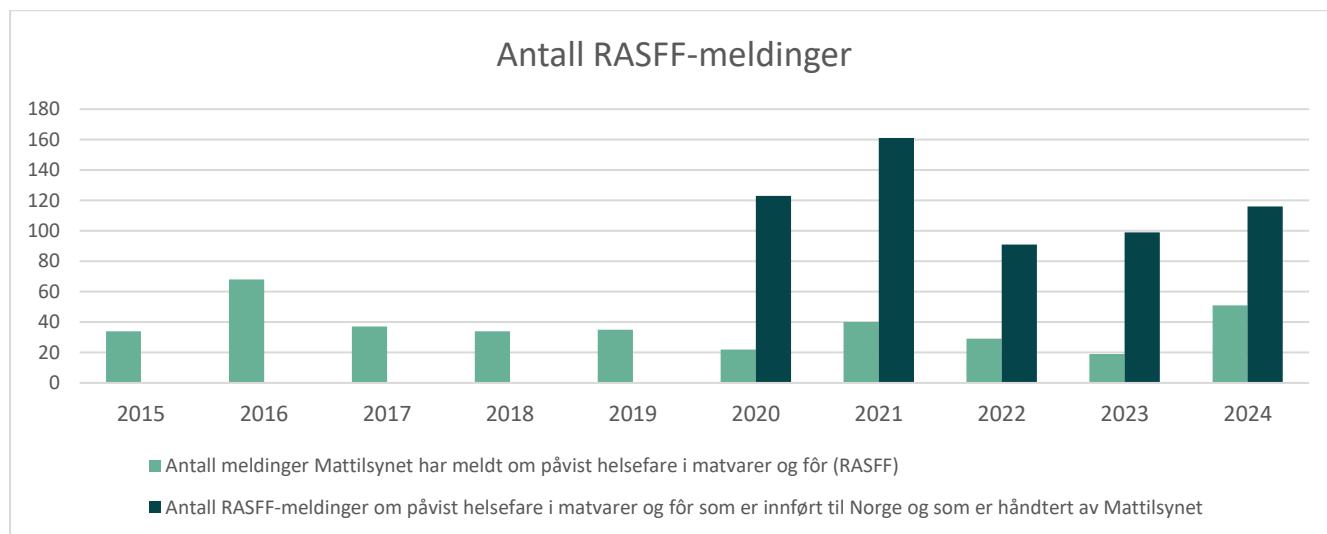
Rapid Alert System for Food and Feed (RASFF)³ er IT-plattformen EU/EØS bruker for varsling og utveksling av meldinger og informasjon knyttet til helsefare, svindel, dyrevelferd, samt samarbeide mellom medlemsstatene. Gjennom meldesystemene deles informasjon om helsefarlige utfordringer, slik at EØS-landene, herunder Norge, kan iverksette nasjonale tiltak. Antall meldinger øker hvert år.

Administrative Assistance and Cooperation (AAC) er et meldesystem som tilrettelegger for utveksling av informasjon mellom myndigheten i de ulike land for å kunne påvise, undersøke og treffe effektive tiltak for å håndtere grensekryssende overtredelser knyttet til regler for næringsmidler, fôr, biprodukter, innsatsvarer og levende dyr.

Det har vært en økning i det totale antallet håndterte meldinger i Norge. Totalt ble 484 meldinger videresendt, mot 431 i 2023. Det var behov for norsk oppfølging i 189 saker, mot 154 i 2023.

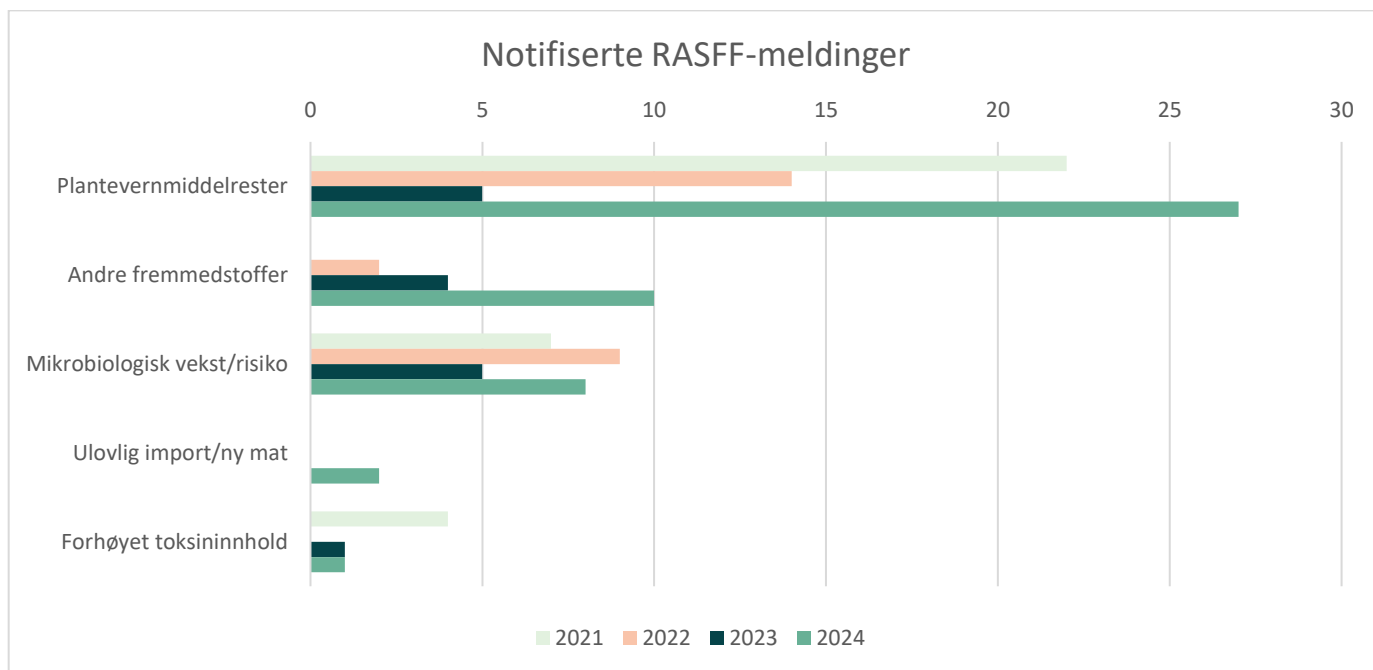
Antall norske RASFF-notifikasjoner har økt fra 19 til 52. Oftest ble rester av plantevernmidler notifisert, etterfulgt av andre fremmedstoffer og mikrobiologisk agens.

I tillegg notifiserte Norge 14 AAC-saker, dette er saker hvor det gis informasjon til andre myndigheter og/eller hvor Mattilsynet ber om bistand. Det ble registrert fem norske FF-notifikasjoner (svindelmeldinger), - tre omhandlet kjæledyr, en animalske produkter og en norsk laks.

Figur 26: Antall RASFF-meldinger. Kilde: Europeisk meldesystem, Rapid Alert System for Food and Feed (RASFF)

³ RASFF er EUs elektroniske system for å implementere RASFF og AAC prosedyrer.

Figur 27: Notifiserte RASFF-meldinger. Kilde: Europeisk meldesystem, Rapid Alert System for Food and Feed (RASFF)

To nye nettverk

I oktober etablerte EU-Kommisjonen to nye nettverk i tillegg til de tre eksisterende (RASFF/AAC, Food Fraud og planteheelse), det ene for kjæledyr, «Pet Animal Network», og det andre for dyrevelferd, «Animal Welfare Network».

TRACES

Trade Control and Expert System (TRACES) er en felles EU-database. All import av animalske produkter og levende dyr fra tredjestater, og forflytning innen EU/EØS med levende dyr og visse animalske produkter, skal registres i TRACES.

Gjennom året har mange sertifikater i TRACES blitt oppdatert for å speile endringer i EU-regelverk. TRACES har i 2024 også blitt tatt i bruk til egenerklæring i forbindelse med hester som reiser til våre naboland for å delta på stevner, og erstatter da tidligere benyttet papirskjema.

Det har vært en økning i antall brukere og det har vært en innstramming i kravene ved pålogging, noe som har gitt til dels stort trykk på brukerveiledning.

Mangel på norske egg og importkontroll

På våren oppstod det mangel på norske egg, og tollsatser ble fjernet. Dette førte til import av over 1000 tonn egg fra EU i mai. Mattilsynet har begrenset kontroll over handelen i det indre marked, da forhåndsvarsling ikke kreves.

Som følge av Norges gode Salmonellastatus har vi, sammen med Sverige, Finland og delvis Danmark, særskilte Salmonellakrav ved innførsel/samhandel med egg fra EU-land og tredjestater. Importører må sikre at dokumentasjonskravene i Salmonellagarantien følges ved innførsel, for at forbrukerne skal være trygge på at egg fra EU-land er like trygge som norske egg.

Medieoppslag skapte bekymring om hvor trygge de importerte eggene var. Spesielt i frittstående butikker var det vanskelig å få god sporing av varene. Mattilsynet innhentet innførselsdata fra Tolletaten og gjennomførte dokumentkontroller. Det ble avdekket omfattende mangler i Salmonella-dokumentasjonen for varepartier innført i april - juni. Mange sertifikater var ugyldige.

For å stramme inn kontrollen ble det, på anmodning fra Mattilsynet, lagt inn «masker» i tolldeklarasjonssystemet TVINN. Dette stoppet den automatiske tollprosessen, slik at Tolletaten kunne utføre manuelle dokumentkontroller. Varepartier uten godkjent dokumentasjon ble overført til oss for videre saksbehandling. Mattilsynet fattet vedtak om avvisning og ila omsetningsforbud.

Dette reduserte eggimporten betydelig, da mange produsenter ikke oppfyller Salmonellagarantiens krav. Til tross for både muntlig og skriftlig veiledning forsøker enkelte importører fortsatt å innføre egg uten nødvendig dokumentasjon, og disse følges opp med strengere tiltak.

Oppdatering av veiledningsmateriell for importører

Vi har prioritert å jobbe med å oppdatere veiledningsmateriell for importører. Dette vil øke kompetansen, og bidra til at de bedre kan forstå og ta ansvar for varer de tar inn til Norge. Arbeidet vil bli publisert i første halvdel av 2025 og inkluderer veiledning for nye importører på alle fagområder, samt veiledning om farer og risikoer ved produkter.

Tilsynskampanje hos importører

Vi har også gjennomført en tilsynskampanje hvor målet var å finne ut om importører av mat (og andre næringsmidler) har gode rutiner for å varsle Mattilsynet, stanse salg og trekke tilbake matvarer, slik at helseskadelig mat ikke kommer på markedet eller raskt kan kalles tilbake før noen blir syke av den.

[Tilsynskampanjen](#) ble utført i 44 virksomheter og resultatet viser at de aller fleste som importerer matvarer til Norge har god kontroll på sporing av varene, og nesten alle var i stand til å stanse salget av en vare med en gang de får beskjed. I etterkant av kampanjen har Mattilsynet fått en økning i antall varslinger fra importørene.

3.4.5 Kriminalitet

Kriminalitet er saker der den som bryter regelverket gjør det med overlegg, bedrar kunden og har til hensikt å oppnå økonomisk gevinst.

Bekjempelse av kriminalitet ved omsetning av planter, dyr og mat

Det er avdekket en del tilfeller av ulovlig innførsel og omsetning av animalske produkter (kjøtt, honning) fra land utenfor EU (Asia og Afrika). Modus varierer fra å gjemme varer i forsendelser og deklarerer som ikke grensekontrollpliktige varer, gjemme produkter i kjøretøy mm. Det har også vært saker knyttet til ulovlig innførsel og omsetning av kjæledyr. I noen av sakene har vi hatt svært god nytte av tett samarbeide med Tolletaten. Sakene er politianmeldt.

Vurdering av trusselbilde for grensekryssende varer

Vi har jobbet med utarbeidelse av en trusselvurdering for grensekryssende vareførsel. Formålet er å identifisere, vurdere og synliggjøre trusler som kan påvirke folkehelse, dyrehelse, plantehelse og forbrukertrygghet, og beskrive hvilke områder som er mest utsatt for grove regelverksbrudd og kriminalitet. Intensjonen er også er å gi Mattilsynet bedre mulighet til å dele kunnskap med samarbeidende aktører, som Tolletaten, politiet mfl., om det trusselbildet vi ser innen områder der Mattilsynet er regelverkseier, samt å prioritere eget arbeid med kriminalitet.

Deltagelse i internasjonale aksjoner

Vi skal i vårt tilsynsarbeid søke å avdekke matsvindel. Vi skal samarbeide med andre etater som Tolletaten og politiet der det er hensiktsmessig, og delta i relevante internasjonale aksjoner med sikte på å avdekke matsvindel.

Mattilsynet deltok i Opson XIII. OPSON er Europol's felles aksjoner for å bekjempe matsvindel. Tolletaten og Mattilsynet deltar hvert år i felles internasjonale aksjoner med flere lands toll- og matmyndigheter. Vi analyserte extra virgin olivenoljer og fant seks av 19 olivenoljer som ikke var «extra virgin», til tross for at de var merket som dette. I Italia beslagla myndighetene 42 tonn forfalsket olivenolje, det meste feilmerket som extra virgin.

OPSON i øvrige deltagerland bidro til at 22 000 tonn matvarer og 850 000 liter drikkevarer ble fjernet fra markedet. Til sammen utgjorde beslaglagte forfalskede og dårlige matvarer en verdi av 91 millioner euro i europeisk virksomhet (europol.europa.eu).

Ny veileder på krydder og autentisitet

Vi publiserte en ny [veileder på krydder og autentisitet](#). Den er laget i samarbeid med næringen og skal hjelpe importører av tørkede urter og krydder å sikre autentisiteten til produktene de omsetter og unngå selv å bli svindlet. Et EU-koordinert kontrollprosjekt i perioden 2019-2021 avdekket at forfalskede urter er til stede på EU-markedet, og at de sjelden avdekkes. Veilederen er laget som svar på EU-kommisjonens oppfordring til næringen og myndigheter for å bidra til «beste praksis» i hele leveringskjeden.

3.5 Ivareta miljøvennlig produksjon

Vi bidrar til trygg bruk av bærekraftige og sirkulære bioressurser til fôr og gjødsel

Utvikling av den sirkulære bioøkonomien, særlig i forbindelse med utvikling av nye, bærekraftige fôrmidler og oppfølging og utvikling av mat- og fôrregelverket i EU, har vært prioritert fra eierdepartementene til Mattilsynet gjennom tildelingsbrevene fra 2022. I 2022 lanserte regjeringen også et målrettet samfunnsoppdrag om bærekraftig fôr, hvor visjonen er at alt fôr til oppdrettsfisk og husdyr skal komme fra bærekraftige kilder, og bidra til reduksjon av klimagassutslipp i matsystemene. Vi har en nøkkelrolle i dette arbeidet.

Direktør for avdeling regelverk og kontroll er medlem i styringsgruppen, og vi er styrket med 5 millioner kroner årlig for å kunne levere godt på vår del av dette samfunnsoppdraget.

Målet vårt er å bidra til trygg bruk av bærekraftige og sirkulære bioressurser til fôr og gjødsel, gjennom regelverksarbeid og samarbeid med næringsaktører og FoU-miljøer.

Et animalsk biprodukt er en del av et dyr, eller produkter fra dyr, som ikke skal spises av mennesker. Animalske biprodukter utgjør en mulig risiko for folkehelsen, dyrehelsen og miljøet.

Enkelte animalske biprodukter kan likevel benyttes til fôr og/eller gjødsel. Utfordringen er at regelverkene for animalske biprodukter, fôr og gjødselvarer er kompliserte, og det er et stort behov for veiledning.

I november lanserte vi en [digital veiviser](#) på våre nettsider som viser hvilke materialer som kan brukes til fôr og gjødsel, og hvilket regelverk som gjelder i ulike tilfeller. Vi har fått positive tilbakemeldinger på denne veiviseren. I 2024 har vi også publisert veiledning som skal gjøre det enklere for dem som ønsker å produsere, importere eller bruke biokull til fôr og gjødselvarer å få oversikt over kravene i regelverket.

Gjødselregelverkene har i lengre tid hatt behov for en revidering, blant annet for å legge bedre til rette for sirkulær bioøkonomi. EUs gjødselvareregelverk ble revidert i 2024, nettopp med tanke på dette. Også det nasjonale gjødselvareregelverket ble revidert i 2024. Forskrift om organisk gjødsel deles i to nye forskrifter; gjødselvarerforskriften og gjødselbrukforskriften. Forskriftene var på høring i samme året, og er fastsatt tidlig i 2025.

Gjødselforskriftene forvaltes av flere etater, men Mattilsynet har et særlig forvaltningsansvar for gjødselvareforskriften. De foreslåtte endringene i denne innebærer bedre kontroll med råvarer som inngår i gjødselvareproduksjonen, slik at virksomhetenes plikt til å levere trygge og forutsigbare gjødselvarer er tydeliggjort.

For å bidra til sirkulær bioøkonomi og bærekraftig fôr har vi også gjennomført en rekke andre tiltak. Vi har formidlet kunnskapsbehov til de som bevilger penger til forskning.

Vi har også bidratt med kunnskap om regelverket i flere referansegrupper, slik at forskningsprosjektene treffer best mulig med tanke på regelverksrammer. For å kunne bidra kunnskapsbasert inn i regelverksdiskusjoner i Brussel, har vi fått kunnskapsstøtte fra blant annet Havforskningsinstituttet, og vært i dialog med enkeltvirksomheter, næringsklynger, bransjeorganisasjoner og NGOer. Dette har blant annet hjulpet oss i regelverksarbeidet knyttet til selen, kadmium, fiskeslam og definisjonen av fiskemel.

Fremover vil vi fortsette å prioritere veiledning høyt, spesielt med tanke på de nye gjødselregelverkene. Vi vil også bygge videre på den gode dialogen vi har fått med ulike næringsaktører og FoU-miljøer. Dette er nødvendig for det målrettede og langsiktige arbeidet med å bidra til trygg og bærekraftig bruk av sirkulære bioressurser til fôr og gjødsel, gjennom et godt regelverk og god veiledning.

3.6 Ivareta hensynet til aktørene langs hele matproduksjonskjeden, herunder markedsadgang i utlandet

Sertifikatfri adgang for norske produkter til EU/EØS

Norge er som EØS-land en del av det indre markedet i EU/EØS. Dette betyr at det er enklere å eksportere varer til land i EU/EØS (samhandel) enn til land utenfor EU/EØS. Du trenger ikke sertifikat for fisk, sjømat, meieri-, kjøtt- og eggprodukter, kosttilskudd, vann på flaske eller animalske biprodukter eller fôr som skal til EU/EØS land. Omtrent 60 prosent av handelen med mat fra Norge går til EØS-landene.

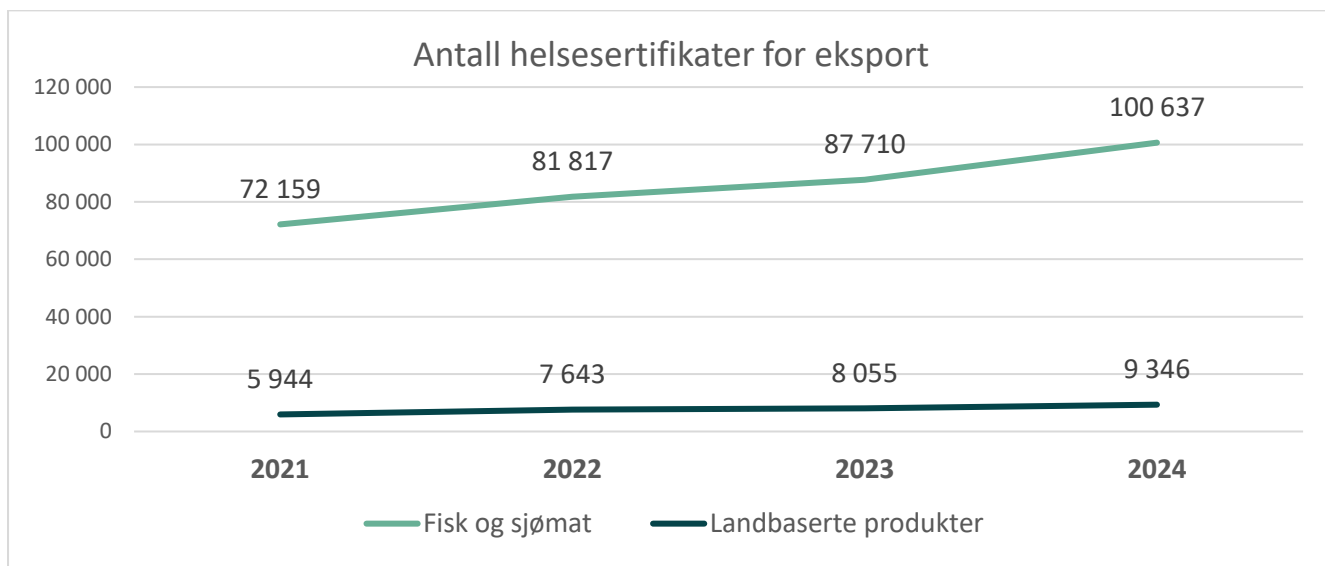
Adgang for norske produkter til markeder utenfor EU/EØS er mer krevende

Norge eksporterte i 2024 2,8 millioner tonn sjømat til en verdi av 175 milliarder kroner (Sjømatrådet: Nøkkeltall, seafood.no). Dette gjør Norge til verdens største nettoeksportør av sjømat. Sjømaten eksporteres til over 150 land.

Eksporten av andre varer og dyr er begrenset, men det eksporteres blant annet biprodukter og dyrefôr, landbruksmaskiner, planter, levende dyr, næringsmidler og drikkevann, avlsprodukter, melk og meieriprodukter, kosttilskudd samt kjøtt og kjøttprodukter. Norske avlsprodukter fra storfe og svin er særlig etterspurt i utlandet på grunn av den gode dyrehelsestatusen vår.

Mattilsynet spiller en viktig rolle for å sikre norske varers tilgang til de om lag 120 markedene utenfor EU/EØS-området. Arbeidet er uforutsigbart, har stor politisk interesse og har direkte innvirkning på verdiskapningen. Utstedelse av helsesertifikater for eksport er ett av de viktigste målbare resultatene som synliggjør vårt bidrag til at norske varer får adgang til markeder over hele verden.

Antall sertifikater vi utsteder øker årlig. Det totale antallet utstedte helsesertifikater steg fra 95 765 i 2023 til 109 983 i 2024. For sjømat alene ble det utstedt 100 637 sertifikater i 2024.

Figur 28: Utvikling i antall helsesertifikater for eksport av fisk og sjømat, og landbaserte produkter. Kilde: Mattilsynet

Arbeidet med markedsadgang dreier seg både om å opprettholde eksisterende markeder og å åpne nye markeder for norske produkter. Vi opplever stadige endringer i importregelverk, sertifikatkrav og listeføring i importland hvor norske varer allerede er etablert. Dette nødvendiggjør oppdateringer, nye undersøkelser og nye forhandlinger. Vi har utarbeidet nærmere 40 nye helsesertifikater, fire nye erklæringer og oppdatert 10 eksisterende helsesertifikater.

Vi ser at importlands krav om listeføring av virksomheter som aksepteres for import brer om seg. Vi har sendt oppdatering for 14 ulike virksomhetslister. For noen av listene ble det sendt oppdatering flere ganger i løpet av året. Dette er en utvikling vi arbeider målrettet for å stoppe. Vi fikk gjennomslag i Codex sin import- og eksportkomité, CCFICS, for å opprette en arbeidsgruppe for harmonisering og forenkling av virksomhetslistene. Denne skal vi lede.

Noen importland stiller også krav om inspeksjoner, og vi mottok inspeksjon fra Sør-Korea og besøk fra Filippinene, Indonesia, Thailand og Vietnam. Vi deltok også i fiskeriministerens besøk til Kina.

Importland utenfor EU stiller krav utover de forpliktelsene vi har i vårt EU-harmoniserte regelverk, såkalte særkrav. Vi har gjennomført kartlegging og systematisering av særkrav. Dette arbeidet videreføres i 2025.

En tilleggsbevilgning på 5 MNOK muliggjorde satsning på vårt markedsadgangsarbeid. I samarbeid med næringen ble prioriterte områder identifisert. Satsingen har blant annet ført til åpning av markedet for levende snøkrabbe til Kina.

Vi har utviklet nye nettsider med bedre informasjon og veiledning for eksportører og produsenter og utviklet mer effektive prosesser for Mattilsynets saksbehandling på markedsadgangsområdet.

Fristatus for Contagious bovine pleuropneumonia (CBPP)

At Norge har god helsestatus, kan gjøre det enklere å oppnå gode betingelser for eksport og det kan gjøre produktene våre mer ettertraktet ute i markedene. Norge fikk fristatus for CBPP under generalforsamlingen i World Organization for Animal Health (WOAH) i mai. Fristatus for CBPP vil kunne bidra til enklere markedsadgang for enkelte produkter fra storfe, inkludert avlsmateriale.

Digitalisering og elektronisk utveksling av sertifikater

Et viktig mål for digitalisering av eksportprosessen er å oppnå papirløs utveksling av sertifikater. Dette gjøres ved å tilrettelegge sertifikater for digital utveksling og aktivt føre dialog med andre land om overgang til elektroniske sertifikater.

For å muliggjøre elektronisk utveksling av sertifikater har Mattilsynet laget en egen eksportløsning. I tillegg til å forenkle sertifikathåndteringen, effektiviserer den eksportprosessen gjennom automatisert saksbehandling der det gir størst nytte. Første versjon av løsningen ble lansert i 2022 og har siden da blitt kontinuerlig forbedret. I dag utstedes omtrent 50 prosent av alle sertifikater i Eksportløsningen (55 438 sertifikater i 2024, en økning på ca. 13 000 fra året før).

Økt bruk av elektronisk sertifikatutveksling

Vi utvidet den digitale sertifikatutvekslingen med en ny løsning for elektronisk signerte PDF-er. Dette er et fleksibelt og sikkert alternativ til ren datautveksling via e-cert, da det krever minimalt med tekniske tilpasninger i mottakerland og kan tas i bruk raskt. Løsningen ble lansert for Storbritannia i februar og utvidet til Thailand i oktober. Vi fortsetter nå dialogen med flere land i Sørøst-Asia for videre utvidelse i 2025. Allerede i dag utveksles 23 prosent av alle sertifikater elektronisk, og bruken øker kraftig: 24 863 sertifikater ble utvekslet elektronisk i 2024 (opp fra 10 110 i 2023). Av disse var 16 315 e-cert til Sør-Korea, innført i 2023 og 8 548 PDF-sertifikater til Storbritannia og Thailand.

Elektronisk sertifikatutveksling gir raskere og sikrere handelsprosesser, forenkler import for mottakerland og effektiviserer Mattilsynets arbeid. Vi fortsetter arbeidet med å utvide løsningen for en mer sømløs og digitalisert eksportprosess.

4.1 Generell vurdering av styring og kontroll

Vi vurderer Mattilsynets samlede måloppnåelse som god. Samtidig har vi flere områder hvor vi ønsker bedre resultater, og områder som må prioriteres ned innenfor den eksisterende ressursrammen. Vi ser også et behov for videreutvikling av vår interne styring, vårt kvalitetsarbeid og internkontroll.

Det er gjennom våre brukere at vi bidrar til måloppnåelse. Vår hovedoppgave som direktorat og tilsyn er å sikre at virksomheter og innbyggere (brukere) kjenner til og etterlever regelverket vi forvalter, noe som bidrar til å sikre trygg mat, trygt drikkevann, god plantehelse, god dyrevelferd og god dyrehelse.

Resultater fra tilsyn, sammen med annen tilgjengelig kunnskap, gir oss et bilde av hvor skoen trykker hos de ulike brukerne. Med bakgrunn i identifiserte utfordringer definerer vi mål og egnede tiltak, i samarbeid med brukerne, for å bedre regelverksetterlevelsen. Dette er grunnlaget vårt for å føre risikobasert tilsyn.

Tilstandsvurderinger og identifisering av de største regelverksutfordringene hos brukerne våre har vært utgangspunktet for å planlegge den offentlige kontrollen i et tre-års-perspektiv.

For å synliggjøre at vår innsats har effekt, forsøker vi å følge opp omforente tiltak vi igangsetter overfor virksomheter og innbyggere og vurdere fremgang. Vi ønsker å utvikle målrettede indikatorer for å sikre at vi gjør de riktige tingene. Rapportering på måloppnåelse skal, så langt det lar seg gjøre, være relatert til effekter og resultater vi styrer mot. Fremover vil vi vektlegge innhenting av data om produktene og tjenestene våre for å bedre beslutningsgrunnlaget for utførelse av tilsynet – se for eksempel kapittel 2, volumtall.

Arbeidet med å legge grunnlaget for bedre systemstøtte innen økonomi- og virksomhetsstyring har fortsatt. Endring i Mattilsynets økonomimodell, som ble iverksatt 1. januar, har vært en del av dette. Med denne endringen oppnår vi bedre data om ressursbruk, og enklere timeføring for våre ansatte. Fra 1. januar 2026 skal vi føre regnskapet etter SRS og er i gang med å forberede overgangen.

Ved årsskifte 2024/2025 gjennomførte vi en oppdatering av risikoanalysen på virksomhetsnivå. Som et resultat av dette arbeidet planlegger vi revisjoner av virksomhetsstyringen i lys av omorganiseringen og forbedringspotensialet når det gjelder klagesaksbehandling.

Vi arbeider ellers med omfattende utviklings- og forbedringsprosesser, der bruk av relevante data er sentralt. Mer samarbeid med andre etater er nødvendig for en mer koordinert, effektiv og brukerrettet oppgaveløsning. Det gjelder for eksempel samarbeid med Tolletaten i forbindelse med grensekryssende vareførsel og etablering av landdyrregistre i samarbeid med Landbruksdirektoratet.

Vi har behov for å definere et godt og sammenhengende målhierarki på ulike nivåer i organisasjonen. Dette ses i sammenheng med mer bruk og utvikling av relevant og kvalitativt god styringsinformasjon. Vi følger dette opp ved å bygge opp en ny database, og tilrettelegge for automatisert datainnsamling og forbedret datakvalitet.

Datainnhenting, -bearbeiding og -publisering krever investering i verktøy, noe som begrenser utviklingsfarten vår og muligheten for å kunne gjennomføre treffende effektmålinger.

Produktteamene våre har bidratt sterkt til å løfte oss digitalt, men vi har fortsatt mye teknisk gjeld og store investeringsbehov, før vi kan kalle oss for datadrevet.

4.2 Sikkerhet og beredskap

Det omskiftelige trussel- og risikobildet fordrer årvåkenhet og større evne til økt prioritering, tilpasning og utvikling av beredskapen enn tidligere.

Den spente sikkerhetspolitiske situasjonen i Europa og den globale geopolitiske utviklingen, stiller nye krav til tenkning, fokus og vurderinger knyttet til sikkerhet. I tillegg til den forverrede sikkerhets-situasjonen, fremstår klimaendringene som en driver for flere og mer ekstreme værhendelser.

Mattilsynet har gjort flere grep for å styrke sikkerhets- og beredskapsarbeidet, i tillegg til omstillingsevnen for å møte truslene og risikoene vi står overfor.

En sentral komponent i samfunnsoppdraget til Mattilsynet, er å ha en beredskap som setter oss i stand til å håndtere uønskede hendelser og kriser som inntreffer i samfunnet, og som kan ramme oss som virksomhet. Mattilsynet har som mål å jobbe strukturert med beredskap, der vi både forebygger og forbereder oss effektivt, slik at konsekvensene av eventuelle uønskede hendelser og kriser blir så små som mulig.

Sikkerhet

Mattilsynet har gjort en rekke tiltak for å styrke informasjons-, personell- og objektsikkerheten for virksomheten i 2024. Innenfor alle de ulike sikkerhetsområdene har kompetanseheving vært gjennomgående. Viktige elementer i kompetansehevingen innebærer å anerkjenne at summen av sikkerhet i Mattilsynet, i stor grad hviler på hver enkelt ansattes forståelse for truslene og vår felles evne til å følge gode sikkerhetsrutiner i det daglige. I løpet av året har Mattilsynet innført to nye obligatoriske kurs knyttet til sikkerhet. Det ene er rettet mot alle ansatte og er generelt, mens det andre er rettet mot alle ledere i Mattilsynet og skal bidra til god sikkerhetsledelse i det daglige. Mattilsynet har også arbeidet med å forbedre *styringssystemet for sikkerhet*, og jobber strukturert og målrettet for å ivareta forpliktelser og sårbarhetshensyn. Sikkerhetsarbeidet er tydelig orientert etter Sikkerhetsloven, Virksomhetssikkerhetsforskriften og Nasjonal sikkerhetsmyndighet sine grunnprinsipper, i tillegg til tilgjengelig informasjon om risiko- og trusselbildet.

Informasjonssikkerhet

Det har ikke vært registrert noen alvorlige IKT-hendelser det siste året.

Dagens sikkerhetspolitiske situasjon gjør imidlertid at vi står overfor alvorlige sikkerhetsutfordringer som vi må møte med nye og skjerpene tiltak.

Det har derfor blitt gjennomført en rekke aktiviteter for at vi skal være så motstandsdyktige som mulig gitt et uoversiktlig trusselbilde som endres raskt. Dette gjelder både tekniske og organisatoriske tiltak.

Det har vært jobbet med å forbedre sikkerheten til brukere, klienter, datasenter og skyløsninger. I tillegg har det vært jobbet med kompetanse- og kulturutvikling innen digital sikkerhet overfor Mattilsynets ansatte, for å ivareta personvernet og bidra til tryggere digitale løsninger. Den generelle bevisstheten og kompetansen blant ansatte knyttet til informasjonssikkerhet er styrket. Dette gjenspeiles blant annet i resultater fra phishing-øvelser og at ansatte i større grad avdekker forsøk på svindel og rapporterer til brukerstøtte.

Vi har valgt Nasjonal sikkerhetsmyndighet (NSM) sine grunnprinsipper som rammeverk for vårt arbeid med informasjonssikkerhet. Det har vært jobbet med å innføre de ulike tiltakene i tråd med NSMs anbefalinger. I første omgang de 15 tiltakene som NSM mener det haster mest å få på plass. Så langt viser en kartlegging at vi er gode på å identifisere og beskytte, men mangler noe når det gjelder å kunne oppdage og håndtere hendelser.

For å styrke evnen til å håndtere hendelser har vi jobbet med å etablere en krise- og beredskapsplan for IKT-systemene. Vi har gjennomført øvelser, og vi jobber kontinuerlig med å forbedre planen og utarbeide relevante tiltak som kan iverksettes ved en hendelse.

Stab informasjonssikkerhet ble styrket med tre nye ressurser i løpet av sommeren. Dette gir muligheten til å styrke arbeidet med informasjonssikkerhet i Mattilsynet ytterligere.

Mattilsynets rutiner for å sikre og ivareta nødvendig personell- og objektsikkerhet har blitt videreutviklet og iverksatt i 2024. Ett av tiltakene handler om innføring av utvidet bakgrunnsjekk i rekruttering av personell til særlig utsatte stillinger. Et annet er iverksetting av ordninger knyttet til sårbarhetssamtaler.

Personvern (GDPR)

Mattilsynet har etablert gode rutiner for å fange opp og melde avvik fra personvernregelverket til Datatilsynet og gjør stadig endringer i rutiner og tekniske løsninger som følge av dette. Vi leverte 36 avviksmeldinger til Datatilsynet, mot 31 året før. Avvikene knytter seg i hovedsak til utilsiktet publisering av personopplysninger på e-innsyn.

Arbeidet med å sikre at vi etterlever personvernregelverket vil ha prioritet også fremover, ikke minst for å sikre at det viktige arbeidet med deling av data, digitalisering og bruk av kunstig intelligens skjer på en måte som ivaretar personvernreglene. Digitaliseringsdirektoratets felles-løsning for protokoll for personopplysninger skal ikke videreføres i 2025. Anskaffelse og implementering av en ny løsning for protokoll er i gang, men det vil ta litt tid før ny løsning er fullt ut innlemmet i organisasjonen.

Beredskap

Mattilsynet har forberedt flere organisatoriske grep. Gjennom omorganisering fra regioner til divisjoner, forventer vi sterkere fagmiljø og kapasitet til å ta et større helhetlig ansvar for beredskapsarbeidet innenfor de ulike tilsynsdivisjonsområdene. Samtidig er det etablert en egen seksjon som gis ansvar for å sette retning for, og koordinere mye av beredskapsarbeidet for resten av virksomheten.

På sikt ventes grepene å styrke beredskapsarbeidet gjennom bedre struktur og tydelighet i roller, ansvar og myndighet, i tillegg til større grad av enhetlig arbeid i virksomheten og ut mot aktuelle samvirkeaktører.

Mattilsynet har en sentral beredskapsrolle innenfor flere områder som fordrer tverrsektoriell tilnærming og samordning. Som en del av totalforsvaret arbeider Mattilsynet tett med Forsvaret og andre aktører for å bidra til at forsvaret av landet skal være så robust og godt forberedt som mulig. Innlemmelsen av Finland og Sverige i NATO innebærer også at vi innenfor vår sektor nå i større grad må søke å samordne oss med respektive nordiske motparter.

Under følger en oversikt over større øvelser Mattilsynet har gjennomført internt – med og uten eksterne aktører – og eksterne øvelser Mattilsynet har tatt del i.

- Øvelse ASpekt om utbrudd av Afrikansk svinepest hos villsvin i område med kommersielle svinehold i samarbeid med Veterinærinstituttet, Animalia, Nortura, KLF og Norsvin

- Øvelse om afrikans svinepest i besetning, i samarbeid med slakterier, statsforvalter, sivilforsvaret, NMBU og leverandører
- Øvelse Sarvvis om skrantesjuka på tamrein, involverte tre regioner og samarbeid med statsforvalteren
- Diskusjonsøvelse i Utvalg for vannforsyningsberedskap med tema ekstremvær.
- Øvelse GRAM. Skrivebordsøvelse i regi av Forsvaret der Mattilsynet tok del som totalforsvarsaktør.
- Øvelser gjennomført i Helseberedskapsrådet

I tillegg er det gjennomført regionale og lokale øvelser med mindre omfang.

Mattilsynet har i 2024 gjennomført 23 ROS-analyser. Analysene er gjennomført i forbindelse med anskaffelser knyttet til våre digitale systemer og infrastruktur.

4.3 Digitalisering forenkler, forbedrer og fornyer våre tjenester

Forenkling og forbedring av måten vi løser samfunnsoppdraget på er høyt prioritert. Derfor er brukerrettede digitale tjenester sentrale i vår utvikling. Vi ønsker at brukerne, både internt og eksternt, i størst mulig grad skal kunne løse sine behov digitalt, slik at hverdagen deres blir enklere og mer effektiv. Sentralt i dette står vår smidige utviklingsmodell, der tverrfaglige, myndiggjorte team gjennom god brukerinnsett og fagkunnskap leverer bedre tjenester og kontinuerlig forbedringer.

Vi ser gode resultater av denne måten å jobbe på, og leveransene er omtalt i kapittel 3 Årets aktiviteter og resultater under samfunnsmålene de understøtter og relevante tema i kapittel 4 Styring og kontroll.

For å kunne tilby en helhetlig brukeropplevelse på tvers av tjenestene våre, har vi etablert et lite designsystemteam som jobber i partnerskap med Digitaliseringsdirektoratet om et felles nasjonalt designsystem. Gjennom denne måten å jobbe på, bygger vi kunnskap og gode løsninger sammen, noe som kommer både andre etater og innbyggere til gode. Mattilsynet har startet et arbeid for å sikre bedre hjemler til å motta, bruke og dele data. Med tydeligere hjemler vil vi kunne samhandle mer effektivt digitalt, forbedre oppgaveløsning og støtte opp under regjeringens digitaliseringsstrategi.

Tabell 22 i statistikkvedlegget gir en oversikt over volum av digitale tjenester som er rettet mot eksterne brukere. Generelt ser vi en vesentlig økning i bruk av de digitaliserte tjenestene vi tilbyr.

Det er grunn til å tro at både bedre tilgjengelighet, f.eks. gjennom mer moderne teknologi og bedre brukeropplevelser bidrar til dette. Effekten av nye løsninger gir oss både mer fornøyde brukere, økt bruk, men også bedre datakvalitet.

Erfaringene våre viser at måten vi jobber på fungerer godt og gir gode resultater. Samtidig ser vi et potensial for å skape enda mer verdi ved å utvide til nye områder som i dag ikke er dekket. Ved å etablere flere produktteam kan vi styrke vår evne til å utvikle helhetlige og brukerrettede digitale tjenester, forbedre samhandlingen på tvers av fagområder og sikre en enda mer effektiv oppgaveløsning. Dette vil bidra til å realisere Mattilsynets digitaliseringsambisjoner og støtte opp under samfunnsoppdraget vårt på en enda bedre måte.

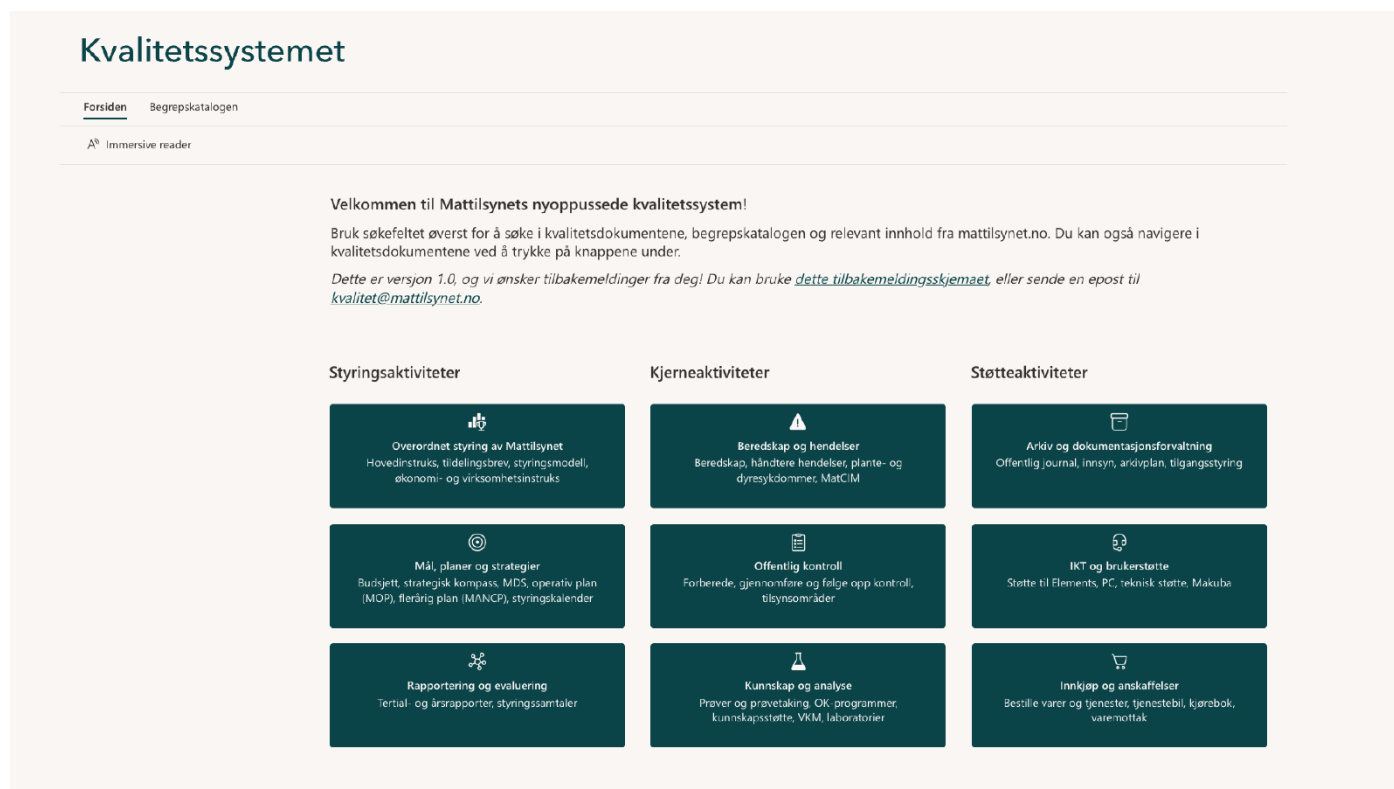
4.4 Forbedring av forvaltningskvaliteten

Kvalitetsarbeid

Nytt kvalitetssystem

Nytt kvalitetssystem ble lansert 11. november. Systemet gjør det enklere for ansatte å finne informasjonen de trenger. Det har kommet gode tilbakemeldinger fra alle deler av organisasjonen. Det gjenstår fortsatt noe arbeid med å gjøre dokumentene mer brukervennlige.

Både kvalitetssystemet og systemer for økonomi- og virksomhetsstyring, som komplementerer hverandre, skal sikre mer enhetlig oppgaveløsning i Mattilsynet.

Figur 29: Del av forsiden til Mattilsynets kvalitetssystem. Kilde: Mattilsynet

Videreutviklet løsning for kvalitetssikring

I september innførte vi en ny instruks for kvalitetssikring av saksbehandling i regioner og tilsynsdivisjoner. Kvaliteten skal sikres i all saksbehandling slik at alle dokumenter vi sender ut skal være tydelige, enkle å forstå for mottaker og ha tilstrekkelig faglig og juridisk kvalitet. Vi stiller høyere krav til grundighet og kvalitetssikring jo større konsekvenser myndighetsutøvelsen vil ha for brukerne våre og for hensynene vi skal ivareta gjennom den offentlige kontrollen.

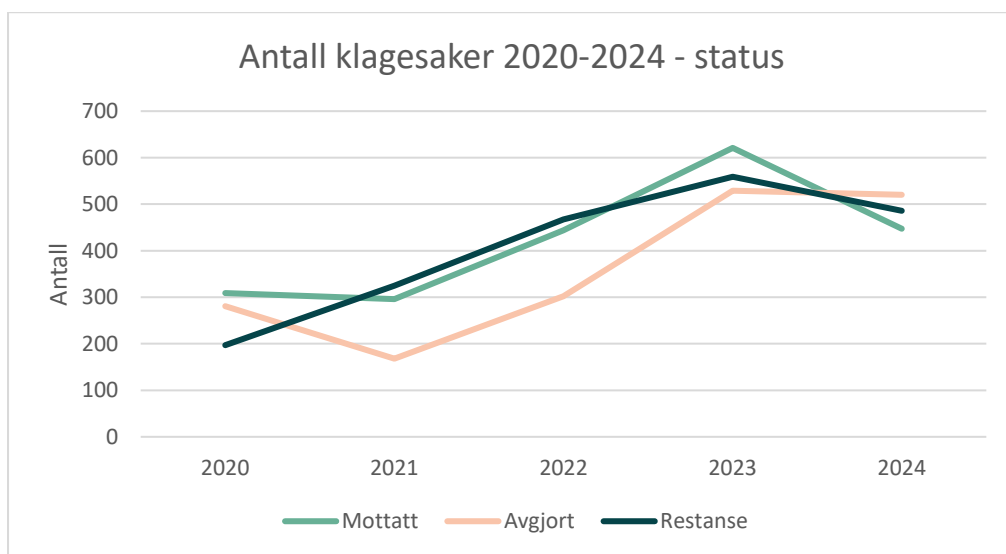
I år har vi gjennomført flere generelle kompetansetiltak rettet mot våre inspektører. Det krever kontinuerlig innsats å sikre kvaliteten på saksbehandlingen og den offentlige kontrollen. Vi vil fortsette å gjennomføre interne kompetansetiltak og forbedre kontrollveilederen og styringsdokumenter slik at alle ansatte har nødvendig forvaltningskompetanse i tillegg til relevant naturfaglig bakgrunn. Den nye organiseringen av tilsynet fra 1. mai 2025 vil legge til rette for mer fagtilpassede kompetansetiltak som forventes å heve kvaliteten ytterligere.

Klagesaksbehandling

Klagesaksenheten er Mattilsynets klageinstans etter både forvaltningsloven og offentleglova. Klagesakene vi er klageinstans for etter forvaltningsloven, er på de ulike områdene vi fører offentlig kontroll med.

Vi løste totalt flere klager enn vi mottok gjennom året. Dette lyktes vi med blant annet fordi det totale antallet nye klagesaker er redusert.

Særlig stor er reduksjonen av klagesaker etter offentleglova om innsyn. Reduksjonen skjedde etter at vi startet et arbeid med ett felles innsynsteam for regionene som arbeider spesialisert med denne oppgaven. Dette har gitt høyere kvalitet i saksbehandlingen og dermed mer enn halvert antallet innsynsklagesaker – se også avsnittet om innsynshenvendelser nedenfor.

Figur 30: Status antall klagesaker 2020-2024, Kilde: Mattilsynet

Antallet nye klagesaker etter forvaltningsloven økte med 16 prosent, sammenliknet med året før.

Omgjøringsandelen er på 20 prosent for klagesaker etter forvaltningsloven og 32 prosent på klagesaker om innsyn.

Vi har som ambisjon at 9 av 10 påklagede førsteinstansvedtak er fattet på riktig måte med gode begrunnelser, godt dokumenterte fakta og korrekt regelverksforståelse. Andelen var 8 av 10 for klagesaker etter forvaltningsloven og 6,8 av 10 for klagesaker etter offentleglova. Tallene for 2023 var henholdsvis 7,9 og 5,9.

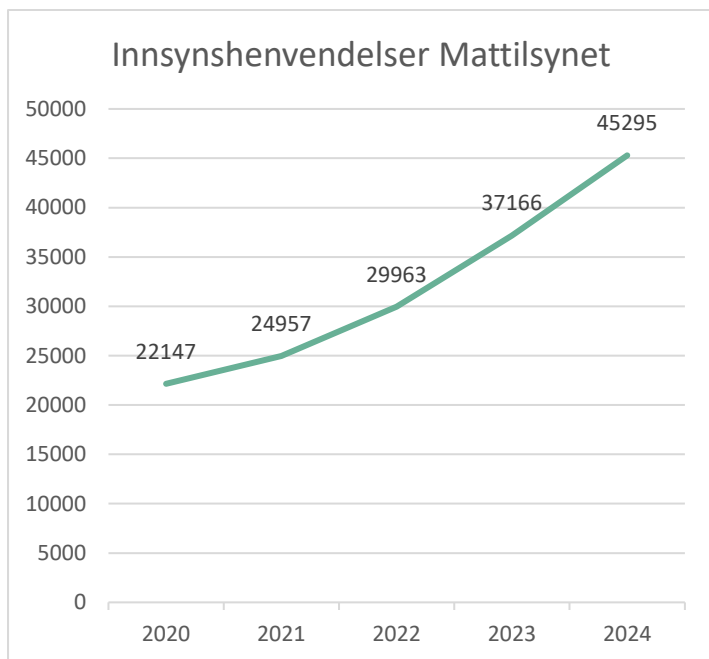
Vi bruker erfaringer fra klagesaksbehandlingen til læring og forbedring av kvaliteten på vår saksbehandling. Ved å legge ut sammendrag av viktige klagesaker på nett legger vi til rette for relevant informasjon om praksis til våre interessenter.

Gjennomsnittlig saksbehandlingstid var 433 dager. At vi har løst flere gamle saker trekker saksbehandlingstiden opp. Dette er vi ikke fornøyd med og lang saksbehandlingstid er en utfordring både for virksomhetenes rettsikkerhet, men også for vår egen virksomhet. Det har over tid vært satt av flere ressurser på dette området, og selv om vi ser en positiv effekt, vil det fortsatt ta tid å ta ned etterslepet.

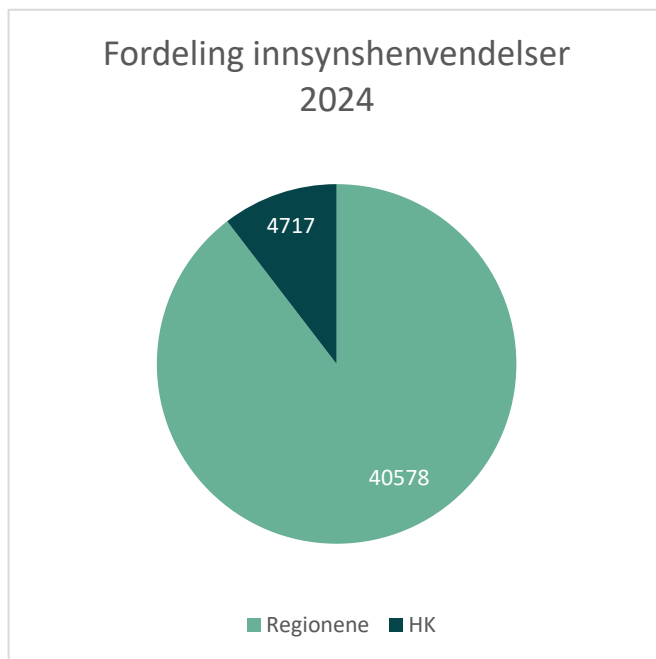
Innsynsarbeid forbedrer tjenester for omverden og forebygger klagesaker

Mattilsynet får mange innsynskrav og i april startet vi et felles innsynsteam for regionene. Det består av administrativt personell, jusstudenter og fagansvarlig jurist. Målet er å effektivisere saksbehandlingen, øke kvalitet på behandlingen av innsynskrav, samordne og forbedre rutiner. Fra innsynsteamet ble startet innvilger vi helt eller delvis om lag 50 prosent mer enn tidligere, og har 65 prosent nedgang i antall klager.

Omgjørelsesprosenten etter behandling i klagesaksenheten har også gått ned fra 46 til 32 prosent. Innsyn er viktig for omverden og Mattilsynet, og dette er en positiv utvikling.

Figur 31: Status antall innsynshenvendelser 2020-2024, Kilde: Mattilsynet

Figur 32: Fordeling av innsynshenvendelser på regionene og hovedkontoret (HK). Kilde: Mattilsynet

Samtidig er vi ikke i mål med restansene. Dette er en svært manuell jobb, og mengden innsyn har økt fra ca. 25 000 innsynskrav i 2021 til ca. 45 000 i 2024. Vi ser på tilførsel av ressurser og andre tiltak for å ta ned saksbehandlingstid.

Revisjoner

Riksrevisjonssaker

Riksrevisjonen hadde ingen vesentlige merknader til årsregnskapet for 2023. Enkelte forhold Riksrevisjonen påpekte innenfor internkontrollgebyr har vi forbedret. Dette er et område vi har utfordringer på, i påvente av nytt og forenklet gebyrregelverk, som er en forutsetning for å kunne ta i bruk nye tekniske løsninger innen gebyrforvaltningen.

Resultatene fra tidligere forvaltningsrevisjoner følges opp gjennom blant annet retningslinjen for oppfølging av kronisk dårlig dyrehold og omorganisering av det utøvende tilsynet fra 1. september med tilsynsdivisjon akvakultur.

ESA-revisjoner

ESA har i år gjennomført revisjon av vår offentlige kontroll når det gjelder dyrevelferd ved transport og hold av gris, og importkontroll av produkter av ikke animalsk opprinnelse fra land utenfor EØS. ESA har i tillegg gjort en skrivebordsanalyse av vår gjennomføring av overvåking og kontroll knyttet til fristatus for enkelte dyresykdommer. Revisjonene og gjennomgangen har gitt oss noen avvik som følges opp.

Fra og med 2024 vil ESA oppdatere Country Profile (CP) del II årlig med en oversikt over status for avvik, i stedet for hvert 3.- 4. år som tidligere, som ledd i den generelle gjennomgangen.

ESA har lukket ti åpne avvik i CP del II etter informasjon de har fått fra oss gjennom året. Det står nå seks åpne avvik igjen i CP del II i tillegg er det kommet til noen nye etter fjoråret og årets revisjoner. Vi anser at vi totalt står med ti avvik vi oppfatter som åpne.

Vi har i år endret våre rutiner for oppfølging av ESA avvik:

- Vi gjennomfører konsekvent rotårsaksanalyser for å sikre at avvik blir lukket og ikke oppstår igjen.
- Vi gir ESA helhetlig statusoversikt på vår oppfølging av avvik tre ganger årlig. Dette gir oss bedre oversikt over status og gjør det enklere å følge opp horisontale avvik (systematiske utfordringer på tvers av ulike områder).

Internrevisjon

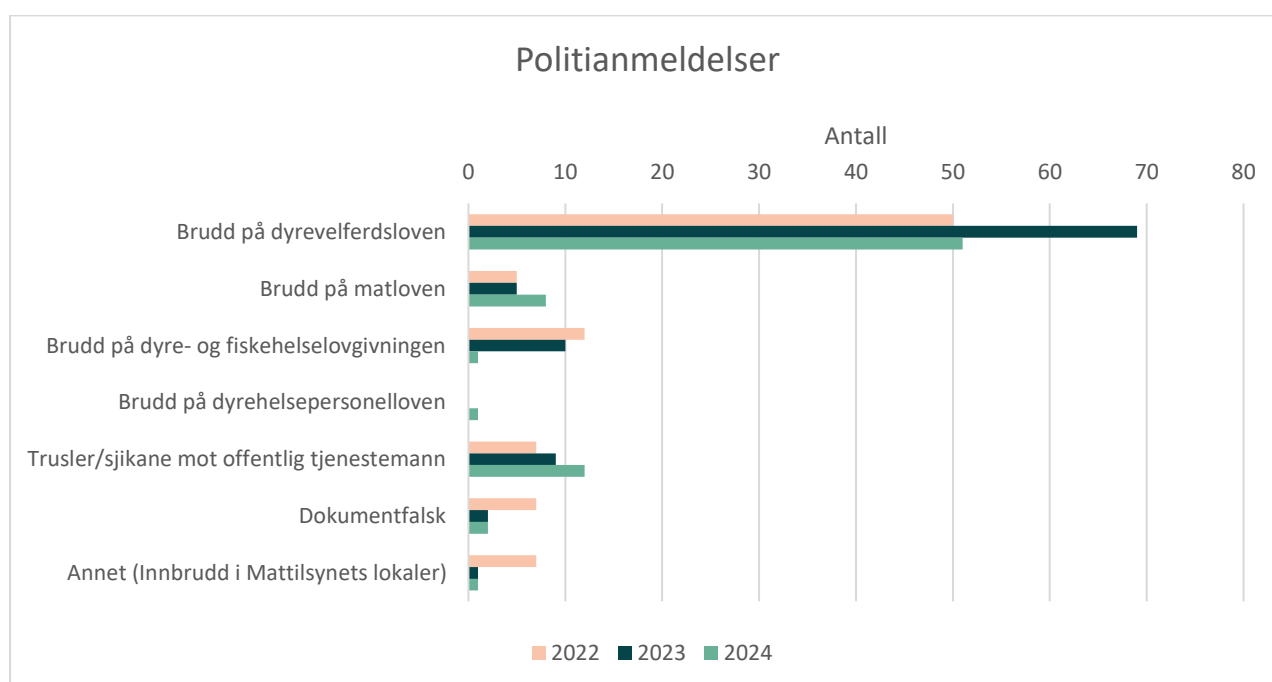
Mattilsynet har egen internrevisjonsfunksjon som rapporterer til administrerende direktør.

Etter en intern vurdering av videre organisering av internrevisjonsfunksjonen i 2023/2024, ble det gjennomført en anskaffelsesprosess for ekstern leveranse av revisjonstjenester. I tredje tertial inngikk vi kontrakt med et revisjonsfirma som vil bistå med to internrevisjoner i 2025.

Politianmeldelser og straffesaker

Antall politianmeldelser har gått noe ned fra året før. Nedgangen gjelder særlig brudd på dyrevelferdsloven og dyre- og fiskehelselovgivningen. Likevel er brudd på dyrevelferdsloven stadig det saksområdet hvor vi har flest anmeldelser.

Vi ser en økning i anmeldelser av trussel/sjikane mot offentlig tjenestemann. Hoveddelen av anmeldelsene gjelder trusler/sjikane og vold mot våre inspektører og knytter seg til tilsyn med overholdelse av dyrevelferdsloven. Mattilsynets ledelse har vært tydelig på at slike saker skal anmeldes, noe som kan bidra til de siste årenes økning av denne typen anmeldelser. Figuren under viser hvordan anmeldelsene fordeler seg på saksområdene våre.

Figur 33: Antall saker anmeldt til politiet av Mattilsynet. Kilde: Mattilsynet

Det er behandlet 49 straffesaker i domstolene eller ved illeggelse av bot. 46 saker henlagt. Disse tallene omfatter både saker anmeldt i 2024 og tidligere år.

Søksmål mot staten og sivile saker

Vi fikk totalt 19 avgjørelser fra domstolene etter stevninger/forføyninger rettet mot Staten v/Mattilsynet. 13 avgjørelser er avsagt av tingrettene, og 5 fra lagmannsrettene. I tillegg foreligger det en avgjørelse fra forliksrådet, der det var framsatt krav direkte mot to ansatte med påstand om erstatning.

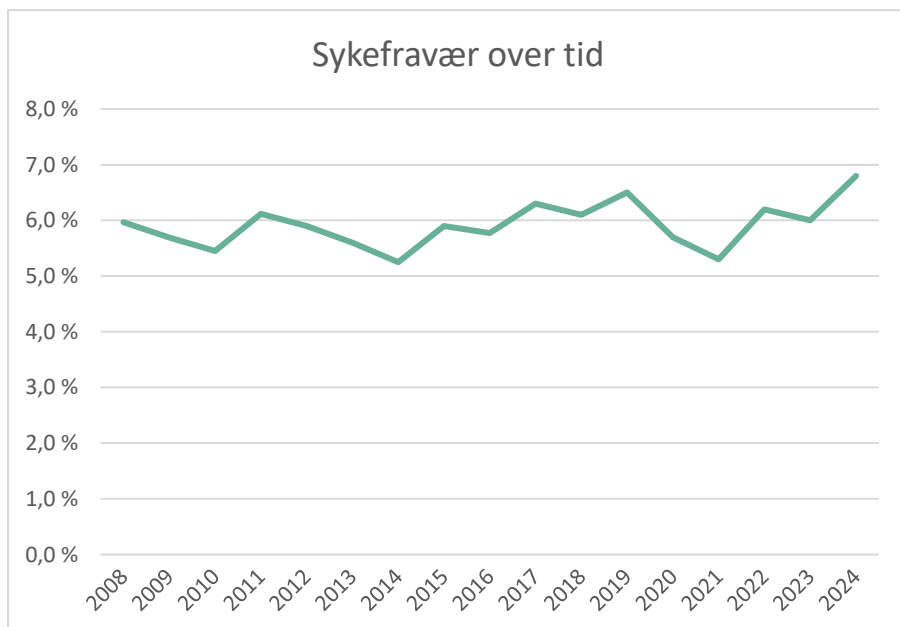
Syv avgjørelser (fem fra tingrettene og to fra Lagmannsrettene) gjaldt midlertid forføyning, for å stanse effektivering av Mattilsynets vedtak. Ingen av disse førte fram.

De øvrige tolv avgjørelsene gjaldt stevninger, enten med krav om erstatning eller påstand om ugyldig vedtak. I to saker ble staten dømt til å betale erstatning, hvorav den ene var etter saksøkers anke til lagmannsretten der staten hadde fått medhold i tingretten. De øvrige stevningene førte ikke fram.

4.5 Personalforvaltning

De fleste kravene under dette delkapitlet er svart ut i vedlagte Aktivitets- og redegjørelses-rapport 2024. Det gjelder omtale av likestilling, diskriminering, status og utvikling på menns og kvinners lønn på ulike stillingsnivåer, antall avtalte og utførte årsverk, frivillig og ufrivillig deltid, midlertidig ansatte fordelt på kjønn, foreldrepermisjoner fordelt på kjønn og legemeldt sykefravær fordelt på kjønn og en oversikt over sentrale personalpolitiske tiltak.

Sykefraværet totalt for Mattilsynet har økt fra 6 prosent til 6,8 prosent fra 2023 til 2024. Vi er på et høyere nivå enn tidligere og utviklingen i Mattilsynet følger utviklingen i Norge generelt. Sykefraværet følges opp på overordnet nivå og helt ned på individnivå i virksomheten.

Figur 34: Sykefraværsutvikling fra 2008 til 2024. Kilde: Mattilsynet

Tabell 24 i statistikkvedlegget viser en oversikt over antall lærlinger i virksomheten. Vi har økt antall lærlinger innenfor IT-utviklerfaget og dataelektronikerfaget. Mattilsynet er tilknyttet opplæringskontor for statlige virksomheter (OK stat).

HMS

Risikovurderingen i 2023 identifiserte at risiko innen fysisk arbeidsmiljø er forhøyet på slakteritilsyn og på tilsyn ute i virksomheter.

For å få en dypere forståelse av arbeidsforholdene på slakteriene har vi i 2024 kartlagt kvalitativt og systematisk innhentet innsikt fra vernerunder på slakterier. Dette har gitt mulighet for å sammenligne arbeidsforholdene Mattilsynet har i de forskjellige slakteriene. Resultatet av kartleggingen viser store forskjeller i arbeidsforhold og Mattilsynet har innledet samarbeid med store aktører for å få løftet lokasjonene hvor arbeidsforholdene er dårligst.

I 2024 har vi kurset inspektører i å være forberedt på å møte trakassering, trusler og vold. Inspektørene får innsikt i hvilke situasjoner som kan oppstå, hvordan man best kan de-eskalere slike situasjoner med kommunikasjon, og reparerende tiltak etter krevende situasjoner.

HMS i omorganiseringsprosess

HMS i de pågående omorganiseringsprosessene har vært vesentlig og prioriteringen har vært å få til gode prosesser for de ansatte. Endringsprosessen er risikovurdert juni 2024, med prioriteringer, og det er utarbeidet en tiltaksplan som er integrert i prosjektets fremdriftsplan. Følgende HMS risiko ble identifisert, og prioritert:

- Endringsledelse – Ledere må være i stand til å ta vare på ansatte i prosessen og fange opp de ansattes behov.
- Kommunikasjon/informasjon – Ansatte får ikke med seg informasjon, og får negative følelser i prosessen.
- Kultur – Kulturforskjeller kan skape misforståelser og konflikter.
- Mangfold og variasjon – Ansatte opplever frustrasjon ved opplevelse av utsikter til tap av variasjon.

Kommunikasjonsplanen for omorganiseringen tar hensyn til HMS risiko for å sikre at ansatte har mulighet til å få med seg vesentlig informasjon, og at informasjonen er tilpasset det stadiet i endringen de ansatte er på.

Lederne har en nøkkelrolle i omorganiseringen, samtidig som deres rolle har vært tilknyttet mest usikkerhet. Lederne har et ansvar om å ivareta ansatte og fange opp om ansatte har negative reaksjoner i prosessen, og å tilpasse informasjon fra arbeidsgiver til den enkelte. Lederne har hatt hyppige ledermøter for å være kontinuerlig informert, og har hatt seminar om innplassering om ansatte for å stå trygt i egen rolle.

4.6 Effektiv ressursbruk

Vi vurderer kontinuerlig tiltak for å effektivisere virksomheten på flere områder. Vi evaluerer større prosesser med sikte på forbedring og forenkling, blant annet arbeidet med vår operative plan og rapportering, som i dag krever betydelige ressurser. I forbindelse med omlegging til tilsynsdivisjoner samler vi støttetjenestene i Mattilsynet for å oppnå bedre samhandling og ressursutnyttelse.

Våre produktteam spiller en nøkkelrolle i å automatisere manuelt arbeid og forbedre praksis knyttet til registrering, datainnhenting og -bearbeiding. Automatiseringen gir gevinster i form av redusert tidsbruk, økt kvalitet i både forvaltning og data, og et bedre grunnlag for målrettet analysearbeid. Mange av produktteamene jobber aktivt for å forenkle hverdagen til våre inspektører og sikre en mer enhetlig praksis.

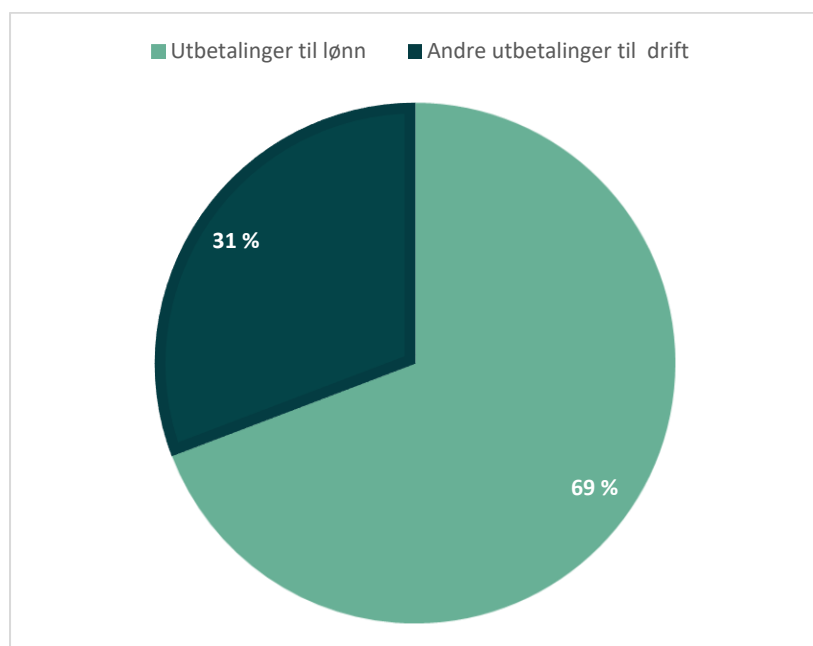
Dette bidrar igjen til enklere oppfølging fra hovedkontoret og mer pålitelig rapportering. Vi videreutvikler også vår interne virksomhetsstyring gjennom hele året. Et konkret eksempel er utprøving av KI-løsninger for å håndtere henvendelser mer effektivt på telefon, basert på innhold fra mattilsynet.no.

Ifølge tidsregistreringen bruker Mattilsynet om lag 17,9 prosent av arbeidstiden på ledelse, virksomhetsstyring og støttetjenester og 7,2 prosent på organisasjons- og produktutvikling.

Ettersom Mattilsynet har ny tiltaksstruktur, blir det brudd i beregning av selvkostandel for gebyr.

Fordeling av utgifter

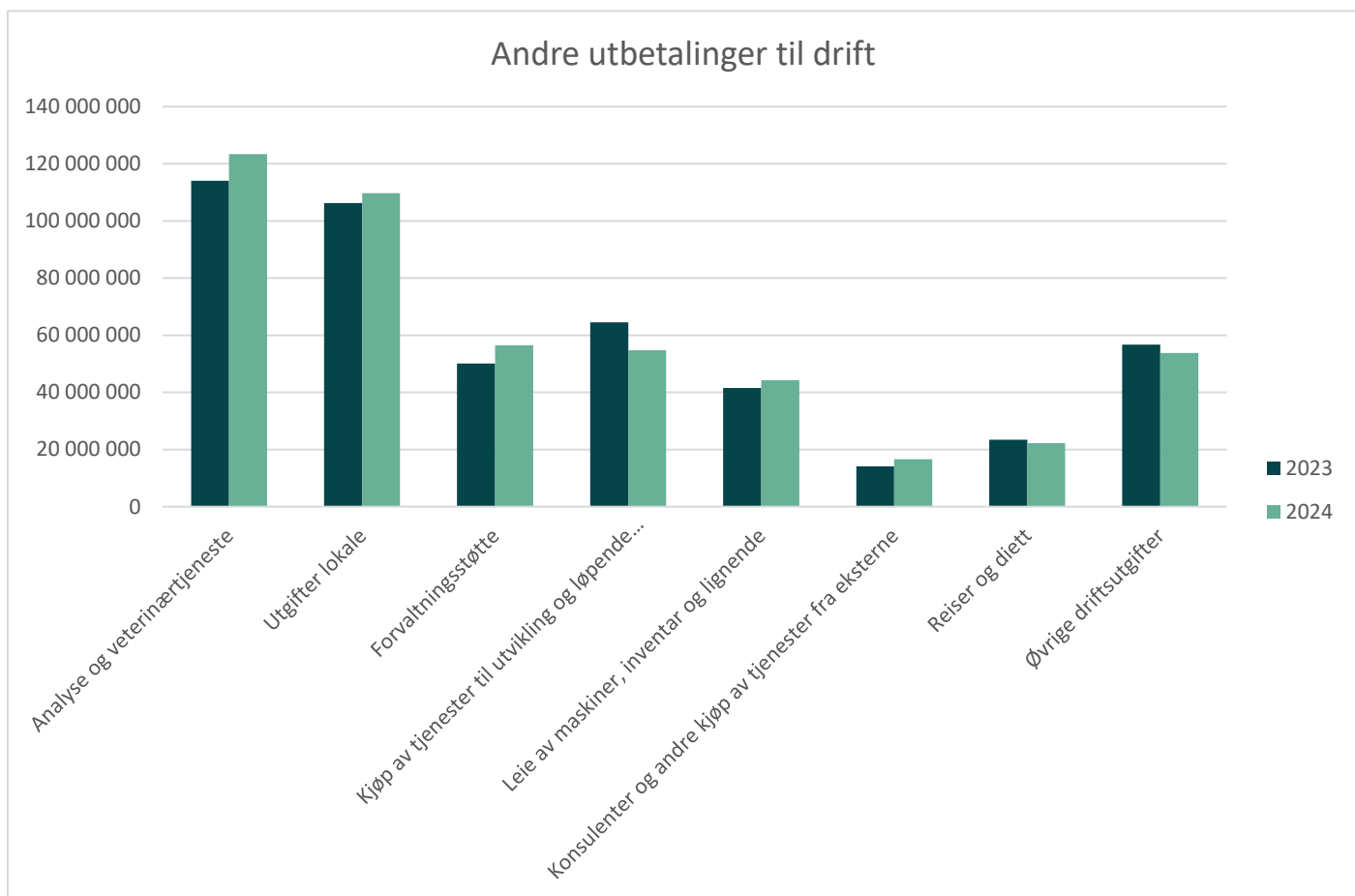
Kakediagrammet viser fordelingen mellom lønn og andre kostnader i henhold til bevillingsregnskapet.

Figur 35: Fordeling av driftsutgifter rapportert til bevillingsregnskapet 2024. Kilde: Mattilsynet

Stolpediagrammet nedenfor viser en nedbryting av andre utbetalinger til drift. Her er det også tatt med resultater fra 2023 for sammenligning.

Reduksjonen i kjøp av tjenester til utvikling og løpende driftsoppgaver IKT fra 2023 til 2024 skyldes at det er ansatt flere medarbeidere som utfører utviklingsarbeid, som tidligere ble løst av innleide konsulenter. Økningen i utgifter til analyse og veterinærtjenester skyldes mer kjøp av analysetjenester fra de største leverandørene som Veterinærinstituttet (VI), Havforskningsinstituttet (HI), Norges miljø- og biovitenskapelige universitet (NMBU), Biosirk Norge AS og Eurofins Norge.

Figur 36: Fordeling av andre driftsutgifter enn lønn. Kilde: Mattilsynet

4.7 Regjeringens fellesføringer

Systematisk og helhetlig arbeid for å redusere klimagassutslipp, naturfotavtrykk og energibruk

Mattilsynet har gjennomført en vesentlighetsanalyse på høsten for å kartlegge og identifisere hvilke områder som bør prioriteres i dette arbeidet. Basert på vesentlighetsanalysen vil vi i første omgang prioritere områdene bilpark og reiser. I dag har Mattilsynet liten kompetanse innenfor områdene klimagassutslipp, naturfotavtrykk og energibruk. Mattilsynet har behov for å styrke og utvikle kompetansen på dette området.

Mattilsynet har en ambisjon om å få på plass en klimaspendrapport i 2025 for å kunne følge opp disse områdene. I tillegg vil vi se på andre områder det vil være naturlig å inkludere i en slik rapport.

Ansettelser av personer med nedsatt funksjonsevne

Mattilsynet ansatte ingen søkere med nedsatt funksjonsevne/hull i CV i 2024 slik det er registrert i rekrutteringssystemet vårt. Vi har derfor hatt en reduksjon sammenlignet med gjennomsnittet for 2020 og 2021 (4,5 ansettelser innenfor målgruppen). Ambisjonsnivå for inkludering ved ansettelser har blitt drøftet med tillitsvalgte. Vi har bevissthet rundt tema, og kontakter NAV ved behov.

Reduksjon i konsulentbruken

Mattilsynet har jobbet systematisk med å redusere konsulentbruk over tid. Note 3 i årsregnskapet viser at kostnadene til konsulenter og andre kjøp av tjenester er redusert med 2,5 mill. kroner fra 2023 til 2024.

Kostnadene til kjøp av tjenester til utvikling og løpende driftsoppgaver IT er redusert med 9,7 mill. kroner i samme periode. Reduksjonen skyldes i hovedsak en bevisst strategi om å erstatte innleide IT-konsulenter med fast ansatte.

Mattilsynet kjøpte i 2024 konsulenttjenester fra kommunikasjonsnæringen for 0,1 mill. kroner.

Aktivt arbeid med språklova

Mattilsynet ivaretar kravene til klart språk gjennom kurs til ansatte på vår egen læringsplattform og prinsipper for hvordan vi skriver på design.mattilsynet.no.

Her deler vi også ressurser som Språkrådets nettsider og nettkurset Den gylne pennen. Vi har ikke oppnådd god nok veksling mellom bokmål og nynorsk på nettsidene våre. Derfor har vi anskaffet nynorskrobot som oversetter tekster, som vi bruker sammen med manuell kvalitetssikring.

I 2025 vil vi bruke nettmøter og læringsplattformen for å bidra til at alle som lager tekster, tjenester og løsninger kjenner og forstår lovkravene til parallell bruk og veksling mellom skriftspråkene. Vi vil også vurdere å ta inn kravet til skrivekompetanse i begge skriftspråk i stillingsannonnene våre.

Henvendelser til Språkrådet blir besvart og følges opp.

Vurdering av fremtidsutsikter

Dette skrives i det sikkerhetskonferansen i München er avsluttet og europeiske ledere samles til krisemøte i Paris. Verden er mer uforutsigbar, og det er vanskeligere enn ellers å uttale seg om fremtidsutsiktene. Flere forhold truer eller utfordrer samfunnet vårt. Verdikjedene endrer seg, og med det risikobildet. Dette skjer raskt, og med fare for at verken næringene eller myndighetene har full oversikt. Mattilsynet må evne å prioritere mellom mange og viktige mål, og styrke kompetanse og samarbeid for å løse samfunnsoppdraget framover.

Truslene eller utfordringene vi vil møte kan fordeles på fire temaer: geopolitiske og sikkerhetsmessige forhold, klima- og naturmangfoldkrise, revolusjonerende teknologier, og kampen om hodene og tilliten i samfunnet.

5.1 Geopolitiske og sikkerhetsmessige forhold

USA truer med handelsbarrierer og tollmurer mot en rekke land, EU inkludert. Det er ventet at EU vil svare med tollmurer tilbake, som kan ramme norsk næringsliv. Klimaet for handel med matvarer blir generelt vanskeligere, og vil særlig ramme vår store sjømateksport. Samarbeidet med Europa blir etter alt å dømme viktigere, ikke bare i forhandlinger om toll, men også i sikkerhetspolitikken. Krigen med Ukraina pågår fremdeles, hvilket stadig innebærer forsyningsutfordringer, og hybride trusler fra Russland er en reell trussel også i Norge. NATO er utvidet og med det Norges rolle som vertsland.

Implikasjoner for Mattilsynets samfunnsoppdrag

Vi må styrke kompetansen innen det å forebygge, avdekke og håndtere komplekse og samtidige hendelser. Vi må i større grad klare å forutse når og på hvilken måte uønskede hendelser kan inntreffe, og ha data og ressurser til å håndtere dem. Vår rolle i totalforsvaret tilsier at vi må være forberedt på å håndtere en bredde av hendelser, fra angrep på kritisk infrastruktur som drikkevannsanlegg til desinformasjon om norske myndigheters kontroll av norske produkter, samt angrep mot egne eller andres kritiske datasystemer som vi er avhengig av for at den offentlige kontrollen skal fungere. Vi må avsette ressurser til å utføre våre oppgaver som vertslandsstøtte ved NATO-øvelser og bidra til å sikre NATOs artikkel 3 om nasjonal motstandskraft, herunder sikre trygg mat og drikkevann. Mattilsynets oppfølging av samfunnssikkerhet og beredskap har blitt og vil forbli en svært viktig del av vårt samfunnsansvar, og noe vi må prioritere høyere enn før.

5.2 Klima- og naturmangfoldkrise

Selv om sikkerhetssituasjonen og konkurransekraften beskrevet i Draghi-rapporten ser ut til å stå øverst på EU-agendaen nå, ligger EUs målsettinger om å være klimanøytrale innen 2050 fast, og ambisjonene for bærekraftige matsystemer er store. Det er ventet nye visjoner for EUs landbrukspolitikk våren 2025, og store endringer dersom Ukraina på et tidspunkt går inn i EU. EUs mål og strategier på dette området vil også påvirke Norge, selv om landbrukspolitikken ligger utenfor EØS-avtalen. Med bare 3 prosent dyrkbar mark, mot EUs 40 prosent, trenger Norge et nært samarbeid med vår viktigste handelspartner.

Med et varmere klima følger tørke og flom, dårligere avlinger og konsekvenser for folkehelse, dyrehelse og plantehelse. Også dyrevelferden kan lide.

Utviklingen av zoonoser og dyresykdommer som blir endemiske sees i sammenheng med befolkningsøkning, klimaendringer og tap av biologisk mangfold. Svekket internasjonalt samarbeid og at USA trekker seg fra WHO og Parisavtalen, kan gjøre det vanskeligere å samarbeide om felles internasjonale løsninger innen både trygg mat, dyre- og plantehelse og klimapolitikken.

Implikasjoner for Mattilsynets samfunnsoppdrag

Om lag førti prosent av EØS-avtalen er på Mattilsynets forvaltningsområder, 306 rettsakter ble implementert i 2024. Vår evne til å påvirke og utvikle regelverk i tråd med norske interesser er viktig, særlig inn mot EU og EØS. Hvis tilliten til internasjonale og standardsettende organisasjoner og konvensjoner som Codex, WOAH og IPPC svekkes, vil det påvirke Mattilsynets evne til å utøve myndighet og få tilgang til markeder som er viktige for Norge, for eksempel innen sjømat og animalske produkter.

Zoonoser gir utfordringer for både dyrehelse og folkehelse. Mattilsynet må finne løsninger sammen med kunnskapsstøtte, virksomheter og bønder. I 2024 har vi sett dyresykdommer vi ikke tidligere har hatt i Norge. Blåtunge har rammet både storfe og småfe og ble sist påvist i Norge i 2009. Høypatogen fugleinfluensa har blitt endemisk blant villfugl, og er også funnet i gaupe, rev og oter i Norge. Oppfølgingen av slike omfattende hendelser betyr økt arbeidsmengde for våre ansatte. Vår evne til effektivt å sammenstille informasjon fra flere kilder og avdekke sannsynlig smitteutvikling, forebygge og begrense konsekvenser, blir viktig.

Både villrein og tamrein er arter Norge og Mattilsynet har særlige interesser i å beskytte. Villreinen skal reetableres i Nordfjella, samtidig som det fortsatt er usikkerhet knyttet til den alvorlige skrantesyken for villreinen på Hardangervidda. Tamreinen har i flere år opplevd låste beiteområder som følge av værforhold der beitemark fryses til is over lengre perioder. Her må Mattilsynet finne gode løsninger i samarbeid med interessenter og lokal forvaltning.

Dårligere avlinger kan bety at det blir behov for økt import også fra land vi vanligvis ikke importerer fra, og det igjen kan føre til kvalitets- og kontrollutfordringer. Når varene har passert grensen til Norge kan de fritt omsettes i hele EU/EØS-området. Både grensekontrollen og arbeidet med eksportattester er kritiske samfunnsfunksjoner i Mattilsynet, som kan bli satt under press i den pågående, uforutsigbare verdenssituasjonen.

5.3 Revolusjonerende teknologier

Regjeringen har satt mål om at 80 prosent av offentlige virksomheter skal ha tatt i bruk kunstig intelligens innen 2025, og 100 prosent innen 2030. Offentlige virksomheter skal finne måter å anvende KI på for å utvikle bedre tjenester og jobbe mer effektivt. Mange virksomheter innenfor næringsmiddelproduksjon, akvakultur og dagligvare er svært teknologisk innovative i sin drift, og utfordrer myndighetenes relevans og regelverk.

Også innen biologien er det en rivende teknologisk utvikling, med genredigeringsverktøy som gir muligheter for presisjonsavl eller presisjonslandbruk og en samtidig reduksjon i bruk av kunstgjødsel, sprøytemidler og antibiotika. Genteknologiutvalget la fram sin NOU i juni 2023, og flertallet ønsket en vesentlig kursendring for produkter og organismer utviklet med genteknologi. Utvalgets rapport er ikke stortingsbehandlet, og foreløpig er ingen GMO-produkter til mat eller fôr godkjent i Norge, med unntak av ett fiskefôr.

EU har også streng politikk på feltet, men flere godkjente produkter. Med klimaendringer og konsekvenser for både folke-, dyre- og plantehelse, kan det bli økt press i EU og Norge på å ta i bruk syntetisk biologi.

IPPC, EU, FAO og VKM har alle beskrevet genredigering som en muliggjørende teknologi, men at forbrukernes aksept er den store utfordringen, både i Norge og EU. Samtidig ser man at forbrukeraksepten er større der gevinstene for dyrevelferd, dyrehelse og folkehelse er tydelige.

Implikasjoner for Mattilsynets samfunnsoppdrag

Vi utforsker bruken av kunstig intelligens, for eksempel til å effektivt finne svar til innbyggere som ringer oss, og vi ser nytten i analyse av store datamengder og hjelp til prioritering av risiko. Samtidig er det utfordringer vi må løse før dette kan skaleres, særlig det å ha strukturerte data og orden i egne systemer, og en god ivaretagelse av personvern. Det er videre svært viktig at vi er gjennomtenkte i hva vi bruker kunstig intelligens til, transparente og tillitvekkende i den bruken vi etter hvert innfører, og at vi gjør gode etiske vurderinger i hvordan vi plukker ut virksomheter og dyrehold ved risikobasert tilsyn.

Tilgangen til egne og andres data, og muligheten for å effektivt analysere dem, blir viktig for å forstå tilstanden i norske dyrehold, havbruk, og i matproduksjon og vannforsyning. Med muliggjørende teknologier kan vi jobbe forebyggende og risikobasert, slik at vi bruker samfunnets ressurser klokt.

Når næringsmiddelprodusenter tar i bruk syntetisk biologi i sin matproduksjon, vil det måtte endre måten Mattilsynet utfører den offentlige kontrollen på. Det vil for eksempel ikke være mulig å se forskjell på produkter som er fremstilt ved hjelp av genredigering og produkter som er justert som følge av mindre styrte og naturlige mutasjoner. Mattilsynet må forberede seg på endrede forutsetninger både som følge av biologiske og kunstig intelligente teknologier. I dette ligger både å utvikle regelverk som ikke hindrer teknologiske fremskritt, og å bygge kompetanse på nye områder.

Bruken av revolusjonerende teknologier skjer også på den andre siden av loven, og vi må være forberedt på å møte kriminalitet i omsetning av mat, dyr og planter.

5.4 Kampen om hodene og tilliten i samfunnet

De komplekse utfordringene beskrevet over, krever både mye og nye typer kompetanse. Dette er kompetanse og kunnskap som nær sagt alle virksomheter trenger, og da blir konkurransen hard. Både utviklere, analytikere, jurister, økonomer, og sikkerhetsekspert er kostbare og vanskelige å rekruttere på seniornivå. Offentlige budsjetter vil bli strammere i årene framover, med oppbygging av forsvarsbudsjetter og en aldrende befolkning. I de fleste virksomheter ligger det økonomiske handlingsrommet primært i lønnsbudsjettet, og muligheten til å rekruttere er først til stede når ansatte slutter.

En litt annen type kamp om hodene er kampen om sannheten og de personer eller kilder som forfekter den. Alternative kilder får mer oppmerksomhet, og myndighetenes tillit kan komme under press dersom man ikke evner å ta plass i samfunnsdebatten på en troverdig måte. Dette krever også en etterspurt kompetanse.

Implikasjoner for Mattilsynets samfunnsoppdrag

I Mattilsynet utgjør lønnsbudsjettet om lag 70 prosent av rammen. I tillegg til de nevnte kompetansene over, vil det framover bli viktig og sannsynligvis vanskelig å rekruttere nok veterinærer. Det er videre utfordrende å holde på kritisk kompetanse med stramme budsjetter, lite handlingsrom i personalpolitikken og lite tid og budsjett til faglig utvikling for den enkelte.

Vi må vurdere om enkelte oppgaver kan utføres av andre enn våre veterinærer, for eksempel i slakteri, der Mattilsynet må være til stede for at slaktelinjen skal gå. Vi må også se på hvordan vi organiserer arbeidet internt og hvordan vi kan samhandle og dele på ressurser og kompetanse med andre aktører.

Som offentlig myndighet med ansvar for å informere forbrukere om trygg mat, trygt drikkevann og trygge kosttilskudd og kosmetiske produkter, er det viktig at de stoler på oss som myndighet. Dersom andre kilder sprer usann eller unyansert informasjon, og særlig dersom den kan være skadelig for forbrukerne, er det svært viktig at Mattilsynet blir stolt på i befolkningen. Å bygge opp en trygg og tillitsfull tilstedeværelse i samfunnsdebatten over tid, og å tilbakevise feil og få fram fakta, er en god og samtidig ressurskrevende investering.

I forlengelsen av dette ser vi også at samfunnet har ulike behov og toleranse for risikokommunikasjon. Her snakker vi om balansegangen i det å være åpen om usikkerhet ved enkeltprodukter, midler eller metoder og den samlede risikoen eller cocktaileffekten man kan utsette seg for, sett opp mot det å ikke skape overdreven frykt i samfunnet, og heller ikke overta virksomhetenes eget ansvar. Også dette vil kreve innsats og samarbeid mellom våre hardt pressede naturfaglige og kommunikasjonsfaglige medarbeidere.

5.5 Hvordan Mattilsynet går framtiden i møte

Oppsummering i tre punkter:

- Vi skal se etter løsninger i fellesskap med kunnskapsstøtte, samarbeidspartnere og næringene i et risikobilde i endring
- Vi skal fortsette vår digitale transformasjon og frigjøre kapasitet til komplekse oppgaver som krever menneskelig innsikt
- Vi skal jobbe langsiktig med strategisk kompetanseutvikling, med vekt på områdene omtalt i dette kapitlet

Årsregnskapet

6.1 Ledelseskommentar

Formål

Mattilsynet arbeider etter følgende mål:

- Sikre helsemessig trygg mat og trygt drikkevann
- Fremme god helse hos planter, landdyr og fisk
- Fremme god dyrevelferd og respekt for dyr
- Fremme helse, kvalitet og forbrukerhensyn
- Ivareta miljøvennlig produksjon

Hensynet til aktørene langs hele matproduksjonskjeden skal ivaretas, herunder markedsadgang i utlandet. Vi skal i tillegg arbeide for målene i annen lovgivning som Mattilsynet forvalter.

Mattilsynet er faglig underlagt Landbruks- og matdepartementet, Nærings- og fiskeridepartementet og Helse- og omsorgsdepartementet, og er administrativt underlagt Landbruks- og matdepartementet. Mattilsynet er et ordinært statlig forvaltningsorgan, og fører regnskap i henhold til kontantprinsippet, jf. prinsippnoten til årsregnskapet. Årsregnskapet utgjør kapittel VI i årsrapporten til Mattilsynet.

Vurderinger av vesentlige forhold sammenliknet mot fjoråret

Mattilsynets driftsutgifter på kapittel 1115 post 01 er på 1 542 mill. kroner i 2024 mot 1 540 mill. kroner i 2023. I 2024 er utgiftene til utvikling av programvare og løpende driftsoppgaver redusert med 9,7 mill. kroner. De totale lønns- og pensjonskostnadene er redusert med 18 mill. kroner. Kostnader knyttet til kjøp av analyse- og veterinærtjenester er økt med 9,3 mill. kroner. Forvaltningsstøtten er økt med 6,3 mill. kroner. Leie av lokaler, leasing av biler samt leie av datasystemer og lisenser er økt med 6,2 mill. kroner. Forsinkelsene i lønnsoppgjøret for 2024 medfører en vesentlig økning i mindreforbruket sammenliknet med 2023.

Årsverk, lønn og sosiale utgifter

Antall utførte årsverk i Mattilsynet i 2024 er 1073. Noe som er 24 årsverk lavere enn 2023. Dette er beregnet i henhold til definisjonen av utførte årsverk i personalmelding fra Kommunal- og moderniseringsdepartementet 27. november 2019. Reduksjonen i utbetalinger til lønn på 18 mill. kroner som nevnt over, skyldes i hovedsak lavere kostnader til reguleringspremien KLP og pensjonskostnader til SPK. Mattilsynet har hatt en økning på 10,6 mill. kroner i utbetalt lønn. Dette skyldes i hovedsak lønnsjusteringer og et høyere lønnsnivå for nyansatte. Grunnet forsinkelser i lønnsoppgjøret, er ikke årets oppgjør utbetalt i 2024.

Andre utbetalinger til drift

Det er en økning i andre utbetalinger til drift i 2024 på 10,5 mill. kroner, fra 470,7 mill. kroner i 2023 til 481,2 mill. kroner i 2024. Dette skyldes i hovedsak økte kostnader til leie av lokaler, leasing av biler, leie av datasystemer og lisenser samt forvaltningsstøtte.

Mattilsynet har over flere år jobbet med å redusere kostnadene knyttet til kjøp av konsulenttjenester ved å ansette egne utviklere. Kostnader til konsulenttjenester er redusert med 9,7 mill. kroner.

I år har Mattilsynet en økning i kostnader knyttet til analyse- og veterinærtjenester. Dette skyldes økt kjøp av tjenester fra de største leverandørene av analysetjenester.

Vurderinger av vesentlige forhold mellom tildeling og regnskap

Kap. 1115 post 01 Driftsutgifter

Mattilsynet disponerte 1 612 mill. kroner på posten for driftsutgifter i 2024. Mindreutgiften på 69,6 mill. kroner utgjør totalt 4,32 prosent av samlet bevilgning. Korrigerer en for merinntektene på kapittel 4115 post 02 på 8,8 mill. kroner var det en mindreutgift på 78,4 mill. kroner i 2024, som tilsvarer 4,87 prosent av disponibel bevilgning.

Kap. 1115 post 22 Reguleringspremie til kommunale og fylkeskommunale pensjonskasser

Samlet tildeling for reguleringspremie til kommunale og fylkeskommunale pensjonskasser er i 2024, 14,6 mill. kroner. Posten gjelder oppregulering av pensjonspremie til kommunale og fylkeskommunale pensjonskasser for tidligere kommunalt ansatte, som i 2004 ble en del av Mattilsynet. Mattilsynet har avtale med KLP om selvrisko. En slik selvriskoavtale er uforutsigbar i den forstand at premien varierer i takt med kommende pensjonsuttak. Mattilsynet hadde en mindreutgift på 2,4 mill. kroner på posten i 2024.

Kap. 1115 post 71 Tilskudd til erstatninger

Mattilsynet er i 2024 tildelt kroner 4,2 mill. kroner på kap. 1115 post 71. I 2024 er utgiftene til nødhjelp for eierløse dyr 4,0 mill. kroner.

Kap. 4115 post 01 Gebyrer mv

Det ble innbetalt 211,9 mill. kroner i gebyrer i 2024, mens bevilgningen er på 205,3 mill. kroner. Dette gir en merinntekt på 6,6 mill. kroner, noe som utgjør 3,23 prosent av revidert bevilgning.

Kap. 4115 post 02 Driftsinntekter og refusjoner mv

Driftsinntekter og refusjoner er på 15,3 mill. kroner i 2024, og består hovedsakelig av inntekter knyttet til administrasjonsgebyr, prosjekter med ekstern finansiering og oppgaver som Mattilsynet utfører for andre myndigheter. I tillegg føres inntekter fra tilleggsgebyr ved utstedelse av helsesertifikater på sjømat utenfor normal arbeidstid på denne posten. Merinntekten på 8,8 mill. kroner skyldes i hovedsak økte inntekter fra nevnte tilleggsgebyr som følge av en vesentlig økning i sertifikatutstedelser utenfor normal arbeidstid.

Kap. 4115 post 85 Gebyrer og tvangsmulkt m.m.

Det ble i 2024 innbetalt 13,6 mill. kroner i tvangsmulkt og overtredelsesgebyrer. Inntektskravet er på 7 mill. kroner. Dette er en uforutsigbar inntektspost som vil variere fra år til år.

Kap. 5550 post 70 Miljøavgift på plantevernmidler

Regnskapet viser en mindreinntekt på 15,2 mill. kroner i 2024. Mindreinntekten skyldes i hovedsak fakturaer som ikke har blitt betalt innen forfall ved årsskiftet.

Revisjonsordning

Riksrevisjonen er ekstern revisor, og årsregnskapet er ikke ferdig revidert per dags dato. Mattilsynet har frist med å publisere det endelige regnskapet innen 1. mai 2025.

Revisjonsberetningen, og all underliggende korrespondanse knyttet til den finansielle revisjonen, er offentlig når revisjonsberetningen er oversendt Mattilsynet.

Ledelse beretning

Jeg bekrefter at:

- Årsregnskapet gir et dekkende bilde av Mattilsynets disponible bevilgninger og regnskapsførte utgifter, inntekter, eiendeler og gjeld som helhet per 31. desember 2024.
- Årsregnskapet er avlagt i henhold til bestemmelser om økonomistyring i staten, rundskriv fra Finansdepartementet R-115 og krav fra Landbruks- og matdepartementet.

Oslo 14. mars 2025

Ingunn Midttun Godal

Administrerende direktør

6.2 Prinsippnote

Generelt om årsregnskapet

Årsregnskap for statlige virksomheter er utarbeidet og avlagt etter nærmere retningslinjer fastsatt i bestemmelser om økonomistyring i staten fastsatt 12. desember 2003 med endringer, senest 20. desember 2022. Årsregnskapet er i henhold til krav i bestemmelsene punkt 3.4.1, nærmere bestemmelser i Finansdepartementets rundskriv R-115 av desember 2024 og eventuelle tilleggskrav fastsatt av Landbruks- og matdepartement.

Oppstillingen av bevilgningsrapporteringen og artskontorrapporteringen er satt opp i tråd med grunnleggende prinsipper for årsregnskap og regnskapsføring i staten nedfelt i bestemmelsene punkt 3.4.2.

Grunnleggende prinsipper for årsregnskap:

- Ettårsprinsippet: Regnskapet følger kalenderåret
- Fullstendighetsprinsippet: Regnskapet inneholder alle rapporterte utgifter og inntekter for regnskapsåret
- Kontantprinsippet: Regnskapet er utarbeidet i tråd med kontantprinsippet
- Bruttoprinsippet: Utgifter og inntekter er ført i regnskapet med brutto beløp
- Intern fakturering praktiseres ikke

Oppstillingene av bevilgnings- og artskontorrapportering er utarbeidet etter de samme prinsippene, men gruppert etter ulike kontoplaner. Prinsippene samsvarer med krav i bestemmelsene punkt 3.5 til hvordan virksomhetene skal rapportere til statsregnskapet. Sumlinjen "Netto rapportert til bevilgningsregnskapet" er lik i begge oppstillingene.

Virksomheten er tilknyttet statens konsernkontoordning i Norges Bank i henhold til krav i bestemmelsene pkt. 3.7.1. Mattilsynet tilføres ikke likviditet gjennom året, men har en trekkrettighet på sin konsernkonto. Ved årets slutt nullstilles saldoen på den enkelte oppgjørskonto ved overgang til nytt år.

Oppstilling av bevilgningsrapporteringen

Bevilgningsoppstillingen omfatter en øvre del med bevilgningsrapporteringen, og en nedre del som viser beholdninger i kapitalregnskapet.

Bevilgningsspesifikasjon viser alle regnskapstall Mattilsynet har rapportert til statsregnskapet og endring i mellomværende med statskassen. Utgiftene og inntektene er gruppert etter kapitler og poster som Mattilsynet har fullmakt til å disponere. Kolonnen samlet tildeling viser hva Mattilsynet har fått stilt til disposisjon i tildelingsbrev for hver statskonto (kapittel/post). Oppstillingen viser i tillegg alle finansielle eiendeler og forpliktelser Mattilsynet står oppført med i statens kapitalregnskap.

Mottatte fullmakter til å belaste en annen virksomhets kapittel/post (belastningsfullmakter) vises ikke i kolonnen for samlet tildeling, men er omtalt i note B til bevilgningsoppstillingen. Utgiftene knyttet til mottatte belastningsfullmakter er bokført og rapportert til statsregnskapet og vises i kolonnen for regnskapet.

- Note A viser forklaring av samlet tildeling
- Note B viser forklaring til brukte fullmakter og beregning av mulig overførbart beløp til neste år

Oppstilling av artskontorapportering

Oppstillingen av artskontorapporteringen har en øvre del som viser hva som er rapportert til statsregnskapet etter standard kontoplan for statlige virksomheter og en nedre del som viser eiendeler og gjeld som inngår i mellomværende med statskassen. Artskontorapporteringen viser regnskapstall Mattilsynet har rapportert til statsregnskapet etter standard kontoplan for statlige virksomheter. Mattilsynet har en trekkrettighet på konsernkonto i Norges Bank. Tildelingene er ikke inntektsført og derfor ikke vist som inntekt i oppstillingen.

Regnskapstall i bevilgnings- og artskontorapportering med noter viser regnskapstall rapportert til statsregnskapet. I tillegg viser noten til artskontorapporteringen Sammenheng mellom avregning med statskassen og mellomværende med statskassen bokførte tall fra Mattilsynets kontospesifikasjon i kolonnen Spesifisering av bokført avregning med statskassen. Notene viser forskjellen mellom beløp Mattilsynet har bokført på eiendels- og gjeldskontoer i Mattilsynets kontospesifikasjon (herunder saldo på kunde- og leverandørreskonto) og beløp Mattilsynet har rapportert som fordringer og gjeld til statsregnskapet og som inngår i mellomværendet med statskassen.

Artskontooppstillingen viser følgende noter i tillegg til prinsippnote:

- Note 1 innbetalinger fra drift
- Note 2 utbetalinger til lønn
- Note 3 andre utbetalinger til drift
- Note 4 finansinntekter og finansutgifter
- Note 5 utbetalinger til investeringer
- Note 6 innkrevingsvirksomhet og andre overføringer til staten
- Note 7 tilskuddsforvaltning og andre overføringer fra staten
- Note 8 sammenheng mellom avregning med statskassen og mellomværende med statskassen

Mattilsynet har innrettet bokføringen slik at den følger kravene i bestemmelser om økonomistyring i staten. Dette innebærer at alle opplysninger om transaksjoner og andre regnskapsmessige disposisjoner som er nødvendige for å utarbeide pliktig regnskapsrapportering, jf. bestemmelsene punkt 3.3.2, og spesifisering av pliktig regnskapsrapportering, jf. bestemmelsene punkt 4.4.3, er bokført. Bestemmelsene krever blant annet utarbeiding av kundespesifikasjon og leverandørspesifikasjon. Dette medfører at salgs- og kjøpstransaksjoner bokføres i kontospesifikasjonen på et tidligere tidspunkt enn de rapporteres til statsregnskapet, og innebærer kundefordringer og leverandørgjeld i kontospesifikasjonen.

Arbeidsgiveravgift, nettoføringsordning, pensjonspremie og gruppeliv

Arbeidsgiveravgift blir ikke innbetalt, men er regnskapsført og rapportert som utgift på Mattilsynets kapittel og til inntekt på felleskapittel Folketrygden.

Mattilsynet er innenfor nettoføringsordningen og har fra 1. januar 2015 fullmakt til å utgiftsføre betalt merverdiavgift på kap. 1633 Nettoordning, statlig betalt merverdiavgift, post 01 Driftsutgifter.

Pensjonspremie til Statens Pensjonskasse er fra og med 2017 belastet regnskapet i sin helhet.

Pensjonspremien betales 6 ganger per år i henhold til faktura fra Statens Pensjonskasse. Fakturaen inneholder både arbeidsgiverandel og beløp trukket av de ansattes lønn.

Gruppelivsforsikring blir ikke utbetalt, men belastet kapittel 5309 post 29, jf. R-101. pkt. 4.3.1.

6.3 Bevilgningsrapportering for regnskapsåret 2024

Utgifts-kapittel	Kapittelnavn	Post	Posttekst	Note	Samlet tildeling	Regnskap 2024	Merutgift (-) og mindre-utgift
1115	Mattilsynet	01	Driftsutgifter	A, B	1 612 110 000	1 542 474 823	69 635 177
1115	Mattilsynet	22	Reguleringspremie til kommunale og fylkeskommunale pensjonskasser	A, B	14 628 000	12 236 477	2 391 523
1115	Mattilsynet	71	Tilskudd til erstatninger	A, B	4 193 000	3 982 114	210 886
0702	Beredskap	21	Spesielle driftsutgifter	A, B	500 000	498 627	1 373
0471	Statens erstatningsansvar og Stortingets rettferdsvederlags-ordning	71	Erstatningsansvar m.m	B		159 547	
0900	Nærings- og fiskeridepartementet	21	Spesielle driftsutgifter	B		4 494 978	
1100	Landbruks- og matdepartementet	21	Spesielle driftsutgifter	A	8 500 000	8 499 013	987
1633	Nettoordning, statlig betalt merverdiavgift	01	Driftsutgifter	B		61 855 425	
Sum utgiftsført					1 639 931 000	1 634 201 003	

Inntekts-kapittel	Kapittelnavn	Post	Posttekst	Note	Samlet tildeling	Regnskap 2024	Merinnt. og mindreinnt. (-)
4115	Mattilsynet	01	Gebyr m.m		205 253 000	211 898 089	6 645 089
4115	Mattilsynet	02	Driftsinntekter og refusjoner m.m	B	6 476 000	15 266 997	8 790 977
4115	Mattilsynet	85	Gebyr og tvangsmulkt m.m		7 000 000	13 641 832	6 641 832
5309	Tilfeldige inntekter	29	Ymse			1 688 667	
5550	Miljøavgift på plantevernmiddel	70	Miljøavgift på plantevernmiddel		65 000 000	49 789 719	-15 210 281
5700	Folketrygdens inntekter	72	Arbeidsgiveravgift			119 401 994	
Sum inntektsført					283 729 000	411 687 298	
Netto rapportert til bevilgnings-regnskapet						1 222 513 705	

Kapitalkontoer

Konto	Tekst	Beløp
60080701	Norges Bank KK /innbetalinger	342 158 880
60080702	Norges Bank KK/utbetalinger	-1 575 936 367
711315	Endring i mellomværende med statskassen	11 263 782
Sum rapportert ⁴		0

Beholdninger rapportert til kapitalregnskapet (31.12)

Konto	Tekst	2024	2023	Endring
711315	Mellomværende med statskassen	-82 016 669	-93 280 451	11 263 782

Note A forklaring av samlet tildeling utgifter

Kapittel og post	Overført fra i fjor	Årets tildelinger	Samlet tildeling
1115 01	4 765 000	1 607 345 000	1 612 110 000
1115 22	642 000	13 986 000	14 628 000
1115 71		4 193 000	4 193 000
1100 21		8 500 000	8 500 000
0702 21		500 000	500 000
Sum			1 639 931 000

Note B forklaring til brukte fullmakter og beregning av mulig overførbart beløp til neste år

Kapittel og post	1115 01	1115 22	1115 71	0702 21
Stikkord			«overslags-bevilgning»	«kan overføres, kan nyttes under post 70»
Merutgift (-)/ mindre utgift	69 635 177	2 391 523	210 886	1 373
Utgiftsført av andre i hht avgitte belastningsfullmakter				
Merutgift (-)/ mindreutgift etter andres utgiftsføringer	69 635 177	2 391 523	210 886	1 373
Merinntekter iht merinntektsfullmakt	8 790 997			
Omdisponering fra post 01 til 45 eller til post 01/21 fra neste års bevilgning				
Innsparinger				
Sum grunnlag for overføring	78 426 175	2 391 523	210 886	1 373
Kompensasjon for lønnsoppgjøret 2024*	26 817 000			
Maks. overførbart beløp **	105 843 400	699 300	209 650	1 373
Mulig overførbart beløp beregnet av virksomhet***	78 426 175	699 300	209 650	1 373

*Kolonnen viser lønnskompensasjon på den enkelte budsjettpost for lønnsoppgjørene 2024 slik foreslått i departementenes omgrupperingsproposisjoner og slik disse fremgår av vedlegg 4 i Prop. 36 S (2024-2025) Nysaldering av statsbudsjettet 2024. Se årlig rundskriv R-2/2025 for mer detaljert informasjon.

** Maksimalt beløp som kan overføres er lønnskompensasjon pluss 5 prosent av årets bevilgning på driftspostene 01-29, unntatt post 24, fratrullet lønnskompensasjon, eller sum av de siste to års bevilgning for poster med stikkordet «kan overføres».

*** Mulig overførbart beløp er «Sum grunnlag for overføring», men maksimalt «Maks. overførbart beløp», og minimum «Kompensasjon for lønnsoppgjøret 2024». Se årlig rundskriv R-2/2025 for mer detaljert informasjon om mulig overførbart beløp.

⁴ Sum rapportert er summen av det som er utgiftsført på utgiftskapittel, inntektskapittel fratrullet det som er inntektsført på inntektskapittel fratrullet beløpene på kapitalkontoene.

Forklaring til bruk av budsjettfullmakter

Mottatte belastningsfullmakter

Mattilsynet har mottatt fullmakt til å belaste kap. 0900 post 21 med 12 019 673 kroner til dekning av utgifter knyttet til regelverksutvikling for bærekraftig fôr og markedsadgang for sjømat. Mattilsynet har belastet kap. 0900 post 21 med 4 494 978 kroner.

Mattilsynet er gitt fullmakt i tildelingsbrev for 2024 til å belaste kap. 0471 post 71 Statens erstatningsansvar og Stortingets rettferdsvederlagsordning. Det er foretatt 1 utbetaling i 2024 på til sammen 159 547 kroner.

Stikkordet «overslagsbevilgning»

Mattilsynets bevilgning på kap. 1115 post 71 er gitt med stikkordet «overslagsbevilgning». Bevilgningen skal dekke statens betalingsforpliktelser overfor dem som har ytt nødhjelp etter dyrevelferdsloven §4, samt kostnader for tiltak som settes i verk av Mattilsynet i medhold av matloven, dyrehelsepersonelloven og dyrevelferdsloven i de tilfellene kostnadene ikke kan drives inn fra eier/ansvarlig.

Stikkordet «kan overføres, kan nyttes under post 70»

Mattilsynet er tildelt 500 000 kroner til disposisjon til beredskapsplanlegging og øvelser knyttet til oppfølging av lov om helsemessig og sosial beredskap hos Helse- og omsorgsdepartementet, kap. 0702 post 21 Beredskap.

Fullmakt til å overskride driftsbevilgninger mot tilsvarende merinntekter

Mattilsynet har budsjettfullmakt til å overskride bevilgningen under kap. 1115 post 01 mot tilsvarende merinntekter under kap. 4115 post 02.

Rapportering av betalt merverdiavgift

Mattilsynet er omfattet av nettoføringsordningen og rapporterer betalt merverdiavgift på kap. 1633, post 01. Dette gjelder merverdiavgift knyttet til Mattilsynets utgifter ført på postene 01-49. I 2024 betalte Mattilsynet 61 855 425 kroner i statlig merverdiavgift.

Mulig overførbart beløp

Mattilsynets ubrukte bevilgning på kap. 1115 post 01 er 78 426 175 kroner. Dette beløpet kan overføres i sin helhet. Mattilsynet har ubrukt bevilgning på kap. 1115 post 22 og 699 300 kroner regnes som mulig overførbart til neste år.

6.4 Artskontorrapporteringen 31.12.2024

	Note	2024	2023
Driftsinntekter rapportert til bevilgningsregnskapet			
Innbetalinger fra gebyrer	1	208 350 474	200 522 977
Innbetalinger fra tilskudd og overføringer	1	829 745	1 576 476
Andre innbetalinger	1	14 274 113	10 569 625
Sum innbetalinger fra drift		223 454 332	212 669 077
Driftsutgifter rapportert til bevilgningsregnskapet			
Utbetalinger til lønn	2	1 082 625 789	1 100 641 166
Andre utbetalinger til drift	3	481 237 732	470 757 476
Sum utbetalinger til drift		1 563 863 521	1 571 398 642
Netto rapporterte driftsutgifter		1 340 409 189	1 358 729 565
Investerings- og finansinntekter rapportert til bevilgningsregnskapet			
Innbetaling av finansinntekter	4	329 352	308 719
Sum investerings- og finansinntekter		329 352	308 719
Investerings- og finansutgifter rapportert til bevilgningsregnskapet			
Utbetaling til investeringer	5	4 425 311	8 100 384
Utbetaling av finansutgifter	4	24 820	17 673
Sum investerings- og finansutgifter		4 450 131	8 118 057
Netto rapporterte investerings- og finansutgifter		4 120 779	7 809 338
Innkreivingsvirksomhet og andre overføringer til staten			
Innbetaling av skatter, avgifter, gebyrer m.m.	6	66 854 166	77 868 387
Sum innkreivingsvirksomhet og andre overføringer til staten		66 854 166	77 868 387
Tilskuddsforvaltning og andre overføringer fra staten			
Utbetalinger av tilskudd og stønader	7	3 998 478	22 829 037
Sum tilskuddsforvaltning og andre overføringer fra staten		3 998 478	22 829 037
Inntekter og utgifter rapportert på felleskapitler			
Gruppelivsforsikring konto 1985 (ref. kap. 5309, inntekt)	2	1 614 005	1 636 742
Arbeidsgiveravgift konto 1986 (ref. kap. 5700, inntekt)	2	119 401 994	124 389 436
Nettoføringsordning for merverdiavgift konto 1987 (ref. kap. 1633, utgift)	B	61 855 425	67 373 347
Netto rapporterte utgifter på felleskapitler		59 160 574	58 652 831
Netto rapportert til bevilgningsregnskapet		1 222 513 705	1 252 846 721

Oversikt over mellomværende med statskassen

Eiendeler og gjeld	Note	2024	2023
Fordringer		247 326	267 088
Skyldige skattetrekk og andre trekk		-38 361 220	-43 644 020
Skyldige offentlige avgifter		-554 835	-815 056
Avsatt pensjonspremie til Statens Pensjonskasse		-42 048 307	-44 998 849
Mottatt forskuddsbetalinger		-1 284 593	-4 051 199
Lønn (negativ netto, for mye utbetalt lønn m.m.)		0	-18 724
Differanse på bank og uidentifiserte innbetalinger		-15 039	-19 691
Sum mellomværende med statskassen	8	-82 016 669	-93 280 451

Note 1 innbetalinger fra drift

	31.12.2024	31.12.2023
Innbetalinger fra gebyrer		
Gebyr for særskilte ytelser	60 472 228	53 549 681
Gebyrer for tilsyn og kontroll	147 878 246	146 973 295
Sum innbetalinger fra gebyrer	208 350 474	200 522 977
Innbetalinger fra tilskudd og overføringer		
Overføringer fra Nordisk Ministerråd (NMDD)	829 745	1 576 476
Sum innbetalinger fra tilskudd og overføringer	829 745	1 576 476
Andre innbetalinger		
Refusjoner m.m.	12 771 809	9 208 251
Inntekter salg driftsmidler	188 375	40 100
Inntekter administrasjonsgebyr	1 271 117	1 221 000
Annen inntekt -viderefakturerings	42 813	100 274
Sum andre innbetalinger	14 274 113	10 569 625
Sum innbetalinger fra drift	223 454 332	212 669 077

Note 2 utbetalinger til lønn

Utbetalinger til lønn og sosiale utgifter	31.12.2024	31.12.2023
Lønn*	897 277 598	886 665 002
Arbeidsgiveravgift	119 401 994	124 389 436
Sykepenges og andre refusjoner	-43 580 552	-34 774 367
Andre ytelser	12 352 836	11 915 540
Pensjonsutgifter**	97 173 913	112 445 555
Sum utbetalinger til lønn***	1 082 625 789	1 100 641 166
Gjennomsnitt antall årsverk:	1 073	1 097

* Økte lønnskostnader skyldes lønnsøkning i tillegg til nyansatte med høyere lønnsnivå. Grunnet forsinkelser i lønnsoppgjøret, har årets oppgjør ikke blitt utbetalt i 2024.

**Reduksjon i utgifter til pensjon skyldes redusert pensjonspremie i 2024 knyttet til tidligere kommunalt ansatte som i 2004 ble en del av Mattilsynets organisasjon. Mattilsynet bærer selv risikoen knyttet til disse og blir fortløpende belastet ved pensjonsuttak eller endringer. Fra 1.1.2022 gikk SPK over til en ny måte å beregne pensjon på. Tidligere fakturerte SPK etter fast prosent sats, nå fakturerer SPK basert på innmeldte hendelser.

*** Av virksomhetens samlede utbetalinger til lønn og sosiale utgifter vedrører kr 792 967,- Nordisk Ministerråd.

Note 3 andre utbetalinger til drift

Andre utbetalinger til drift	31.12.2024	31.12.2023
Utgifter lokaler	109 765 895	106 258 318
Leie av maskiner, inventar og lignende	44 228 460	41 527 713
Mindre utstysanskaffelser	9 011 889	9 816 274
Reparasjon og vedlikehold bygninger og lokaler	899 439	526 470
Reparasjon og vedlikehold av maskiner, utstyr mv.	911 160	5 187 424
Regnskaps-revisjon- og økonomitjenester	599 390	39 122
Kjøp av tjenester til utvikling og løpende driftsoppgaver IKT*	54 781 747	64 477 184
Forvaltningsstøtte	56 492 691	50 159 036
Analyse og veterinærtjeneste**	123 416 928	114 080 113
Konsulenter og andre kjøp av tjenester fra eksterne	16 575 233	14 062 582
Reiser og diett	22 228 826	23 445 194
Øvrige driftsutgifter ***	42 326 074	41 178 046
Sum andre utbetalinger til drift	481 237 732	470 757 476

* Mattilsynet har over flere år jobbet med å redusere kostnadene knyttet til kjøp av konsulent tjenester ved å ansette egne utviklere.

** Økningen skyldes mer kjøp av analysetjenester, sammenlignet med i fjor, fra de største leverandørene (VI, HI, NMBU, Biosirk og Eurofins)

*** Av virksomhetens utbetalinger til øvrige driftsutgifter vedrører kr. 50 000 Nordisk Ministerråd.

Note 4 finansinntekter og finansutgifter

	31.12.2024	31.12.2023
Innbetaling av finansinntekter		
Renteinntekter	329 352	308 719
Sum innbetaling av finansinntekter	329 352	308 719
Utbetaling av finansutgifter		
Renteutgifter	24 820	17 673
Sum utbetaling av finansutgifter	24 820	17 673

Note 5 utbetalinger til investering

Utbetaling til investeringer	31.12.2024	31.12.2023
Immaterielle eiendeler og lignende	453 185	1 075 428
Driftsløsøre, inventar, verktøy og lignende*	3 800 045	6 840 703
Andre utgiftsførte investeringer	172 082	184 253
Sum utbetalt til investeringer	4 425 311	8 100 384

* Reduksjonen skyldes lavere kostnader knyttet til investeringer av datamaskiner, lisenser og AV utsyr sammenlignet med tidligere år.

Note 6 innkretingsvirksomhet og andre overføringer til staten

Innbetaling av skatter, avgifter, gebyrer m.m	31.12.2024	31.12.2023
Miljøavgift*	49 789 719	71 336 785
Avgifter planteforedlerrett	383 945	618 375
Overtredelsesgebyr	8 015 400	4 480 718
Tvangsmulkt	8 665 101	1 432 509
Sum innkretingsvirksomhet og andre overføringer til staten	66 854 166	77 868 387

* Miljøavgift kreves på plantevernmidler i grossistledet. Angrepene av skadegjørere bestemmes i stor grad av klima- og værforhold, noe som gjør at inntektene varierer fra år til år.

Note 7 tilskuddsforvaltning og andre overføringer fra staten

Utbetalinger av tilskudd og stønader	31.12.2024	31.12.2023
Nødhjelp til dyr - utbetalt til AS*	3 554 776	22 451 674
Nødhjelp til dyr - utbetalt til ENK/DA/ANS	420 437	364 516
Nødhjelp til dyr - utbetalt til statsforvaltningen	23 265	12 847
Sum tilskuddsforvaltning og andre overføringer fra staten	3 998 478	22 829 037

*I 2023 dekket Mattilsynet kostnader i forbindelse med kjæledyr tilhørende fordrevne fra Ukraina på kr 18 677 177.

Note 8 sammenheng mellom avregning med statskassen og mellomværende med statskassen

	31.12.2024 Spesifisering av bokført avregning med statskassen	31.12.2024 Spesifisering av rapportert mellomværende med statskassen	Forskjell
Finansielle anleggsmidler			
Andre langsiktige fordringer	0	0	0
Omløpsmidler			
Kundefordringer	44 689 062	0	44 689 062
Andre fordringer	4 857 851	247 326	4 610 525
Fordringer vedrørende innkreivings- virksomhet og andre overføringer til staten	35 442 582	0	35 442 582
Sum	84 989 495	247 326	84 742 169
Langsiktig gjeld			
Langsiktig gjeld	0	0	0
Sum	0	0	0
Kortsiktig gjeld			
Leverandørgjeld	-71 539 728	0	-71 539 728
Skyldige skattetrekk og andre trekk	-38 361 220	-38 361 220	0
Skyldige offentlige avgifter	-1 312 894	-554 835	-758 059
Annen kortsiktig gjeld	-6 101 587	-43 347 939	37 246 352
Gjeld vedrørende tilskudds- forvaltning og andre overføringer fra staten	1 425	0	1 425
Sum	-117 314 004	-82 263 994	-35 050 010
Sum anleggsmidler, omløpsmidler, langsiktig gjeld og kortsiktig gjeld	-32 324 510	-82 016 669	49 692 159

Statistikk knyttet til rapporteringskrav

Dette vedlegget inneholder statistikk utover det man finner i hovedrapporten og vedlegget *Rapport for aktivitets- og redegjørelsesplikten*.

De aller fleste tall knyttet til funn fra den offentlige kontrollen, sier kun noe om de virksomhetene vi har kontrollert, og ikke om hele populasjonen.

2 Om Mattilsynet

Veilede om regelverk

Tabell 7: Informasjon og veiledning til brukere/næringer og brukerne av internettsidene. Kilde: Mattilsynet

	2022	2023	2024
Andel brukere som gir tilbakemelding om de fant det de lette etter, og som svarer ja	57 %	58,5 %	58,7 %
Tidsbruk i «Informasjon og veiledning til næringer/virksomheter»*	-	-	29,6 ÅV

*Tidsbrudd pga. endret tiltaksstruktur

Håndheve regelverk

Tabell 8: Antall tilsynsbesøk gjennomført i de ulike virksomhetstypene. Foreløpige tall grunnet uferdig definisjonsarbeid i EU. Kilde: Mattilsynet

	2022		2023		2024	
	Antall offentlige kontroller	Antall annen offentlig aktivitet	Antall offentlige kontroller	Antall annen offentlig aktivitet	Antall offentlige kontroller	Antall annen offentlig aktivitet
Totalt	32 558	35 484	27 417	20 259	24 902	21 863
Fordelt på fagområder						
Detaljomsetning og servering av mat og drikke, transport og lager	9 710	259	7 777	80	7 234	58
Drikkevann	2 864	93	2 590	11	2 262	15
Sjømat	1 492	660	1 213	660	1 014	549
Animalsk mat	4 549	298	4 369	223	3 848	187
Annet næringsmiddelvirksomhet, inkl. import, GK og samhandel	7 068	97	5 567	83	5 069	36
Planter og innsatsvarer	1 420	847	1 503	544	1 473	463
Primærproduksjon med landdyr - dyrehelse	1 387	23 636	235	12 383	1 238	14 146
Tilsyn etter dyrevelferdsloven	3 543	1 654	3 663	1 526	2 412	1 597
Primærproduksjon med akvatiske dyr	66	5 270	1 68	3 156	136	2 825
Fôr, biprodukter, dyrehelsepersonell og kosmetikk	459	2 670	332	1 593	216	1 987

Tabell 9: Produksjonsindikatorer – tilsynskvalitet. Kilde: Mattilsynet

	2022	2023	2024
Total saksbehandlingstid for klagesaker dg (gjennomsnitt)	375	302	432
Brukertilfredshet tilsynsbesøk - svært og ganske fornøyd*	-	91,3 %	91,4 %
Bruk av tilsynskvittering (andel tilsynskvitteringer inspeksjoner)	93 %	85 %	92 %

*I 2023 gikk vi over fra 5-sifret til 6-sifret svarskala. Tallet fra 2022 er dermed ikke sammenlignbar og er tatt ut.

Ha god beredskap for håndtering av hendelser og kriser

Tabell 10: Sikkerhet og beredskap. Kilde: Mattilsynet

	2022	2023	2024
Beredskap - antall /type gjennomførte øvelser*	4	2	5
Antall årsverk brukt til hendelseshåndtering i Mattilsynet**	-	-	39,6

*Tallet viser større øvelser, i tillegg er det gjennomført mindre øvelser av ulike typer og omfang regionalt og lokalt.

**Tidsbrudd pga. endret tiltaksstruktur.

3 Årets aktiviteter og resultater

Sikre helsemessig trygg mat og trygt drikkevann

Tabell 11: Andel personer som er forsynt av et vannforsyningssystem, og som får drikkevann av tilfredsstillende mikrobiologisk kvalitet. Basert på innrapporteringer. Kilde: Mattilsynet

	2022	2023	2024*
Andel personer forsynt	99,6 %	99,7 %	
Antall vannforsyningssystemer	1 155	1 153	

*Rapportering pågår. Data er klar til neste årsrapport.

Tabell 12: Antall sendte meldinger om påvist helsefare i matvarer og fôr i det norske markedet (RASFF). Kilde: Europeisk meldesystem, Rapid Alert System for Food and Feed (RASFF)

	2022	2023	2024
RASFF-meldinger Mattilsynet har meldt om påvist helsefare i matvarer og fôr	29	19	51
RASFF-meldinger om påvist helsefare i matvarer og fôr som er innført til Norge og som er håndtert av Mattilsynet	91	99	116
RASFF-meldinger for allergener som berører Norge	12	6	8

Fremme god helse hos planter, fisk og landdyr

Tabell 13: Antall nye lokalteter med funn av alvorlige planteskadegjørere. Kilde: Mattilsynet

	Skadegjører	2022	2023	2024
Frukt og bær	Heksekost **	1	0	0
	Pærevisnesjuke **	1	1	2
	Liten jordbærbladlus	-	-	1
Grøntanlegg	Ramorum greinvisning	4	5	18*
Veksthus	Tospovirus	1	0	1

	Skadegjører	2022	2023	2024
Poteter og grønnsaker på friland	Gul potetcystenematode **	3	1	0
	Potetcystenematode (ikke artsbestemt) **	2	0	3
	Lys ringrâte	2*	0*	0*
	Løkhvitrâte	2	0	0
Totalt		18	7	25

* År der det ble gjennomført overvåkings og kartleggingsprogram for skadegjøreren.

** Viser kun funn i planteproduksjon.

Funn av pærebrann inngår ikke i tabellen. Rapport fra Aksjon pærebrann 2024 (ikke utgitt ennå) gir informasjon om påvisninger av pærebrann <https://www.mattilsynet.no/planter-og-dyrking/planteskadegjorere/paerebrann/aksjon-paerebrann>

Tabell 14: Antall utbrudd og påvisning av alvorlige smittsomme sykdommer hos domestiserte og viltlevende landdyr. Kilde: Mattilsynet

Sykdom/agens	Dyreart	2022	2023	2024
Liste 1				
Blåtunge	Storfe	0	0	31 ^a
Blåtunge	Sau	0	0	61 ^a
Fugleinfluensa høypatogen	Fjørfe (hobbyflokker i parentes)	2	0 (3)	1 (1)
Aviært paramyxovirus-1 (ND)	Fjørfe (hobbyflokker i parentes)	1	0 (1)	0
Fugleinfluensa høypatogen	Ville fugler	105	103	16
Fugleinfluensa høypatogen	Ville pattedyr	0	0	4
Aviært paramyxovirus-1 (ND)	Ville fugler	41	5	0
Liste 2				
BVD	Storfe	0	0	0
Salmonella	Storfe	2	0	3
Paratuberkulose	Storfe	0	0	0
Ringorm	Storfe	4	16	5 ^b
MRSA	Storfe	1	0	1
Tuberkulose	Storfe	2	1	0
Influensa hos svin	Svin	0	0	0
Salmonella	Svin	3	1	0
MRSA	Svin	0	0	0
Nekrotiserende enteritt	Svin	0	0	0
Skrapesjuke klassisk	Sau	0	0	0
Skrapesjuke Nor98	Sau, geit	16	7	9
<i>Salmonella diarizonae</i>	Sau	2	3	9
Paratuberkulose	Sau, geit	0	0	0
Fotrâte	Sau, geit	0	0	0
Mædi	Sau	0	0	0
CAE	Geit	0	1	1
Kverke	Hest	9	4*	1
Salmonella	Hest	0	5*	3 ^c
Reveskabb	Pelsdyr	0	0	0
IB	Fjørfe (hobbyflokker i parentes)	0(1)	0 (3)	0
ILT	Fjørfe (hobbyflokker i parentes)	0(1)	0 (2)	0 (1)

Sykddom/agens	Dyreart	2022	2023	2024
Mycoplasma	Fjørfe (hobbyflokker i parentes)	0(1)	0 (1)	0
Hønskolera	Fjørfe	0	0	0
Salmonella	Fjørfe	0	2	2
Rabbit Haemorrhagic Disease	Kanin	5	1	6 ^d
Rabbit Haemorrhagic Disease	Villkanin	0	0	0
Tularemi	Hare	7	9	13
Salmonella	Katt	32	15	130
Salmonella	Reptiler	8	2	5
Leptospirose	Hund	0	2	2
Salmonella	Hund	2	6	5
Leishmaniose	Hund	2	9**	7 ^e
CWD	Vilt	4	1	2
Salmonella	Vilt	3	12	11
<i>Echinococcus canadensis G10</i>	Vilt	1	4	1
Lukket yngelrâte	Bier	4	2	1
Åpen yngelrâte	Bier	-	-	8

* Fordelt på 3 staller

** Fordelt på 6 dyrehold

^a Fordelt på 92 dyrehold

^b En av disse ble påvist ved utenlandsk laboratorium og gjennomgikk sanering. Diagnosen lot seg ikke bekrefte ved norsk laboratorium, men det ble funnet en annen dermatofytt.

^c Fordelt på 2 staller

^d Fordelt på 2 dyrehold

^e Fordelt på 6 dyrehold

Tabell 15: Antall utbrudd og påvisning av alvorlige smittsomme sykdommer hos oppdrettsfisk og viltlevende fisk.

	Sykdom	Liste	2022	2023	2024
Oppdrettsfisk (laksefisk)	ILA	2	15	18	13
	VHS	2	0	0	0
	PD	3	98	58	48
	Furunkulose	3	2	0	0
	BKD	3	1	14	8
Oppdrettsfisk (marine arter)	Francisellose	3	0	0	0*
	Furunkulose (rognkjeks)	3	1	0	0
	VNN/VER	3	0	0	1**
Viltlevende laksefisk (vassdrag)	<i>Gyrodactylus salaris</i>	3	0	2	1
	Furunkulose	3	0	0	0
Krepsdyr	Krepsepest (signalkreps)	3	0	1	0

* Ved utgangen av året var det mistanke på én lokalitet. Denne ble bekreftet på nyåret, og vil bli regnet med for 2025.

**Ikke verifisert hos Veterinærinsittet.

Fremme god dyrevelferd og respekt for dyr

Tabell 16: Fotputeskår hos slaktekylling – andel flokker som klassifiseres som A-, B- og C-klasse. Kilde: Mattilsynet

Fotputeskår slaktekyllinger	2022	2023	2024
Andel flokker med klasse A	97,2 %	98,3 %	98,2 %
Andel flokker med klasse B	1,8 %	1,3 %	1,5 %
Andel flokker med klasse C	1,0 %	0,6 %	0,3 %

Tabell 17: Andel slaktegris registrert med korte haler og halesår på slakteri. Kilde: Mattilsynet

Halesår på slaktegris	2022	2023	2024
Andel griser med åpent halesår/avhelet halesår eller kort hale på slakteri	2,5 %	2,28 %	1,92 %

Fremme helse, kvalitet og forbrukerhensyn langs hele matproduksjonskjeden

Tabell 18: Antall og andel vedtak med hjemmel i matinformasjonsforskriften og antall smilefjestilsyn. Kilde: Mattilsynet

Matinformasjonsforskriften - vedtak	2022	2023	2024
Antall vedtak i henhold til matinformasjonsforskriften	149	216	131
Andel vedtak i henhold til matinformasjonsforskriften	6 %	8 %	6 %
Antall besøkende på smilefjes.no*	-	-	60 765

* Nytt system benyttet fra og med 2024. Tidsbrudd med tidligere statistikk.

Ivareta miljøvennlig produksjon

Tabell 19: Beregnet risiko ved bruk av plantevernmidler. Tabellen viser risikoutvikling med utgangspunkt i omsetningstall for egne risikoinndikatorer for helse og miljø. Gjennomsnittet av 1996 og 1997 er satt som et utgangspunkt med 100 prosent. Kilde:

Risiko plantevernmidler	2022	2023	2024
Omsetning (tonn virksomt stoff)	782	661	704
Omsetning i % av 1996/1997	107 %	91 %	96 %
Helserisiko i % av 1996/1997	88 %	92 %	105 %
Miljørisiko i % av 1996/1997	90 %	83 %	78 %

Ivareta hensynet til aktørene langs hele matproduksjonskjeden, herunder markedsadgang i utlandet

Tabell 20: Antall helsesertifikater som Mattilsynet har utstedt. Kilde: Mattilsynet

	2022	2023	2024
Antall helsesertifikater for eksport av landbaserte produkter	7 643*	8 055*	7 530

*Antallet for 2022 og 2023 er korrigert pga. endret praksis for telling av utstedelsestidspunktet for erstatningssertifikater.

4 Styring og kontroll

Sikkerhet og beredskap

Tabell 21: ROS-analyser. Kilde: Mattilsynet

	2022	2023	2024
ROS-analyser IKT-sikkerhet	44	13	23

Digitalisering

Tabell 22: Liste over og volum av digitale tjenester som er rettet mot eksterne brukere. Kilde: Mattilsynet

Brukergrupper og tjenester	Antall 2023	Antall 2024
Virksomheter		
Tilsynskvitteringer sendt	7 583	6 473
Husdyrregister - antall systembrukere som rapporterer på vegne av produsenter. Systemet kan ikke gi oss antall produsenter som rapporterer direkte.	4 systembrukere som rapporterer på vegne av 12 324 produsenter.	4 systembrukere som rapporterer på vegne av 12 165 produsenter.
Merkeregister - antall systembrukere som bestiller øremerker på vegne av produsenter. Systemet kan ikke gi oss antall produsenter som bestiller direkte.	4 systembrukere som bestiller øremerker på vegne av 25 348 produsenter.	4 systembrukere som bestiller øremerker på vegne av 24 811 produsenter.
VetReg - antall systembrukere som rapporterer på vegne av veterinære/fiskehelsebiologer om utlevering av legemidler	2 systembrukere som rapporterer på vegne av 1 014 veterinære/fiskehelsebiologer	2 systembrukere som rapporterer på vegne av 1 025 veterinære/fiskehelsebiologer
VetReg - antall apoteker som rapporterer direkte om utlevering av legemidler	987	935
VetReg - Antall veterinære/fiskehelsebiologer som rapporterer utlevering av legemidler	66	77
Vet-Reg - Antall apotek/fôrgrossister som rapporterer direkte om blanding av legemidler i fôrvarer	10	10
Antall personer som har bestått digital kurs (e-læring) for autorisasjonsbevis for bruk av plantevernmidler for næringsutøvere	409	542
Antall deltakere i nettkurs i riktig antibiotikabruk til dyr for dyrehelsepersonell	157	2
Antall helsesertifikater for eksport - automatisert saksbehandling, hvor av - elektronisk utveksling av sertifikater (eCert og PDF), hvor av - elektronisk utveksling av sertifikatdata (eCert) - Elektronisk utveksling av sertifikater i PDF-format	42 503 10 110 10 110 N/A	55 438 24 863 16 315 8 548
Antall helsesertifikater for eksport - MATS	54 147	54 545
Antall sunnhetssertifikater for import av planter mm. - DigiPlant	-	31 092
Matinformasjon - API - Antall slakterier som leverer data	23	25
Antall datasett Mattilsynet tilbyr API:		
Husdyrregister	1	1
Kjøttkontrollen - rødt kjøtt	2	2
Kjøttkontrollen - hvitt kjøtt	-	3
Listeførte fiskesykdommer	-	1
Maskinell innrapporteringer på lakselus på API - antall rapporter mottatt utenom Altinn	10 834	24 869
Samarbeidende etater/kunnskapsinstitutter		
API - tjeneste - overføring av datasett til andre	Husdyrregister, lakselus, settefisk og slaktedata	Husdyrregister, lakselus, settefisk og slaktedata

Flere brukergrupper		
Antall registrerte datasett i Felles datakatalog:		
Kjøttkontrollen	5	5
Drikkevann	13	13
Husdyrregister	2	2
Smilefjes	2	2
VetReg	1	1
Lakselus	-	1
Fiskesykdommer	-	1
Matvaretabellen	-	1
Besøk Smilefjes.mattilsynet.no*	-	60 765

* Ny løsning, derfor ikke sammenlignbare tall for 2023

Personalforvaltning

Vedlagte Aktivitets- og redegjørelsesrapporten inneholder flere tabeller som gjelder personalforvaltningsområdet som registreringsskjema for tilstandsrapportering (kjønn/lønn), inkludering, rekruttering og avgang m.m.

Tabell 23: Læringer i Mattilsynet. Kilde: Mattilsynet

	2022		2023		2024	
	jan-jun	jul-des	jan-jun	jul-des	jan-jun	jul-des
Kontor- og administrasjonsfag	2	1	1	0	0	0
Service- og administrasjonsfag	0	1	1	3	3	2
IT-utviklerfag	0	0	0	1	1	3
Sum læringer	2	2	2	4	4	5

Tabell 24: Sykefravær. Kilde: Mattilsynet

	2022	2023	2024
HMS - Prosent sykefravær	6,2 %	6,0 %	6,8 %

Effektiv ressursbruk

Tabell 25: Andel årsverk til støtte- og styreaktiviteter. Kilde: Mattilsynet

	2022	2023	2024
Andel årsverk ledelse, virksomhetsstyring og støttetjenester*	24,9 %	23,8 %	17,9 %
Andel årsverk organisasjons- og produktutvikling	-	-	7,2 %

* Tidsbrudd pga. ny tiltaksstruktur.

Tabell 26: Volumtall. Kilde: Mattilsynet

	2022	2023	2024
HMS - Prosent sykefravær	6,2 %	6,0 %	6,8 %
Andel klagesaker behandlet innenfor måltid 90 dager	14 %	27 %	19%

Tabell 27: Sammenheng mellom utgifter og inntekter per gebyrordning i 2024. Kilde: Mattilsynet.

Utgifter/Inntekter	Særskilte ytelser m.v.	Veterinær grensekontroll mv.	Kjøttkontroll	Ytterligere offentlig kontroll	Kontroll akvakultur-anlegg	Kontroll økologisk
Utgifter	102 331 661	43 491 356	165 205 729	706 032	91 938 300	43 113 879
Gebyrinntekter	60 462 694	28 174 636	95 805 254	549 563	5 861 290	16 850 290
Andel gebyrinntekt av selvkost	59,1 %	64,8%	58%	39,1%	6,4%	39,1%

Regjeringens fellesføringer

Systematisk og helhetlig arbeid for å redusere klimagassutslipp, naturfotavtrykk og energibruk omtales i kapittel 4. Det samme gjelder for ansettelse av personer med nedsatt funksjonsevne.

Tabell 28: Reduksjon i konsulentbruk. Kilde: Mattilsynet

	2022	2023	2024
Nedgang i antall IT-konsulenter i Mattilsynet	4,4 %	37,3 %	28,8 %